

การศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
มิถุนายน 2560

การศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
มิถุนายน 2560
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว

บทคัดย่อ
ของ
สุพรรณนิการ์ มากกลิ่น

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
มิถุนายน 2560

สุพรรณฉนิการี มากกลิน. (2560). การศีกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารและการจัดการการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์:
อาจารย์ เรือเอก ดร.อภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศีกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัด
กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว และเพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนใน
สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวจำแนกตามขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการ
ปฏิบัติงานของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูใน
โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 กำหนด
ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางการสุ่มของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ที่ระดับ
ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 144 คน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified
Random Sampling) โดยมีขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random
Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน
ประมาณค่าระดับซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60-1.00 และ ค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ .963
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที
(t-test for independent samples)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการบริหารงานอนามัยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวโดย
รวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย
จากมากไปหาน้อย คือด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ด้านการ
สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ
ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว โดยจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู พบว่า

2.1 บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ
การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวม
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการจัด
สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน และด้านการสร้าง
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้าน
การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน และด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่าไม่แตกต่างกัน

2.2 บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีตำแหน่งในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความ
คิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าว
โดยรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน

A STUDY OF SCHOOL HEALTH ADMINISTRATION IN SCHOOL UNDER
BANGKOK METROPOLIS IN LAT PHRAO DISTRICT AREA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Education Administration
at Srinakharinwirot University

June 2017

Supannika Makklin. (2016). *A Study of School Health Administration in Schools in the Bangkok metropolitan in the Lat Phrao District*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisors Committee: Lt. Dr. Apitee Songbundit.

The purposes of this research were to study the level of school health administration in schools under in the Bangkok Metropolitan are in the Lat Phrao District Area; and to compare school health administration in schools in the Bangkok metropolitan are in the Lat Phrao District Area classified, school size and the positions of the teacher. The samples consisted of one hundred and forty four staff and teachers in schools in the Bangkok metropolitan are in Lat Phrao District in the first, semester academic of the 2016 year by using Krejcie; & Morgan (1970: 608) at a 95% confidence level. The stratified random sampling was done by using the school size as a strata to use for calculation with the sample size. Simple random sampling was performed thereafter. The instruments used for data collection were 5 point-rating scale questionnaires. The questionnaires were five distributed to five experts to check for the content validity.the IOC (Index of Item- Objective Congruence) was valued since 0.60-1.00 and the reliability was .963. The data analysis was done by percentage, mean, standard deviation and a t-test for independent samples.

The research results were as following:

1. The level of school health administration in schools in the Bangkok metropolitan area in Lat Phrao District as a whole and at high level. When considering each individual aspect, the research was found to be at a high level in all aspects in descending order of the average as follows; health services, health education, school and home relationships, conservation and environmental awareness and the school health environment.

2. The comparison of the school health administration in schools in the Bangkok Metropolitan area in Lat Phrao District classified school size and the position of the teachers were as follows:

- 2.1 Personnel with different school sizes. Opinions on school health administration in schools in the Bangkok metropolitan area in the Lat Phrao District Area as a whole was significant difference at a.05 level. When comparing each individual aspect it was found that the aspect of school health environment, health service and school and home relationship at a statistically significant difference at a level of.05 In contrast, the aspect of health education, and conservation and environmental awareness were not significantly different.

- 2.2 Personnel with different position. Opinion on school health administration in schools in the Bangkok metropolitan area in Lat Phrao District Area as a whole was not significantly different. When comparing each individual aspect, it was found that the aspect of conservation and environmental awareness had a statistically significant difference at .05 whereas the others were not significantly different.

สารนิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว

ของ
สุพรรณนิการ์ มากกลิ่น

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่ เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2560

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....

..... ประธาน

(อาจารย์ เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์)

(อาจารย์ เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยธิน ศรีโสภา)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีด้วยความกรุณา และเอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก อาจารย์ เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ความเมตตาตลอดเวลาให้คำแนะนำ ตลอดจนตรวจและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีเสมอมา จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ดีและมีค่าให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ อาจารย์ ดร.จันทร์ศมภ์ ภูติอริยวัฒน์ อาจารย์ ดร.ธีระภาพ เพชรมาลัยกุล อาจารย์ ดร. ภาณุวัฒน์ ศิริบุษย์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยธิน ศรีโสภณ และอาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ กรรมการสอบสารนิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้ความกรุณาเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำและสอบสารนิพนธ์ จนกระทั่งผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณะครูโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา รุ่นที่ 23 ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ จนผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

คุณค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึกพระคุณแก่บุพการีและคณาจารย์ทุกท่าน ที่อยู่เบื้องหลังในการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

สุพรรณณิการ์ มากกลิ่น

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญในการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
สมมุติฐานในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว.....	11
สภาพทั่วไป.....	11
แผนการดำเนินการ.....	12
หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร.....	19
ความหมายของการบริหาร.....	19
ความสำคัญของการบริหาร.....	20
หลักการบริหาร.....	22
ปัจจัยพื้นฐานในการบริหาร.....	24
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับงานอนามัยในโรงเรียน.....	24
ประวัติงานอนามัยในโรงเรียน.....	24
ความจำเป็นและความสำคัญของงานอนามัยในโรงเรียน.....	25
ความหมายของงานอนามัยในโรงเรียน.....	27
ภาระหน้าที่และงานอนามัยในโรงเรียน.....	27
การบริหารงานอนามัยในโรงเรียน.....	29
การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ.....	29
การบริการสุขภาพในโรงเรียน.....	35
การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน.....	43
การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน.....	49
การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.....	54

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร.....	57
ขนาดโรงเรียน.....	57
ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู.....	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
งานวิจัยในประเทศ.....	59
งานวิจัยต่างประเทศ.....	63
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	65
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	65
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	80
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	80
สมมุติฐานในการวิจัย.....	80
ขอบเขตการวิจัย.....	80
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
สรุปผลการวิจัย.....	82
อภิปรายผลการวิจัย.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	88

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	90
ภาคผนวก	98
ภาคผนวก ก	99
ภาคผนวก ข	106
ภาคผนวก ค	108
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	111

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว.....	66
2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ขนาดโรงเรียน และตำแหน่ง ในการปฏิบัติงานของครู.....	71
3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวม และรายด้าน.....	72
4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ให้ถูกสุขลักษณะโดยรวม และรายข้อ.....	72
5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน โดยรวม และรายข้อ.....	73
6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน โดยรวม และรายข้อ.....	74
7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวม และรายข้อ.....	75
8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยรวม และรายข้อ.....	77
9 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต ลาดพร้าวโดยจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน.....	78
10 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต ลาดพร้าวโดยจำแนกตามตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมและรายด้าน.....	79

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....

9

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ในช่วงของแผนพัฒนา ประเทศไทยจะ ยังคงประสบภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทั้งจากภายใน และภายนอกประเทศ อาทิ กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีใหม่ๆ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง ประกอบกับสถานการณ์ด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาผลิตภาพการผลิตความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ทำให้การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงจำเป็นต้องยึดกรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญ ดังนั้น คนจึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมตลอดจนการพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขคนไทยยังมีปัญหาเชิงคุณภาพทั้งด้านสุขภาพ การเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรมโดยคนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยสูงขึ้น อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของคนไทย ปี 2557 เพศชาย 71.3 ปีเพศหญิง 78.2 ปี แต่เสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากโรคและการบาดเจ็บเนื่องจากโรคไม่ติดต่อและอุบัติเหตุ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 6 กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จากสาระดังกล่าวจะเห็นได้ว่าให้ความสำคัญของคุณภาพเด็กในวัยเรียนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งกระทรวงสาธารณสุข (ม.ป.ป.: 17) ได้กล่าวถึงการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็กวัยเรียนให้แข็งแรง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และการปรับตัวเองเข้าสู่สังคมได้จัดเป็นงานสาธารณสุขขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง ซึ่งให้การบริการอนามัยนักเรียนอย่างทั่วถึงดังนั้นสุขภาพอนามัยทั้งร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชนในวัยเรียนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กในวัยเรียนได้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมสติปัญญาได้อย่างเต็มที่ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรมเป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกันและต่อสังคมประเทศชาติในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างให้คนไทยเป็นคนดีมีปัญญามีความสุข ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัย มีความคิดสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542: 1-5)

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมทิศทางการพัฒนาประเทศไทยที่ขาดดุลยภาพทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตทางสังคมครั้งสำคัญการบริหารจัดการที่เน้นการพัฒนาทางวัตถุทำให้เกิดสภาวะสังคมอ่อนแอ ครอบครัวอ่อนแอเด็กผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและคนยากจนถูกทอดทิ้ง เกิดความขัดแย้ง และความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ในด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและ เกิดมลภาวะต่างๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาและเป็นอุปสรรคในการพัฒนาสุขสังคมและสุขอนามัยของประชาชนแต่ในขณะเดียวกันก็ได้กระตุ้นให้เกิดการเห็นความสำคัญและกระแสการตื่นตัวและใส่ใจสุขภาพ การแพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาสุขภาพไทย ความเข้มแข็งของงานสร้างเสริมสุขภาพ การปฏิรูประบบสุขภาพ การขยายตัวของภาคประชาสังคม สุขภาพ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกและการสร้างธรรมาภิบาลดังนั้นการพัฒนาสุขภาพต้องคำนึงถึงการพัฒนาอย่างบูรณาการเป็นองค์รวมและมีความสมดุลพอดีที่มุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และสุขภาพดีเป็นผลจากสังคมดีเพื่อมุ่งสร้างระบบสุขภาพพอเพียง ดังนั้นเพื่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสังคมและระบบสุขภาพให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ดังกล่าวด้วยการมีส่วนร่วมปฏิบัติการร่วมรับผิดชอบทั้งทางภาครัฐองค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรเอกชน สาธารณประโยชน์ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคมและประชาชนทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับโลกที่มีเอกภาพเข้มแข็งและจริงจังอันเป็นรากฐานของสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนมีความเกี่ยวเนื่องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับ เพราะเด็กและเยาวชนมีสุขภาพพลานามัยที่ดีย่อมส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีการที่เด็กไทยในวัยเรียนมีสุขภาพดีย่อมส่งผลให้เด็กสามารถเรียนได้ผลดีไปด้วยโรงเรียนเป็นสถานที่ที่รวมของประชากรกลุ่มวัยเรียนและเยาวชนซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนที่สำคัญเป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศโรงเรียนจึงจำเป็นต้องเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัยจากการบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน (สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข. 2544: 165)

การส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียน เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้และการเจริญเติบโตของนักเรียน จะเห็นได้จากมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ การพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคอนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สติปัญญา ความรู้ และทักษะคุณธรรม และจิตสำนึกที่พึงประสงค์อยู่ในสังคมไทยได้อย่างปกติสุข ซึ่งตัวบ่งชี้ที่ 1 คือ กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ กล่าวคือ คนไทยมีสุขภาพกาย จิตที่ดี มีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เจริญเติบโตตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548: 1-3) แต่ในสภาพเป็นจริงจากการสำรวจข้อมูลสถิติของกรมอนามัยที่สำรวจจากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จาก 50 เขต จำนวน 436 โรงเรียนในปัจจุบันจากข้อมูลพบว่า มีเด็กวัยประถมศึกษาเพียงร้อยละ 80 ที่สามารถจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีเพียงร้อยละ 40 เท่านั้นที่สามารถเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาได้ สาเหตุมาจากผลการเรียนไม่ดีซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาด้านสุขภาพร่างกายเป็น

อุปสรรคต่อการศึกษาต่อ เช่น หูตึง สายตาสั้น และความผิดปกติสมอง (เพชรรัตน์ เกิดดอนแฝก; & วรรณ สนองเดช. 2550: 795) จากข้อมูลสถิติ พบว่า ปี 2546 เด็กในระดับอนุบาลและประถมศึกษา มีปัญหาภาวะโภชนาการเกินหรือเป็นโรคอ้วน ร้อยละ 13.40 และเป็นโรคโลหิตจาง ร้อยละ 30.60 ปี 2548 เด็กอายุ 12 ปี พันธุ์ร้อยละ 59.70 จะเห็นว่าสุขภาพอนามัยในเด็กนักเรียนไทยยังเป็นปัญหาอย่างมาก การให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่ยังคงปฏิบัติในด้านสุขภาพทางกายมากกว่าจิต อาจเนื่องจากสุขภาพด้านกายเห็นปัญหาได้ชัดกว่ากรมอนามัย (2554: 61-62)

การที่ประชาชนในประเทศโดยเฉพาะเด็กในวัยเรียนจะมีสุขภาพอนามัยที่ดีได้นั้นนอกจากจะได้รับการศึกษาที่ดีเกี่ยวกับการดูแลรักษาอนามัยส่วนบุคคลการรักษาโรคที่เกิดกับเด็กก็นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งหากประเทศไทยมีแพทย์ต่อประชากรอย่างพอเพียงย่อมทำให้โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชากรโดยเฉพาะเด็กในวัยเรียนแล้วจะทำให้ลดปัญหาด้านสุขภาพของประชากรได้เป็นอย่างดีจากผลสำรวจจากแต่สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข (2544: 143) ได้รายงานการขาดแคลนแพทย์ว่ามีอัตราของแพทย์ต่อประชากร 1: 3,349 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ที่มี แพทย์ต่อประชากรเป็น 1: 731 คน และประเทศมาเลเซียที่มีแพทย์ต่อประชากร 1: 465 คน จากจำนวน แพทย์ต่อ ประชากรในประเทศจะเห็นได้ว่างจำนวนแพทย์ของประเทศไทยมีน้อยและไม่น่าจะเพียงพอต่อการรักษาสุขภาพอนามัยของประชากร นอกจากนี้กรมอนามัย (2554: 5) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันคน ส่วนใหญ่ป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคติดต่อหรือโรคไม่ติดต่อเช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจโรคมะเร็งและอุบัติเหตุ จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าปัญหาด้านสุขภาพอนามัยนักเรียนมีมากมาย ซึ่งโรคบางโรคเกิดจากการไม่รักษาสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลวัฒนธรรมความเป็นอยู่สิ่งแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะซึ่งในส่วนของสิ่งแวดล้อมเราควรปลูกจิตสำนึกในเรื่องของการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีเพื่อส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของตนเองทั้งนี้อาจรวมทั้งการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการตลอดจนเครื่องปรุงอาหารที่ไม่ปลอดภัยและไม่สะอาดเป็นมูลเหตุของการเกิดโรคและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเด็กนักเรียน

นอกจากนี้มึนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีอาการเจ็บป่วยจากบ้าน แต่ผู้ปกครองให้มาโรงเรียน ด้วยเหตุผลสองประการคือเพียงเพื่อเกรงว่าบุตรหลานอาจจะเรียนไม่ทันเพื่อนและประการที่สอง เพราะเหตุที่ผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน จึงไม่มีใครที่จะดูแลนักเรียน (จินตนา สรายุทธพิทักษ์. 2545: 14) ได้ด้วยเหตุผลดังกล่าวนักเรียนจึงต้องไปโรงเรียนและตกอยู่กับความรับผิดชอบของสถานศึกษาในการดูแลรักษาสุขภาพนักเรียน โดยเฉพาะครูอนามัยโรงเรียนและครูประจำชั้นตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ในการที่จะทำให้เกิดสุขภาพอนามัยในโรงเรียนที่ดีนั้นต้องอาศัยการบริหารงานเป็นตัวจักรสำคัญและการบริหารนี้ควรเป็นการบริหารที่เป็นระบบอย่างชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ในปัจจุบันพบว่าโรงเรียนหลายแห่งยังมีปัญหาด้านการบริหารในเรื่องนี้ กล่าวคือโรงเรียนยังไม่มีกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ผู้บริหารมีมุมมองในด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ยังไม่ชัดเจน ขาดพลังความร่วมมือในด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยจากหลาย ๆ ฝ่ายและทุกฝ่ายยังขาดความเข้าใจในการ

ดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ถูกต้อง (ขวัญชัย แสงสุวรรณ. 2545: บทคัดย่อ) การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพอนามัยตามแนวทางของกรมอนามัยของโรงเรียนต่าง ๆ ก็ยังมีปัญหา เช่น ในเรื่องผู้บริหารขาดประสบการณ์ในการบริหารงานด้านนี้ (ทัศนะ วิเศษ. 2547) บุคลากรขาดความเข้าใจในโครงการด้านกระบวนการ ขาดการประสานงานระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ (ธีรธยา พลชา. 2545) ทั้งหมดที่กล่าวล้วนเป็นปัญหา ดังนั้นการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนจึงเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมให้เด็กในวัยเรียนและเยาวชนมีสุขภาพ สมบูรณ์แข็งแรง เมื่อสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงนักเรียนก็สามารถศึกษาเล่าเรียนได้อย่างเต็มที่ ที่สำคัญจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่และนักเรียนใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในโรงเรียนเฉลี่ย วันละ 7-8 ชั่วโมง ตลอดช่วงระยะของการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปีที่อยู่ในโรงเรียน ดังนั้นการพัฒนาองค์ประกอบการศึกษากับสุขภาพจึงต้องมีการดำเนินควบคู่กันไปและควรเริ่มจากวัยเด็กอันเป็นวัยพื้นฐานของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ คุณภาพ ที่พึงประสงค์ เพื่อร่วมพัฒนาประเทศต่อไป

จากสถิติปัญหาสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวพบว่า เด็กในวัยเรียนที่ได้รับการตรวจสุขภาพพบโรคต่างๆในกลุ่มเป้าหมายจากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 6 โรงเรียน พบโรคที่เกิดกับนักเรียนที่เกิดจากปัจจัยจากสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อเนื่องจากเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในการรักษาและป้องกัน สุขอนามัยของตนเองคิดเป็นร้อยละ 60 ของจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ และในเรื่องของการขาดความร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียนก็ยังพบปัญหาที่ว่าผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน อาทิเช่น จากการมีการติดต่อของโรคไข้เลือดออกจากข้อมูลสถิติพบว่าโรงเรียนในเขตลาดพร้าวมีแหล่งเพาะยุงลายมากถึงร้อยละ 60 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ จากข้อมูลสถิติฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ สำนักงานเขตลาดพร้าว (2558:17) ที่เป็นแหล่งน้ำท่วมขังในขณะที่ยังดำเนินการบริการสุขภาพก็ยังทำไม่ทั่วถึงก่อให้เกิดปัญหาการรักษาที่ไม่ต่อเนื่องและการขาดดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดในขณะเดียวกันการดูแลรักษาตัวเองก็ไม่ได้ดีเท่าที่ควรจากการสำรวจและสอบถามครูในโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ทั้ง 6 โรงเรียนพบว่า โรงเรียนเทพวิทยาและโรงเรียนลอยสายอนุสรณ์ยังขาดครูที่จบมาจากด้านอนามัยโดยตรง

ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนทำให้นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในการรักษาสุขอนามัยเบื้องต้นของตนเองซึ่งนำมาซึ่งการเจ็บป่วยในขณะเดียวกันจากข้อมูลของฝ่ายการศึกษา สำนักงานเขตลาดพร้าวพบว่าจากการเข้าตรวจประเมินสภาพแวดล้อมภายในพบว่าแต่ละโรงเรียนยังขาดการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ดีจากข้อมูลฝ่ายการศึกษา สำนักงานเขตลาดพร้าว (2558: 10) เพราะสุขภาพของผู้เรียนจะเป็นอย่างไรนั้นสภาพแวดล้อมก็มีผลต่อสุขภาพอนามัยเช่นกันในขณะเดียวกันการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขอนามัยของผู้เรียนนั้นไม่ใช่เป็นหน้าที่ของครูแต่เพียงผู้เดียวผู้เรียนก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อันจะก่อให้เกิดสุขอนามัยที่ดีต่อตนเองและคนอื่นๆ ในโรงเรียน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานอนามัยโรงเรียนเพื่อนำไปพัฒนาเพราะถือว่างานอนามัยโรงเรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงการ จัดดำเนินการอย่างมีระเบียบแบบแผนที่แน่นอนโดยผู้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียนเพื่อแก้ไขปัญหา มี การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลไปใช้ ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว เพราะถือว่างานอนามัยโรงเรียนจะบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงการ จัดดำเนินการอย่างมีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน โดยผู้รับผิดชอบงาน อนามัยโรงเรียน เพื่อแก้ไข ปัญหา มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลไปใช้ ปรับปรุงแก้ไขการ ดำเนินงานอนามัยโรงเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงาน เขตลาดพร้าวใน 5 ด้าน คือ 1. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ 2. การบริการ ด้านสุขภาพ 3. การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน 4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 5. การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับของการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว

2. ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการบริหารงานอนามัยมาปรับปรุง พัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนในงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นครูของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว จำนวน 226 คน จาก 6 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2559

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางการสุ่มของเครจซี่ และมอแกน (Crejcie; & Morgan. 1970: 608) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดโรงเรียน แล้วทำการสุ่มแบบง่าย

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ
 - 1.1 ขนาดโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ขนาด
 - 1.1.1 ขนาดกลาง
 - 1.1.2 ขนาดใหญ่
 - 1.2 ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย
 - 1.2.1 หัวหน้ากลุ่มสาระ
 - 1.2.2 ครู
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารงานอนามัยโรงเรียนใน 5 ด้าน
 - 2.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
 - 2.2 การบริการสุขภาพในโรงเรียน
 - 2.3 การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน
 - 2.4 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 2.5 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารงาน หมายถึง เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินงานด้านอนามัยเพื่อให้การดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง

2. งานอนามัยโรงเรียน หมายถึง เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินงานด้านอนามัย โดยอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรในโรงเรียน ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เวชภัณฑ์และยา

3. การบริหารงานอนามัยโรงเรียน หมายถึง เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินงานด้านอนามัย โดยในการศึกษาครั้งนี้แบ่งการบริหารงานอนามัยโรงเรียนเป็น 5 ด้าน ดังนี้

3.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ หมายถึง เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินงานด้านอนามัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้างอาคารสถานที่ ควบคุมดูแลรักษา การพัฒนาอาคารสถานที่ การตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ และการส่งเสริมและจัดบรรยากาศการเรียนรู้

3.2 การบริการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินงานด้านอนามัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเมื่อเกิดการเจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุ โดยมีการให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นอย่างถูกวิธี ตลอดจนมีการตรวจสุขภาพและการให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่นักเรียน และการส่งเสริมโภชนาการในโรงเรียน

3.3 การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน หมายถึง เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินงานด้านอนามัยที่เกี่ยวข้องกับ ด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขศึกษา การจัดการเรียนการสอน การกระตุ้นให้ครูและนักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องสุขภาพ อนามัย การฝึกทักษะและการสร้างเจตคติที่ดีต่อการรักษาสุขภาพอนามัย

3.4 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินงานด้านอนามัยที่เกี่ยวข้องกับ การประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลด้านอนามัยแก่ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน รับรู้นโยบายด้านการบริการสุขภาพเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือสนับสนุน ช่วยเหลือกิจการอนามัยในโรงเรียนการประสานงาน ประโยชน์ของการสร้างความสัมพันธ์ ตลอดจนการติดตามผลการรักษา

3.5 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึง เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินงานด้านอนามัยที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้สึกรักและห่วงใยเห็นความสำคัญของสิ่งต่างๆที่อยู่รอบๆตัว การเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การทำให้เห็นคุณค่าเกิดความตระหนักและเข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และ พฤติกรรมเพื่อที่จะปกป้อง และแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ตลอดจนสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่เพื่อสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับบุคคล กลุ่มและสังคม

4. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การแบ่งโรงเรียนออกเป็นขนาดต่างๆกัน ในการวิจัยนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ขนาด คือ ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งกำหนดจากจำนวนนักเรียนของโรงเรียนนั้นๆ ตามเกณฑ์ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้

ขนาดกลาง หมายถึง มีจำนวนนักเรียน 401-800 คน

ขนาดใหญ่ หมายถึง มีจำนวนนักเรียน 800 คนขึ้นไป

5. โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว หมายถึง ได้แก่ โรงเรียนในเขตลาดพร้าว จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเพชรนอม โรงเรียนลอยสายอนุสรณ์ โรงเรียนคลองทรงกระเทียม โรงเรียนวัดลาดปลาเค้า โรงเรียนวัดลาดพร้าว และโรงเรียนเทพวิทยา

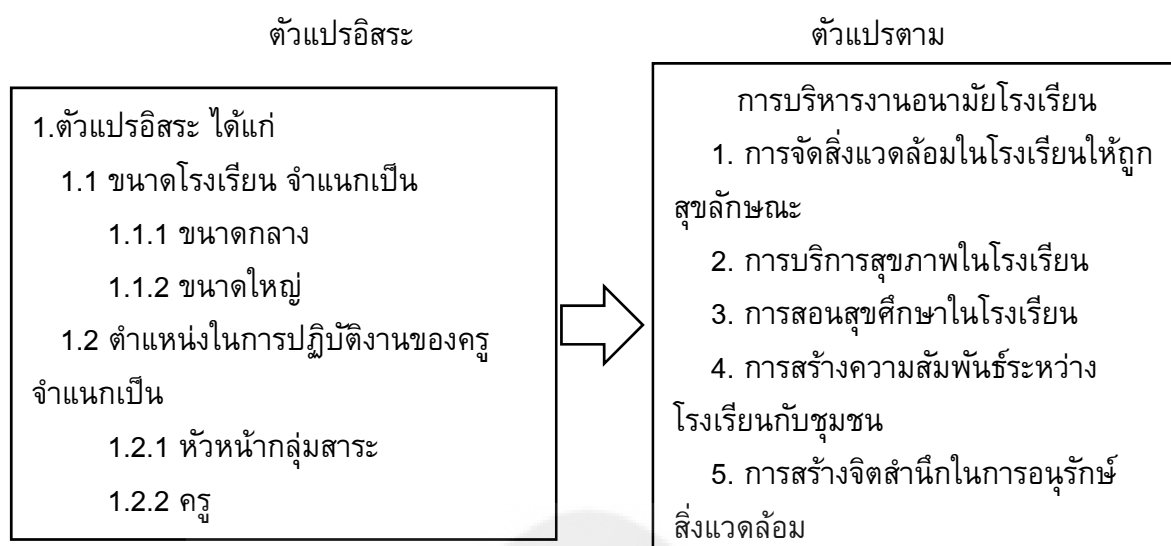
6. หัวหน้ากลุ่มสาระ หมายถึง หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ปีการศึกษา 2559 มี 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา 5) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา พลศึกษา 6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ 7) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

7. ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ปีการศึกษา 2559

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าว โดยยึดหลักการดำเนินงานอนามัยของโรงเรียนใน 5 ด้าน ดังนี้ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ การบริการสุขภาพในโรงเรียน การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2554) ซึ่งสอดคล้องกับธีรธยา พลชา (2545: 135) การพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ต้องพัฒนาคนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สติปัญญา ความรู้ และทักษะ คุณธรรม และ จิตสำนึกที่พึงประสงค์อยู่ในสังคมไทยได้อย่างปกติสุขปัญหาด้านสุขภาพอนามัยนักเรียนมีมากมายซึ่งโรคบางโรคเกิดจากการไม่รักษาสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลวัฒนธรรมความเป็นอยู่สิ่งแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะมีความละเอียดในการรักษาสุขภาพอนามัยตนเอง รวมทั้งการขาดครูผู้เชี่ยวชาญด้านอนามัยโดยเฉพาะตลอดจนการขาดการประสานงานระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในใตงานอนามัยโรงเรียน และจากการสัมภาษณ์จากผู้บริหาร และครูอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวพบว่า นักเรียนยังขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุดใจ บุญฤทธิ์ (2549: 1) ที่ว่าคนส่วนใหญ่ขาดความตระหนักในเรื่องการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับคุณภาพชีวิตในระยะยาว

ทั้งนี้จากการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ขนาดของโรงเรียนมีผลต่อการบริหารงานอนามัย โดย ภาคิไนย บำรุงเชื้อ (2548: 71-75) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอหนองปรือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 หากพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบการบริหารงานอนามัยโรงเรียน ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ขนาดของโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่ามีการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสุขภาพและการบริหารงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ในขณะที่ดลฤดี เนตรเจริญ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินบริบทของการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไปปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูระดับประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครพบว่าครูที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไปปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ และเมื่อจำแนกตามการสอนของครูพบว่าโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวแตกต่างกัน
2. ครูที่มีตำแหน่งในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว
 - 1.1 สภาพทั่วไป
 - 1.2 แผนการดำเนินการ
2. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
 - 2.1 ความหมายของการบริหาร
 - 2.2 ความสำคัญของการบริหาร
 - 2.3 หลักการบริหาร
 - 2.4 ปัจจัยพื้นฐานในการบริหาร
3. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับงานอนามัยในโรงเรียน
 - 3.1 ประวัติงานอนามัยในโรงเรียน
 - 3.2 ความจำเป็นและความสำคัญของงานอนามัยในโรงเรียน
 - 3.3 ความหมายของงานอนามัยในโรงเรียน
 - 3.4 ภาระหน้าที่และงานอนามัยในโรงเรียน
4. การบริหารงานอนามัยในโรงเรียน
 - 4.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
 - 4.2 การบริการสุขภาพในโรงเรียน
 - 4.3 การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน
 - 4.4 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
 - 4.5 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร
 - 5.1 ขนาดโรงเรียน
 - 5.2 ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว

1.1 สภาพทั่วไป

สำนักงานการศึกษา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทสามัญศึกษาของกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย การจัดทำ และพัฒนาแผนการศึกษาของกรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาในระบบอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการบริหารการจัดการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางเครือข่ายสารสนเทศด้านการศึกษา ส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แบ่งส่วนราชการภายในเป็น 7 ส่วนราชการ ประกอบด้วย สำนักงาน เลขานุการ กองการเจ้าหน้าที่ กองคลัง หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา กองเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน และกองพัฒนาข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร มีอัตรากำลัง 348 ตำแหน่ง มีบุคลากรครองตำแหน่งในปัจจุบัน จำนวน 327 ตำแหน่ง จำแนกเป็นข้าราชการสามัญ 271 ตำแหน่ง ข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร (ศึกษานิเทศก์) 56 ตำแหน่ง (ข้อมูล ณ 1 ตุลาคม 2558) สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทสามัญศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนของกรุงเทพมหานคร โดยมีโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 438 โรงเรียน กระจายในพื้นที่ 50 สำนักงานเขต มีนักเรียน 295,102 คน แบ่งเป็น ระดับอนุบาลศึกษา จำนวน 50,051 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 208,547 คน มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 33,550 คน มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2,954 คน นักเรียนเรียนร่วม (เด็กพิเศษ) จำนวน 3,189 คน ครูจำนวน 14,647 คน โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 432 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 108 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 9 โรงเรียน เปิดสอนเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 โรงเรียน และโรงเรียนที่เปิดการจัดการศึกษาพิเศษ (เรียนร่วม) จำนวน 115 โรงเรียน (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2558)

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีหน้าที่ในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งนอกจากการสนับสนุนให้จัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพ มีผลการประเมินที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับนานาชาติแล้ว ยังต้องสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกได้อย่างมั่นใจพร้อมเข้าสู่สังคมอาเซียน ได้อย่างภาคภูมิใจ และสนับสนุนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายช่วยสนับสนุนให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เกิดความหลากหลายต่อเนื่อง ร่วมสร้างประสบการณ์ตรงเปิดโอกาสให้เด็กไทย ได้เรียนรู้ และปฏิบัติจริง

ภารกิจหลักในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร คือ การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาส่วนการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอาศัยแนวทางตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2531 ซึ่งเห็นชอบในหลักการเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

กรุงเทพมหานครได้จัดขึ้นในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยได้รับมติคณะรัฐมนตรี ให้ความเห็นชอบดำเนินการได้ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2535 ซึ่งกรุงเทพมหานครจัดเป็นการเสริมจากที่กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเพื่อสนองนโยบายรัฐบาลในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชนของไทย และเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2541 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติอนุมัติเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

1.2 แผนการดำเนินงาน

วิสัยทัศน์ : “สำนักการศึกษาเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานครให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ก้าวไกลสู่ประชาคมอาเซียน”

พันธกิจ

1. เป็นองค์กรที่ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ มีคุณภาพ มีคุณธรรม และความโปร่งใส เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและสามารถแข่งขันได้ในเวทีระดับชาติ และระดับภูมิภาคอาเซียน
2. พัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านคุณวุฒิ คุณธรรม ความรู้ และทักษะในการบริหาร การจัดการความรู้ โดยเน้นความเป็นเอกภาพด้านนโยบาย และ มีความหลากหลายในการปฏิบัติ
3. จัดการศึกษาโดยให้สังคมมีส่วนร่วม ทั้งของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรเอกชน อื่นๆ
4. กำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ
 1. เพื่อให้แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2559 ของสำนักการศึกษา และนโยบายของผู้บริหารกรุงเทพมหานครไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2556 - 2560) ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 มหานครสำหรับ ทุกคน และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 การบริหารจัดการ
 2. เพื่อให้การดำเนินงานในภารกิจที่สนับสนุนการดำเนินงานในมิติที่ ๒-๔ สอดคล้องตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2556 - 2559) ได้แก่ ประเด็น ยุทธศาสตร์ที่ 7 การบริหารจัดการ
 3. เพื่อให้สำนักการศึกษา มีแนวทางในการปฏิบัติงาน ประกอบการติดตามประเมินผลการปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2559

เป้าหมายหลัก

1. จัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง
2. จัดบริการการศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นกลุ่มผู้นำในประชาคมอาเซียน
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานด้านการศึกษา

ตัวชี้วัด

ก. การกิจเชิงยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่สนับสนุนแผนปฏิบัติการ
กรุงเทพมหานครประจำปี พ.ศ. 2559 (ตอบสนองนโยบาย ผว.กทม.)

1. นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้รับการพัฒนาแนวคิดปฏิส
การรองรับชั้น

2. ร้อยละของลูกเสือเนตรนารีและยุวกาชาดร่วมกันทำความดีต่อตนเอง
ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม

3. ร้อยละของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครศึกษาต่อในระดับ
การศึกษาที่สูงขึ้น

4. ร้อยละของนักเรียนที่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนรู้

5. ร้อยละของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนสองภาษาหลักสูตรไทย-อังกฤษ
ที่มีคะแนนตั้งแต่ระดับ 2 ขึ้นไป

6. ร้อยละของข้าราชการครูกรุงเทพมหานครที่ผ่านการอบรมภาษาอังกฤษนำ
ความรู้ไปใช้จัดกิจกรรมการพัฒนาด้านภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน

7. ร้อยละของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนภาษามลายูที่มีนักเรียนผ่าน
เกณฑ์

8. โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

9. นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 438 โรงเรียน ได้รับ
การสนับสนุนส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ตามรายการที่กำหนด 20 รายการ

10. จำนวนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มี
ความต้องการพิเศษ (เรียนร่วม)

ข. การกิจเชิงยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่สนับสนุนแผนปฏิบัติการ
กรุงเทพมหานครประจำปี พ.ศ. 2559 (ตอบสนองแผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ 20 ปี)

1. นักเรียนโรงเรียนสังกัด กทม. มีกิจกรรมที่พัฒนาทักษะกระบวนการคิด
วิเคราะห์และการแก้ปัญหา

ค. การกิจประจำที่หน่วยงานดำเนินการเพื่อสนับสนุนแผนปฏิบัติการ
กรุงเทพมหานครประจำปี พ.ศ. 2559 และ/หรือตอบสนองวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน

งานเชิงยุทธศาสตร์

1. ร้อยละของโรงเรียนที่ได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ร้อยละของสำนักงานเขตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสังกัดผ่าน
เกณฑ์

3. ร้อยละของครูบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาขั้น
พื้นฐานและปฐมวัยได้รับการพัฒนาศักยภาพ

4. จำนวนเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

5. ร้อยละของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครและนอกสังกัด
กรุงเทพมหานครมีสุขภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

6. ร้อยละของนักเรียนที่บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุอุบัติเหตุและความรุนแรงในโรงเรียนลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา

7. ร้อยละของบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาความรู้ได้นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

8. ผลคะแนนการประเมินผลการปรับปรุงข้อมูลบนเว็บไซต์ของหน่วยงานกม. ตามเกณฑ์ประเมินผลที่กำหนด

9. ร้อยละของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่ข้าราชการครูใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอน

10. ร้อยละของโรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ

11. ร้อยละของโครงการก่อสร้างอาคารสถานที่เพื่อการศึกษาที่ได้ดำเนินการแล้วเสร็จตามแผนที่กำหนด

12. ร้อยละของสำนักงานเขตที่มีคะแนนเฉลี่ยจากการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาผ่านเกณฑ์

13. ร้อยละของข้าราชการครูได้รับการพัฒนาวิชาชีพเฉพาะทางก่อนหรือหลังแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับสูงขึ้น

14. ร้อยละของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครที่ผ่านการประเมินจากคณะกรรมการประเมินฯ ให้มีวิทยฐานะชำนาญการ

15. ร้อยละของข้าราชการกรุงเทพมหานครสำนักการศึกษาที่ปฏิบัติงานด้านพัสดุได้รับการอบรม

จ. การกักสนับสนุนมิติที่ 2-4

1. ร้อยละความสำเร็จของการก่อกำหนดผู้ผูกพัน

2. ร้อยละความสำเร็จของการเบิกจ่ายงบประมาณในภาพรวม

3. ร้อยละของเงินกันไว้เหลือมปี

4. คะแนนของความสำเร็จของการจัดทำงบการเงินทันเวลาและถูกต้อง

5. คะแนนของความสำเร็จของการจัดทำรายงานบัญชีมูลค่าทรัพย์สินประจำปี 2559 ทันเวลาและถูกต้อง

6. ระดับความสำเร็จของการจัดทำระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน

7. ระดับความสำเร็จในการแก้ไขเรื่องร้องเรียนจากประชาชน/ผู้รับบริการ

8. ร้อยละความสำเร็จของการดำเนินโครงการให้บริการที่ดีที่สุด (Best Service)

9. ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

10. ระดับความสำเร็จของการดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงาน

11. ร้อยละของผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการสร้างราชการใสสะอาดของกรุงเทพมหานคร

สำนักงานเขตตลาดพร้าวได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ทั้งห้าด้านของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 12 ปี ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2558-2559) และแผนปฏิบัติการกรุงเทพมหานคร ประจำปี พ.ศ. 2559 โดยได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องซึ่งมีพันธกิจและการเชื่อมโยงภารกิจของหน่วยงานในสำนักงานเขตตลาดพร้าวตามตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร 12 ปี ระยะที่ 2 การปฏิบัติการของสำนักงานเขตตลาดพร้าวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จะมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและเพิ่มพูน ความรู้ความสามารถของบุคลากรภายในสำนักงานเขตตลาดพร้าวควบคู่ไปกับการพัฒนาความสามารถของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตตลาดพร้าวเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยในปี 2559 ต่อไปสำนักงานเขตตลาดพร้าวหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนปฏิบัติการสำนักงานเขตตลาดพร้าว

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจได้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำนักงานเขตตลาดพร้าวได้จัดทำ แผนปฏิบัติการประจำปีของหน่วยงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนากรุงเทพมหานครเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในภาพรวมของกรุงเทพมหานครซึ่งยุทธศาสตร์หลายด้านเป็นภารกิจหลักของสำนักงานเขต สามารถนำมาประยุกต์หรือบูรณาการร่วมกันกับภารกิจตามอำนาจหน้าที่ให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้นในแต่ละปีงบประมาณสำนักงานเขตจะได้รับการจัดสรรงบประมาณหลายด้านซึ่งสามารถนำมาพัฒนาตามยุทธศาสตร์แต่ละด้านตามลำดับความสำคัญซึ่งเขตได้จัดสรรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารของกรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบบูรณาการเพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางภูมิภาค ภารกิจที่เกี่ยวข้องคือการปรับปรุงซ่อมแซม ถนน ตรอก ซอย และเส้นทางลัดต่างๆ ในพื้นที่เขต ตลอดจนการปฏิบัติงานด้านผังเมือง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของกรุงเทพมหานครเพื่อเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ วิทยาการในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภารกิจที่เกี่ยวข้องคือการพัฒนาระดับเศรษฐกิจ ส่งเสริมการ เรียนรู้ในทางเศรษฐกิจ การบริหารการจัดเก็บรายได้และการบริหารงบประมาณของกรุงเทพมหานครอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งสิ่งแวดล้อม ภารกิจที่เกี่ยวข้องคือการเพิ่มพื้นที่สีเขียว พื้นฟูสภาพคูคลอง เพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำ ลดปริมาณมูลฝอย และนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ เพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมมลพิษทางอากาศและเสียง รณรงค์ลดการ ใช้พลังงานเพื่อช่วยภาวะโลกร้อน ตลอดจนสนับสนุนการใช้พลังงานทางเลือก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครแห่งคุณภาพชีวิตที่ดีและมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภารกิจที่เกี่ยวข้องคือการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างสังคมสุขภาวะ พัฒนากีฬา และนันทนาการดูแลความปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวตลอดจนเสริมสร้างเสน่ห์กรุงเทพมหานครเพื่อเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อเป็นต้นแบบด้านการบริหารมหานครภารกิจที่เกี่ยวข้องคือการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาคมหานคร การบริการประชาชน เสริม ศักยภาพงานบริหารการคลังและงบประมาณ เสริมศักยภาพการนำแผนปฏิบัติราชการไปสู่การปฏิบัติเพื่อมุ่งเน้นการเป็นต้นแบบบริหารมหานคร เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้านนี้ สำนักงานเขตได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณให้ลงสู่พื้นที่ตลอดจน อัตรากำลังในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ หรือโครงการ/กิจกรรมใด ไม่ได้รับงบประมาณสำนักงานเขตได้ดำเนินการเองหรือประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้พันธกิจตามยุทธศาสตร์ บริหารราชการประสบผลสำเร็จสูงสุด

สำนักงานเขตลาดพร้าวได้ดำเนินการบริหารงบประมาณประจำปีและปฏิบัติตามกรอบร่างแผนปฏิบัติ ราชการกรุงเทพมหานครประจำปี พ.ศ.2559 ในส่วนของการตอบสนองนโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีนโยบายในการบริหารราชการ ประกอบด้วย มาตรการเร่งด่วน เพื่อบรรเทาทุกข์และเพิ่มความมั่นคงปลอดภัย สำหรับประชาชน และมาตรการในการร่วมสร้างกรุงเทพฯ ให้เป็นมหานครแห่งความปลอดภัย มหานครแห่งความสุข มหานครแห่งการเรียนรู้มหานครแห่งโอกาสของทุกคนมหานครแห่งอาเซียน ดังนี้

1. มาตรการเร่งด่วน

- 1.1 จัดตั้งอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังภัยและยาเสพติด
- 1.2 เพิ่มทักษะอาชีพ พร้อมสอนภาษาอังกฤษ จีน มาลายู
- 1.3 อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กเล็ก ปรับตำแหน่งและเพิ่มเงินเดือน
- 1.4 เพิ่มจุดบริการพิเศษงานทะเบียนราษฎรในห้างสรรพสินค้า
- 1.5 ฟรี Hi-Speed Wi-Fi 5 MB 1.7 เพิ่มบริการเก็บขยะเพื่อไม่ให้ตกค้างในชุมชน

2. นโยบายร่วมสร้างกรุงเทพมหานคร 6 นโยบาย ดังต่อไปนี้

2.1 มหานครแห่งความปลอดภัย

2.1.1 ติดตั้งกล้อง CCTV เพิ่มเติมทั่วทั้งเมือง

- ขยายเครือข่ายกล้อง CCTV ทั่วทั้งเขต โดยเชื่อมโยงกับเครือข่าย

เอกชน 200,000 ตัว

- ติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างในพื้นที่เสี่ยงอีก 150 ดวง/ปี
- ติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างพลังงานแสงอาทิตย์นำร่อง 10 เส้นทาง

2.1.2 อาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังภัยเสริมความปลอดภัยทุกชุมชน

- ขยายโครงการ “ชุมชนร่วมใจ ระวังภัยยาเสพติด”

2.2 มหานครแห่งความสุข

2.2.1 แก้ปัญหาจราจร

- ปรับปรุงถนน จุดตัดทางแยก ตรอก ซอย ทางลัด 2 สาย/ปี
- เพิ่มเส้นทางจักรยาน 2 เส้นทาง

2.2.2 ด้านสุขภาพ

- ยกกระต๊อบลานกีฬาเดิม 3 แห่ง/ปี
- ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาสุขภาพด้วยการออกกำลังกาย
- ขยายโครงการ “อาหารริมทาง สะอาดปลอดภัยมีใบรับรอง”

2.3 มหานครสีเขียว

2.3.1 ผลักดันเพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยเน้นสวนสาธารณะขนาดใหญ่

- ส่งเสริมสวนบนอาคารสูง (Green Roof) แนวกำแพง

2.3.2 ผลักดันการจัดการปัญหาขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

- รณรงค์คัดแยกขยะอย่างต่อเนื่อง
- จัดหาสถานที่ชักกลาดขยะรวมเก็บเป็นเวลาในชุมชนโดยยกเว้น

ค่าธรรมเนียมรายเดือนในชุมชนที่มีส่วนร่วม

- จัดถังขยะ street furniture ในเขต

2.4 มหานครแห่งการเรียนรู้

2.4.1 ขยายการดูแลนักเรียนจากอิมท็อง สมองติมีวินัย

- นักเรียนโรงเรียน กทม. อิมท็อง สมองติมีวินัยโตไปไม่โกง
- เรียนฟรีนักเรียนโรงเรียน กทม.
- บริการหมวกกันน็อกสำหรับนักเรียนโรงเรียนสังกัด กทม.

2.4.2 ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนห้องสมุดแห่งการเรียนรู้และศูนย์

การเรียนรู้ชุมชน

- เพิ่มจำนวนบ้านหนังสือให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
- ส่งเสริมการอ่านตามโครงการ UNESCO “กรุงเทพฯ เมืองหนังสือโลก

2556”

2.4.3 ขยายโอกาสการเข้าถึงระบบการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์

- ติดตั้ง ฟรีHi-Speed WiFi 4 MB ที่ฝ่ายทะเบียน

2.5 มหานครแห่งโอกาสของทุกคน

2.5.1 เปิดพื้นที่สร้างสรรค์สร้างตลาดสำหรับคนรุ่นใหม่ Young Designer Market ทั้งแบบ ถาวรและแบบครั้งคราว และเปิดเว็บไซต์เพื่อคนรุ่นใหม่ ขยายช่องทางสื่อสารงานสร้างสรรค์

- สนับสนุนให้ตลาดเอกชนมีมาตรฐานสูง ให้รางวัลถ้วยทอง
- ส่งเสริมให้ตลาดสด ๓๓๓ แห่ง เป็นตลาดที่มีโครงสร้างหลังคา 143

แห่ง (ทุกตลาดมีความสะอาด ถูกหลักอนามัย มาตรฐานดี)

2.5.2 ประชาชน พนักงานบริษัทเอกชน และราชการมีรายได้เสริมเพิ่มความมั่นคงชีวิต

2.5.3 เพิ่มจุดบริการพิเศษงานทะเบียนราษฎรในห้างสรรพสินค้าและขยายเวลาให้บริการ ถึง ๒๒.๐๐ น.

2.5.4 ขยายปริมาณและมูลค่าเศรษฐกิจภาคกลางคืน การขนส่ง การกระจายสินค้าและการท่องเที่ยว

2.5.5 ให้ภาคประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็น และตรวจสอบการบริการงานของ กทม. ผ่านระบบ i-Bangkok -เปิดเว็บไซต์คนรุ่นใหม่ -ส่งเสริมช่องทางสื่อสารสร้างสรรค์

2.5.6 ส่งเสริมชุมชนพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งทางเศรษฐกิจ-เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน ฝึกอาชีพ เรียนคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ จีน

ปัญหาคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่ในพื้นที่เขตลาดพร้าวคือผู้สูงอายุขาดคนดูแลมีโรคประจำตัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่แน่นแฟ้นเนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองต้องใช้เวลาในการทำมาหากินขาดการทำกิจกรรมร่วมกันไม่มีสถานที่ซึ่งสามารถทำกิจกรรมหรือเล่นกีฬาร่วมกันได้เนื่องจากสถานที่ของเอกชนมีราคาแพง ชาวชุมชนไม่สามารถไปใช้บริการได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนมั่วสุมกัน เล่นเกมส์ที่ไม่เหมาะสม กับวัย ชักชวนกันทดลองยาเสพติด แข่งรถจักรยานยนต์ หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอันก่อปัญหาให้สังคม ส่วนร่วม การมั่วสุมกันส่งผลให้เกิดโรคติดต่อและไม่สนใจการศึกษามองว่าการศึกษาในโรงเรียนบางส่วนเข้าไม่ถึงบริการทางการศึกษาสำนักงานเขตลาดพร้าวจึงมุ่งเน้นการพัฒนาด้านสถานที่รองรับการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ เช่น สนับสนุนการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว การอ่านหนังสือร่วมกัน เล่นกีฬาร่วมกัน ให้การดูแลผู้สูงอายุตลอดจนผู้ด้อยโอกาสในสังคมและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนการเตรียมความพร้อมในระดับปฐมวัยให้มีมาตรฐาน

แนวทางการพัฒนา

ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับสวัสดิการสังคมตามความเหมาะสมชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้สร้างเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวสังคมและสวัสดิการสังคมสงเคราะห์เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพบุคลากรที่มีประสิทธิภาพโดยผ่านครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดและชุมชนซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและมีการจัดหาสวัสดิการให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะและข้อจำกัดของแต่ละกลุ่มบุคคลด้วยมาตรการหรือกลยุทธ์ ดังนี้

ส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนและประชาชนรวมทั้งภาคีด้านการพัฒนาชุมชนโดยการสร้างและพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำการฝึกฝนทักษะความเป็นผู้นำอย่างยั่งยืนเพื่อเร่งขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งด้วยตนเอง

ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัวโดยเพิ่มสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายครอบครัวรวมทั้งพัฒนาความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่พ่อแม่และผู้ปกครองรู้จักใช้ประโยชน์อย่างรู้เท่าทันเพื่อลดช่องว่างระหว่างสมาชิกในครอบครัวส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ส่งเสริมระบบและการจัดบริการสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสโดยร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการจัดบริการบริหารจัดการละเมิดสิทธิเด็กสตรีและเยาวชนทุกรูปแบบรวมทั้งลดความเหลื่อมล้ำในสังคมในการเข้าถึงบริการของกรุงเทพมหานคร

การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพและมาตรฐานพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข พัฒนาคุณภาพการศึกษา และแหล่งการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสร้างกรุงเทพมหานครให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพประชากรและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วยมาตรการหรือกลยุทธ์ ดังนี้

พัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัยเพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่แข็งแรงมั่นคง เพียงพอต่อการดำรงชีวิตที่ดีในวันข้างหน้าอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สามารถประกอบการทำงานอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ พัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าตลอดจนมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาชุมชนสังคมและประเทศชาติ ด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนให้มีมาตรฐานเดียวกันอย่างทั่วถึงและการเข้าถึงบริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนบุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง

สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาและสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมการอ่านจากทุกภาคส่วนทั้งสถาบันการศึกษาของกรุงเทพมหานคร รัฐบาล และเอกชน ด้วยมาตรการ/กลยุทธ์ ดังนี้

ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาให้กับนักเรียน โรงเรียนสังกัด กทม. ส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนและประชาชนรวมทั้งภาคีด้านการพัฒนาชุมชน

2. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการบริหาร

2.1 ความหมายของการบริหาร (Administration)

การบริหารโดยทั่วไปใช้ในความหมายที่กว้างออกไป รวมถึงการบริหารงานทุกด้านทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ ดังนั้นการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษานั้น จะต้องดำเนินการอย่างมีขั้นตอน มีระบบต่อเนื่องสัมพันธ์กันในรูปของกระบวนการ อันจะทำให้มองเห็นทิศทางขอบข่ายของงานและผลสำเร็จของงานในอนาคต ซึ่งผู้บริหารจึงต้องเข้าใจคำว่า การบริหารให้ถ่องแท้ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลากหลายในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

สันติ บุญภิรมย์ (2552: 42) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้ปัจจัยต่างๆเข้ามามีส่วนสนับสนุนในการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

อินทรา หิรัญสาย (2552: 1) ได้อธิบายความหมายของการบริหาร ไว้ว่า การบริหาร เป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุด

มัญญ ร่มแก้ว (2553: 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นโดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติการกิจของหน่วยงานหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ

สมาลี ทองงาม (2555: 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การปฏิบัติงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปในองค์กรหรือหน่วยงานที่กระทำอย่างมีขั้นตอนต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ร่วมกัน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้กำกับติดตามให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

อะหมัด หลีสันมะหมัด (2555: 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามภารกิจที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยผ่านกระบวนการวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไขของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือองค์กร โดยการใช้บุคคลอื่นและทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งเทคนิคต่างๆที่เหมาะสม

จากความหมายของการบริหารที่กล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานโดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารอย่างเป็นระบบ ซึ่งบุคคลในองค์กรจะต้องร่วมมือกันในการปฏิบัติการกิจของหน่วยงานหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้กำกับติดตามให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ความสำคัญของการบริหาร

การบริหารมีคุณค่ายังต่องานกิจกรรมหรือภารกิจที่ต้องปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จไปด้วยดีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้การบริหารมีความสำคัญและมีประโยชน์อาจกล่าวไว้เป็นข้อๆ ดังนี้ (สันติ บุญภิรมย์, 2552: 43)

2.2.1 ช่วยให้เกิดการลงมือปฏิบัติงาน เนื่องจากการบริหารมีกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญยิ่งคือการตัดสินใจ

2.2.2 ช่วยก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันของบุคคล เพื่อให้งานที่ปฏิบัติได้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

2.2.3 ช่วยให้การปฏิบัติงานของบุคคลและกลุ่มบุคคลประสบความสำเร็จได้รวดเร็ว เนื่องจากต้องมีการแบ่งงานกันทำและการทำงานประสานสัมพันธ์กัน

2.2.4 ช่วยให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม เนื่องด้วยการบริหารเป็นกรรมวิธีที่บุคคลได้นำไปใช้ทางการบริหาร

2.2.5 ช่วยก่อให้เกิดการประหยัด เนื่องด้วยการปฏิบัติงานจะต้องมีปัจจัยต่างๆ เข้าไปสนับสนุน ช่วยให้งานได้ประสบความสำเร็จ สำหรับปัจจัยต่างๆ เช่น การใช้งบประมาณ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร เวลา เป็นต้น เพราะก่อนจะใช้ต้องมีการวางแผนก่อนว่าจะใช้อย่างไร เท่าไร และในเวลาใดจึงจะเหมาะสม

2.2.6 ช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดได้ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล หมายความว่า การทำงานที่มีประสิทธิภาพต้องเป็นการทำงานที่ลงทุนน้อยที่สุดในปัจจัยทางการบริหาร แต่ได้ผลตอบแทนสูงสุด และทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติมีความพึงพอใจมากที่สุด ส่วนการทำงานที่มีประสิทธิผล คือ เมื่อมีการทำงานเสร็จแล้วผลงานปรากฏออกมาตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2.7 ช่วยก่อให้เกิดความเป็นธรรมและความสามัคคี เนื่องด้วยการบริหาร คือ การแบ่งงานกันทำตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ที่มาร่วมกลุ่มกันทำงาน มีการจัดสรรอย่างทั่วถึง ทั้งงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติและรวมถึงการจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึงอีกด้วย ส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันและไม่รู้สึกแตกแยกต่อกัน

2.2.8 ช่วยให้หน่วยงานหรือองค์กรมีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เพราะการบริหารมีเทคนิคและวิธีการใหม่ๆ อยู่เสมอ

2.2.9 ช่วยก่อให้เกิดผลประโยชน์ตามมา หมายความว่า การบริหารเป็นการปฏิบัติงาน (Implementation) ที่เกิดจากการกำหนดนโยบาย (Policy Determination) ของฝ่ายการเมือง หากการบริหารดำเนินการตอบสนองนโยบายของฝ่ายการเมือง แล้วการเมืองให้การสนับสนุนงบประมาณมากขึ้น จึงทำให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานทั้งในระบบบริหารและระบบปฏิบัติการ

อย่างไรก็ตาม การบริหารเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จและเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่า การบริหารมีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งในการช่วยก่อให้เกิดการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน การตัดสินใจเป็นการจุดประกายให้มีการเริ่มต้นในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งมีการดำเนินการตามลำดับ เพื่อให้เป็นไปตามกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและบังเกิด ประสิทธิภาพในงานนั้น เนื่องด้วยผู้ปฏิบัติงานได้มองเห็นคุณค่าของการบริหาร

มาโนช กุลนาแพง (2555: 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารไว้ว่า การที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะสามารถดำเนินงานได้ต้องอาศัยผู้บริหารเข้ามาเป็นผู้จัดการทรัพยากรต่างๆ ตลอดจนการประสานติดต่อประสานงานเพื่อให้องค์กรเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพมากที่สุด องค์กรจะเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการในองค์กรนั้น

สุมาลี ทองงาม (2555: 14) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารไว้ว่า การบริหารมีความสำคัญแก่คนทุกกลุ่ม เพราะการบริหารเจริญเติบโตควบคู่มากับการดำรงชีวิตของมนุษย์และ เป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก การบริหารทำให้การทำงานขององค์กรสำเร็จ ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ แม้วานการบริหารจะไม่ได้เป็นผู้ลงมือทำงานเองต้องอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำงานต่างๆ ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้บริหารไม่ต้องทำอะไรเลย ตรงกันข้ามนักบริหารกลับต้องหันมาบริหารหรือการจัดการที่เป็นงานของกลุ่มทั้งกลุ่ม เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ โดยที่ทุกฝ่ายต่างทำงานโดยได้ประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

จากความสำคัญของการบริหารที่กล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหารมีความสำคัญกับบุคคลทุกกลุ่มและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งการบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าด้านวิทยาการต่างๆ บุคคลทุกกลุ่มย่อมมีส่วนเกี่ยวพัน ในการบริหารอยู่เสมอ เพราะการบริหารก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ โดยทุกฝ่ายสามารถประสานการทำงานได้สอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพจนประสบความสำเร็จ

2.3 หลักการบริหาร

นักวิชาการได้กำหนดหลักการบริหารเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการนำนวัตกรรมการบริหารจัดการไปประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารโรงเรียนให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่นักเรียน ซึ่งได้กำหนดหลักการบริหาร ไว้ต่าง ๆ ดังนี้

2.3.1 การบริหารโดยยึดหลักวงจรเดมมิง (PDCA)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก: 54-55) ได้เสนอแนวการบริหารจัดการโรงเรียน โดยใช้การบริหารด้วยระบบคุณภาพ (PDCA) โดยอาศัยแนวทางต่อไปนี้ คือ

2.3.1.1 ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการ สร้างบรรยากาศการบริหารแบบเป็นเอกภาพ (School - Based Management)

2.3.1.2 พัฒนatenเองอย่างต่อเนื่องโดยวิธีการบริหารทั่วทั้งองค์กร (Whole-School Approach)

2.3.1.3 บริหารด้วยระบบข้อมูลและมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3.1.4 ระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.3.1.5 พัฒนาเครือข่ายที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน

2.3.1.6 จัดสรรครูครบทุกสาระหลักสูตรและบุคลากรสนับสนุนเพียงพอ

2.3.1.7 มีระบบจูงใจทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหารและสนับสนุนด้วยการประกวดผลงานผ่านสื่อ ICT

2.3.1.8 บริหารงบประมาณ และทรัพยากรแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management: RBM)

2.3.1.9 พัฒนาระบบการประกันคุณภาพให้เข้มแข็งการบริหารจัดการ ตามหลักวงจรคุณภาพ มีประวัติและหลักการบริหารตามหลัก PDCA มีดังนี้

เดมมิง (Deming) เป็นผู้เชี่ยวชาญในการควบคุมคุณภาพ และเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเผยแพร่วิชาการควบคุมคุณภาพให้กับประเทศญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้จัดขั้นตอนการแก้ปัญหาแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนเรียงกันเป็นวัฏจักรเรียกว่าวงจรเดมมิง (Deming Cycle) ได้แก่ Plan (การวางแผน) Do (การดำเนินการ) Check (การตรวจสอบผลงานที่ทำ) และ Action (การปรับปรุงแก้ไข)

ความหมายของวงจรเดมมิง (PDCA)

PDCA คือ วงจรการบริหารคุณภาพซึ่งประกอบด้วย

P = Plan คือ การวางแผนงานจากวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดขึ้น

D = Do คือ การปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียนไว้ อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง

C = Check คือ การตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของแผนงานว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้น จำเป็นต้องแก้ไขผลงานในขั้นตอนใด

A = Action คือ การปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหาหรือถ้าไม่มีปัญหาใดๆ ก็ไปหาแนวทางปฏิบัติ ตามแผนงานที่วางไว้

ประโยชน์ของ PDCA

1. การวางแผนงานก่อนปฏิบัติ จะทำให้เกิดความพร้อม เมื่อได้ปฏิบัติงานจริง ซึ่งการวางแผนงาน มี 4 ขั้นตอน คือ

1.1 ขั้นการศึกษา คือการวางแผนศึกษาข้อมูล วิธีการและความต้องการ

1.2 ขั้นดำเนินการ คือการวางแผนแนวทางปฏิบัติ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การสำรวจอุปกรณ์ การสำรวจความพร้อมของผู้ปฏิบัติ

1.3 ขั้นดำเนินงาน คือการวางแผนปฏิบัติงานของแต่ละฝ่าย เช่น ฝ่ายผลิต ฝ่ายขาย

1.4 ขั้นประเมิน คือการวางแผนประเมินงาน

2. การปฏิบัติงานตามแผนงาน ทำให้ทราบขั้นตอน วิธีการ และสามารถเตรียมงานล่วงหน้า

3. ขั้นตรวจสอบ คือการตรวจสอบให้ได้ผลงานที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้ประกอบด้วยตรวจสอบเป้าหมาย ตรวจสอบเครื่องมือ การเลือกกำหนดเวลาการตรวจสอบที่แน่นอนสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (ออนไลน์: 2549) ได้ให้ความหมาย PDCA เป็นวงจรพัฒนาคุณภาพเป็นวงจรพัฒนาพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบ (Total Quality Management: TQM) ผู้ที่คิดค้นกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพคือ เชฮาร์ท (Shehart) นักวิทยาศาสตร์

ชาวเยอรมัน แต่ เดมมิง (Deming) ได้นำไปเผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่น จนประสบผลสำเร็จ และเป็นกระบวนการพัฒนางานที่ผลักดันให้ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศมหาอำนาจของโลกวางแผน

(Plan) คือ การวางแผนในการทำงาน เพราะการทำงานจะมั่นใจว่ามีความสำเร็จมากน้อยเพียงไร ต้องมีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน

(Do) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้การตรวจสอบ

(Check) เป็นขั้นตอนการประเมินการทำงาน ว่าเป็นไปตามที่วางไว้หรือไม่ มีงานใดที่สามารถปฏิบัติได้ หรือปฏิบัติไม่ได้การปรับปรุงแก้ไข

(Action) เป็นขั้นตอนการนำข้อบกพร่องมาวางแผนแล้วลงมือแก้ไข ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะพบว่าประสบผลสำเร็จ หรืออาจพบว่ามีข้อบกพร่องยังแก้ไขไม่หมด

สรุปได้ว่า วงจรคุณภาพ ของเดมมิง PDCA เป็นขั้นตอนการบริหารงานแบบหนึ่ง ซึ่งมุ่งหวังผลผลิตที่มีคุณภาพ เป็นขั้นตอนการบริหารงานซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการคิด (Plan)

กระบวนการทำงาน (Do) กระบวนการประเมินผล (Check) และกระบวนการปรับปรุงพัฒนางาน

(Action) ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนได้เหมาะสมกับการบริหารยุคปฏิรูปการศึกษา

2.4 ปัจจัยพื้นฐานในการบริหาร

การบริหารจะสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้ จำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัยในการบริหาร หรือสิ่งจำเป็นในการบริหาร มีอยู่ 6 ประการ หรือเรียกสั้นๆ ว่า 6 M's ดังนี้ (พยอม วงศ์สารศรี. 2542: 8)

2.4.1 บุคลากร (Man) เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการปัจจัยอื่น เพื่อนำสู่ความสำเร็จ คือ เป้าหมายขององค์การ

2.4.2 เงิน (Money) เป็นปัจจัยหลัก หรือเป็นปัจจัยกลางที่จะบันดาลให้เกิดการจัดซื้อสิ่งของวัสดุ ที่ดิน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขององค์การในรูปแบบต่าง ๆ

2.4.3 วัสดุ (Material) เป็นปัจจัยที่จะต้องนำป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิต เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของผลิตภัณฑ์

2.4.4 วิธีการ (Method) เป็นวิธีการปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนในการทำงาน เพื่อเปลี่ยนสภาพของวัสดุ ให้เป็นผลิตภัณฑ์ หรือ การบริการ

2.4.5 เครื่องจักรกล (Machine) เป็นเครื่องมือ อุปกรณ์ ใช้สำหรับผลิตสินค้าหรือการบริการแก่ลูกค้า

2.4.6 การตลาด (Marketing) เป็นการจดจำหน่ายสินค้าหรือบริการเพื่อผลกำไรและความอยู่รอดขององค์การ

สรุปได้ว่า ปัจจัยพื้นฐานในการบริหารจัดการไปสู่เป้าหมายมีอยู่ 6 ประการ คือบุคลากร (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) วิธีการ (Method) เครื่องจักรกล (Machine) และการตลาด (Marketing)

3. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับงานอนามัยในโรงเรียน

3.1 ประวัติงานอนามัยในโรงเรียน

ความเป็นมาของงานอนามัยโรงเรียนเริ่มในทวีปยุโรปที่ประเทศบาวาเรีย(Bavaria) เมื่อ พ.ศ. 2333 โดยมีการให้อาหารกลางวันแก่นักเรียนยากจนและขณะนั้นมีนักจิตศาสตร์ชื่อ แฟรงค์(Frank) เขียนหนังสือเกี่ยวกับอนามัยโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2376 ประเทศฝรั่งเศส ได้ออกกฎหมายคุ้มครองสุขภาพนักเรียนขึ้นโรงเรียนทุกแห่งต้องควบคุมดูแลสุขภาพในโรงเรียน จัดให้มีแพทย์ประจำโรงเรียนทุกแห่งในกรุงปารีสในปี พ.ศ. 2411 ประเทศสวีเดน เริ่มให้มีแพทย์ประจำโรงเรียนในปี พ.ศ. 2417 ประเทศเบลเยียมที่กรุงปารีสได้มีการจัดให้แพทย์ตรวจสุขภาพนักเรียนมีการตรวจฟันและตาเนื่องจากเป็นโรคที่พบมากในโรงเรียนในปี พ.ศ. 2438 เริ่มที่รัฐชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2444 สมาคมส่งเสริมสุขภาพนักเรียนได้ก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกที่กรุงนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้นมีการตั้งองค์การต่าง ๆ ขึ้นมีทั้งของรัฐและเอกชน ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้ามากในปี พ.ศ. 2461 องค์การสงเคราะห์อนามัยเด็กแห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้มีการเผยแพร่โฆษณาความสำคัญของงานอนามัยโรงเรียนในประเทศไทย งานอนามัยโรงเรียนได้เริ่มจัดตั้งขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2468 โดยพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชชนก เจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ คือ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมบรมราชชนก พระองค์ทรงเล็งเห็น

ความสำคัญของการบริการสุขภาพในโรงเรียนว่าเป็นงานสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ให้จัดตั้งแผนกสุขภาพโรงเรียนในกระทรวงธรรมการ ทรงวางแนวทางปฏิบัติด้านการศึกษา การสุขภาพ และควบคุมดูแลสุขภาพของนักเรียนในปี พ.ศ. 2476 ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาปรับปรุงยกฐานะ แผนกสุขภาพโรงเรียนขึ้นเป็นกองสุขภาพโรงเรียน สังกัดกรมพลศึกษา กระทรวงธรรมการในปี พ.ศ. 2485 ได้มีการโอนกองสุขภาพโรงเรียน จากกรมพลศึกษาไปอยู่กับกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุขและเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกองอนามัยโรงเรียนมีหน้าที่ดำเนินงานควบคุมและจัดการงานอนามัยโรงเรียนทั่วราชอาณาจักรในปี พ.ศ. 2495-2497 กรมอนามัยได้รับการช่วยเหลือจากองค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกาในด้านเครื่องมือแพทย์ เวชภัณฑ์และยานพาหนะ มีการขยายงานบริการจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยตั้งหน่วยอนามัยโรงเรียนขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นอันดับแรก ต่อมาขยายไปที่จังหวัดเชียงใหม่ อุบลราชธานี สงขลาและราชบุรี ต่อมาขยายงานขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในปี พ.ศ. 2504 ได้มีการปรับปรุงงานอนามัยโรงเรียนอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการอนามัยโรงเรียนขึ้น เรียกว่า “คณะกรรมการอนามัยโรงเรียนระดับชาติ” ในปี พ.ศ. 2511-2514 ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การทุนสงเคราะห์เด็กยามฉุกเฉินสหประชาชาติ (UNICEF) ในการฝึกอบรมสนับสนุนทางด้านวิชาการได้มีการอบรมเจ้าหน้าที่และครูจำนวน 20 จังหวัดและโครงการดำเนินงานดังกล่าวได้จัดทำเป็นโครงการขึ้นเรียกว่า “โครงการอนามัยโรงเรียนร่วมกับองค์การทุนสงเคราะห์เด็กยามฉุกเฉินแห่งสหประชาชาติ” ในปี พ.ศ. 2517 กองสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข ได้จัดตั้งฝ่ายสุขภาพในโรงเรียนในกองสุขภาพกระทรวงศึกษาธิการ มีการเปิดรับครูอนามัยโรงเรียน เรียกว่า ครูพยาบาลโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่ดูแลสุขภาพนักเรียน บุคลากรกลุ่มนี้อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ฉัตรสุตา ชินประสาทศักดิ์ 2548 : 18) ในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการจัดตั้งอนุกรรมการสุขภาพ สายการศึกษาขึ้น เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายควบคุม และให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนในปี พ.ศ. 2525 กองอนามัยโรงเรียน กระทรวงสาธารณสุขมีโครงการอบรมงานอนามัยโรงเรียนแก่ครูประถมศึกษาและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปัจจุบันมีหน่วยงานหลายแห่งที่มีส่วนรับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน ได้แก่ ฝ่ายสุขภาพในโรงเรียน กองสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กองส่งเสริมสุขภาพ กรมพลศึกษา (จินตนา สรายุทธพิทักษ์. 2545: 10-11)

3.2 ความจำเป็นและความสำคัญของงานอนามัยในโรงเรียน

องค์การอนามัยโลก (1996: 31) ได้จัดประชุมเรื่องสภาพงานอนามัยโรงเรียน (The Status of School Health) ซึ่งแจ้งถึงเหตุผลการลงทุนในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับงานอนามัยโรงเรียนว่าผู้ดำเนินนโยบายในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นต้องนำโครงการอนามัยโรงเรียนไปปฏิบัติให้คุ้มค่าต่อการลงทุนให้มากที่สุด โดยการทำให้สุขภาพของนักเรียนดีขึ้น ดังนั้นโรงเรียนจึงควรดำเนินงานโครงการอนามัยโรงเรียน เพราะเป็นการให้การศึกษาที่มีคุณค่า ครูเป็นบุคลากรที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพนักเรียนเป็นอย่างมาก การดำเนินโครงการอนามัยโรงเรียนต้องมีการประสานงานทั้งภายนอกและภายใน เพื่อเตรียมปัจจัยหลายปัจจัยในการส่งเสริมสุขภาพสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 3)

มีแนวความคิดเกี่ยวกับงานอนามัยโรงเรียนว่า เด็กนักเรียนทุกคนมีสิทธิได้รับการบริการอนามัยเท่าเทียมกัน การให้บริการด้านนี้จึงควรคำนึงถึงความปลอดภัยและทั่วถึงสุขภาพที่ดีย่อมเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะสำหรับเด็กในวัยกำลังเจริญเติบโต ดังนั้นการมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในวัยนี้จึงต้องให้ทั้งความรู้ ความเข้าใจประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติในด้านสุขภาพอนามัยที่ถูกต้อง และการให้บริการที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดเป็นสุขนิสัย สามารถลดปัญหาด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน จนมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์มีความสามารถที่จะพัฒนาในด้านอื่น ๆ ดังนั้น การดำเนินงานอนามัยโรงเรียนให้ได้ผลอย่างจริงจัง จึงต้องให้ความรู้ความเข้าใจและจัดประสบการณ์ตรงให้แก่นักเรียนรวมทั้งการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นนิมิตจนเกิดเป็นสุขนิสัย

สมศักดิ์ อัมพรต (2547: 15) ได้กล่าวว่า การจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียนหรืองานอนามัยโรงเรียนนั้นมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียนและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมีสุขภาพและพละอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะศึกษาเล่าเรียนได้จนจบหลักสูตรหรือปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพรวมทั้งเพื่อให้มีสุขนิสัยที่ดีในการที่จะสร้างเสริมสุขภาพอนามัยของตนเองของครอบครัวและของชุมชนและเป็นประชากรที่มีคุณภาพในอันที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2548: 15) ได้กล่าวถึง ความสำคัญและความจำเป็นของโครงการสุขภาพในโรงเรียนไว้ว่าโรงเรียนเป็นสถานที่รวมของเด็กในชุมชนจำนวนมากซึ่งเด็กเหล่านี้กำลังอยู่ในวัยกำลังเจริญเติบโตและจะเป็นพลเมืองอันเป็นกำลังของชาติ สมควรที่โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญคุ้มครองต่อเด็กเพื่อให้ปลอดภัยจากการเจ็บป่วยและอุบัติเหตุต่าง ๆ พร้อมทั้งช่วยให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจและความเจริญงอกงามในด้านอื่น ๆ ให้สมบูรณ์ตามความมุ่งหมายของการศึกษาด้วย ดังนั้นการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนจึงมีความสำคัญมาก

ธีรฤทธิ ประทุมพรรัตน์ (2549: 116) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของงานอนามัยโรงเรียนว่า การจัดบริการสุขภาพอนามัยช่วยให้บิดามารดาที่มีความสบายใจขึ้น เพราะเกิดมั่นใจว่า นอกจากส่งนักเรียนมาไว้ในโรงเรียนอยู่ร่วมกับนักเรียนอื่นๆ ภายในสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ ยังเชื่อมั่นว่านักเรียนได้รับการดูแลด้านสุขภาพด้วย บิดามารดาสามารถประกอบอาชีพได้อย่างสุขใจ เมื่อบุตรหลานของตนไม่เจ็บป่วย และเรียนรู้เรื่องการป้องกันรักษาตนเองอย่างถูกต้อง กรณีที่เกิดเจ็บป่วยพลัดตกหกล้มฉุกเฉิน งานบริการสุขภาพในโรงเรียนสามารถช่วยได้เป็นอย่างดี

สรุปว่า งานอนามัยโรงเรียนเป็นงานที่จำเป็นและสำคัญเป็นงานที่องค์กรอนามัยโลกได้เข้ามาสนับสนุนและประสานความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น โรงเรียนเป็นที่รวมของเด็กจากชุมชนต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย เด็กเหล่านี้กำลังเจริญเติบโตกำลังศึกษาเล่าเรียน และอยู่ในวัยที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้ สมควรได้รับการดูแลคุ้มครองให้ปลอดภัยจากการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ และได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกทักษะด้านสุขภาพอนามัย ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ครอบครัวและชุมชน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและปรับตัวสู่สังคมได้ดี เป็นประชากรที่มีคุณภาพในอันที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติต่อไป

3.3 ความหมายของงานอนามัยในโรงเรียน

งานอนามัยโรงเรียน (School Health Program) มีชื่อเรียกต่างกัน เช่น โครงการอนามัยโรงเรียน หรือโครงการสุขภาพในโรงเรียน (ทวีสิทธิ์ สัทธกร. 2548: 12) มีผู้ให้ความหมายของงานอนามัยโรงเรียนไว้ดังนี้

กระทรวงสาธารณสุข (2545: 30) ให้ความหมายว่า โครงการสุขภาพในโรงเรียน(งานอนามัยโรงเรียน) หมายถึง การจัดทำเนิการที่มุ่งสร้างเสริมป้องกันและแก้ไขปัญหสุขภาพเด็กวัยเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตลอดจนทั้งมีการพัฒนาตามวัยอย่างเหมาะสม โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครูช่วยกันดำเนินงาน อันจะส่งผลต่อการศึกษาเล่าเรียนและเพื่อให้ นักเรียนได้รับความรู้ เกิดทัศนคติ มีประสบการณ์ด้านอนามัยที่ถูกต้องเป็นตัวอย่างแก่ครอบครัวของตนเองและชุมชน

พรณี พันมา (2548: 8) ให้ความหมายว่า โครงการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึงงานที่กระทรวงศึกษาธิการเรียกว่า งานอนามัยโรงเรียน เป็นงานที่ครอบคลุมงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การบริการสุขภาพในโรงเรียน การให้สุขศึกษาในโรงเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเกิดความสมบูรณ์แข็งแรง

กูด (Good. 1973: 277) ให้ความหมายว่า งานอนามัยโรงเรียนหมายถึง การวางโครงการใช้แหล่งทรัพยากรของโรงเรียน บ้านและชุมชน เพื่อส่งเสริมสุขภาพ โดยการให้ความรู้ สร้างเจตคติและการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่นักเรียน จัดสภาวะสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน รวมทั้งการดำเนินการให้มีการตรวจสุขภาพ การจัดการเรียนการสอนเรื่องสุขภาพโภชนาการและการวางหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าความหมายของงานอนามัยโรงเรียนหรือโครงการสุขภาพในโรงเรียนตามแนวคิดของหลายท่านที่กล่าวมามีลักษณะคล้ายคลึงและสอดคล้องกันกล่าวคือ งานอนามัยโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานด้านสุขภาพอนามัยโดยหน่วยงานสาธารณสุขและโรงเรียน เพื่อส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหสุขภาพนักเรียนเพื่อให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจและสติปัญญาปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขมีทัศนคติที่ดีและมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องเป็นตัวอย่างที่ดีต่อครอบครัวและชุมชน

3.4 ภาระหน้าที่และงานอนามัยในโรงเรียน

สมเดช สีแสง (2549: 123) กล่าวว่า งานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาประกอบด้วยงาน 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนงานทั้ง6งานนี้มีเป้าหมายหลักร่วมกันคือให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรโดยมีงานวิชาการเป็นหลักส่วนงานอื่นๆเป็นงานสนับสนุนส่งเสริมงานวิชาการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อุลิต ลียะวณิช และคณะ (2547: 28-29) กล่าวว่า การบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักวิชาการศึกษาส่วนใหญ่แบ่งเป็น 6 งาน คือ

1. งานด้านวิชาการ ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในเรื่องหลักสูตร การจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การจัดโครงการสอน การเตรียมการสอน สื่อการเรียน วิธีสอนการนิเทศตลอดจนการประเมินผลการเรียนของนักเรียน

2. งานบุคลากร ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้บุคลากรในโรงเรียนซึ่งได้แก่ ข้าราชการครูและคณาจารย์โรงเรียนได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างขวัญกำลังใจ ช่วยเหลือแนะนำ ให้ความเป็นธรรมในการพิจารณาความดีความชอบ

3. งานกิจการนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา เช่น การสำรวจจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียน การเกณฑ์นักเรียนเข้าเรียน ยกเว้นการเข้าเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานอื่น ๆ อีกมาก เช่น การปฐมนิเทศ การบริการด้านสุขภาพอนามัยโครงการอาหารกลางวัน การแนะแนว เป็นต้น

4. งานธุรการ ได้แก่ งานสารบรรณ งานสถิติและข้อมูล งานทะเบียน การจัดตั้งงบประมาณการจัดซื้อและการจัดจ้าง

5. งานอาคารสถานที่ ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการวางแผนความต้องการอาคารเรียนและอาคารประกอบการตกแต่งสถานที่การดูแลรักษาอาคารบริเวณโรงเรียนตลอดจนการดูแลรักษาซ่อมแซมครุภัณฑ์ของโรงเรียน

6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สมาคมศิษย์เก่าสมาคมครูผู้ปกครองการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ทราบกิจกรรมของโรงเรียนรวมถึงกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถช่วยเหลือชุมชนได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้บริหาร ต้องรับผิดชอบปฏิบัติการกิจหน้าที่งานบริหาร 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2547: 37) ได้กำหนดขอบเขตของกิจการนักเรียนไว้ดังนี้

1. การสำรวจนักเรียนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์บังคับที่เรียกว่าทำสำมะโนนักเรียน
2. การรับเด็กเข้าเรียน
3. การลงทะเบียนเรียน
4. การแบ่งกลุ่มแบ่งชั้นเรียน
5. การปฐมนิเทศ
6. การจัดให้ทุนการศึกษา
7. การจัดกิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. การจัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ
 - 8.1 บริการเรื่องอาหารกลางวัน
 - 8.2 บริการสุขภาพอนามัย
 - 8.3 บริการหอพัก

8.4 บริการให้คำปรึกษาหารือหรือแนะแนว

8.5 บริการให้ทำงานเพื่อหารายได้พิเศษ

8.6 บริการสอนซ่อมเสริม

9. การรักษาวินัยและความประพฤติของนักเรียน

10. การทำระเบียบสะสมเก็บหลักฐานและประวัตินักเรียน

11. การวิจัยประเมินผลและติดตามผลเมื่อนักเรียนสำเร็จไปแล้ว

สรุปว่าการบริหารกิจการนักเรียนเป็นการเตรียมการเพื่อให้เยาวชนได้เข้ารับการศึกษามือเข้าสู่ระบบโรงเรียนแล้วได้รับการดูแลโดยการอำนวยความสะดวกช่วยเหลือสนับสนุนมีการจัดบริการด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านสุขภาพอนามัยเพื่อให้มีสุขภาพที่ดีและมีการพัฒนาเต็มศักยภาพมีการติดตามประเมินผลเมื่อนักเรียนเรียนจบหลักสูตรแล้วซึ่งกิจกรรมที่มีค่าเหล่านี้หากได้รับการบริหารจัดการอย่างถูกต้องครบถ้วนและต่อเนื่องจะเกิดการพัฒนางาน ผลดีย่อมเกิดแก่เยาวชนอย่างแท้จริงสำหรับงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนหรืองานอนามัยโรงเรียนนั้น อาจจัดอยู่ในงานกิจการนักเรียนหรืองานบริการด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการด้วยนอกจากนี้งานอนามัยโรงเรียนยังมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับงานทุกงานอีกด้วยโดยเฉพาะงานวิชาการงานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (สมศักดิ์ อัมพรต. 2547: 10)

4. การบริหารงานอนามัยในโรงเรียน

4.1 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ

ปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตามความเจริญก้าวหน้าของประเทศหากปล่อยให้สถานการณ์เหล่านี้ดำเนินไปตามธรรมชาติย่อมจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรบุคคลและสิ่งแวดล้อมในอนาคตและบั่นทอนความเข้มแข็งของประเทศชาติและแน่นอนย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของครูและนักเรียนซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการจัดการสอนของโรงเรียนฯ ดังนั้นโรงเรียนจึงควรจัดหาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ นอกจากนี้การจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะยังเป็นประสบการณ์ตรงที่สำคัญที่ช่วยให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปจนเกิดเป็นสุขนิสัยอันเป็นผลดีต่อสุขภาพ บรรยากาศของโรงเรียนเป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล เป็นสภาพการณ์ที่ไม่อาจมองเห็นหรือจับต้องได้ แต่เป็นภาพสะท้อนทางความรู้สึกของบุคคล เมื่อคนปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ดีก็เรียกว่า "บรรยากาศดี" ในทางตรงกันข้าม เมื่อคนปะทะกับสิ่งแวดล้อมแล้วเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีก็เรียกว่า "บรรยากาศไม่ดี" โรงเรียนซึ่งมีบรรยากาศที่ดี จะทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจภูมิใจ อบอุ่นใจ สบายใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของ และอยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่มีบรรยากาศไม่ดีจะทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ห่วงเหิน เจยเมย ว่าเหว และไม่อยากมาโรงเรียน โรงเรียนที่มีบรรยากาศดีจะทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่ และมีความสุข ประสิทธิ์ สาระสันต์ (2549: 34-37)

แต่ถ้าบรรยากาศของโรงเรียนไม่ดี ทุกคนก็จะมีแต่ความระทมทุกข์ จากการสำรวจของแผนกกลางและสถิติ กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล เมื่อ พ.ศ. 2550 พบว่า นักเรียนถูกจับกุมจากความผิดประเภทยาเสพติดมากที่สุดถึง 2,308 คน รองลงมาคือเที่ยวเตร่เกินเวลา 22.00 น. 393 คน นั่นเป็นเพียงสถิติการถูกควบคุมตัวเท่านั้น คาดว่านักเรียนที่หนีโรงเรียนแล้วไม่ถูกควบคุมตัว น่าจะมีมากกว่านี้หลายสิบเท่า ในจำนวนนักเรียนที่มาโรงเรียน ล้วนมาจากสภาพแวดล้อมทางบ้านที่แตกต่างกันออกไปหากนักเรียนมีความสุขเมื่ออยู่ที่บ้าน มาโรงเรียนก็เจอกับสภาพแวดล้อมที่คับแคบใจอีก เขาคงไม่มีทางออกอย่างอื่น จึงดิ้นรนไปหาสิ่งที่คิดว่าจะทำให้เขาสบายใจขึ้น โดยไม่ได้คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมา หากโรงเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมที่คำนึงถึงความรู้สึกจากหัวใจดวงน้อยๆ ของนักเรียนแต่ละคน อาจจะทำให้แนวโน้มสถิตินักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ดังที่กล่าวแล้วว่า บรรยากาศของโรงเรียนเป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แล้วส่งผลถึงความรู้สึกของบุคคล ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะส่งผลให้เกิดสภาพบรรยากาศที่ดีก็คือ การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน หากจะมองโดยภาพรวมแล้วเราอาจจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ประสิทธิ์ สารสันต์ (2549: 11)

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งซึ่งวัดถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ ความชุ่มชื้น การถูกสุขลักษณะ ความร่มรื่น ความสวยงาม ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความสะดวก ฯลฯ การจะจัดและสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างไรมันเป็นเรื่องของแต่ละโรงเรียนที่ต่างก็มีสภาพของปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิดและดุลยพินิจของบุคคลภายในโรงเรียนนั้น ๆ ที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น แต่ควรอยู่ภายใต้หลักการของ "การร่วมคิด ร่วมทำ" ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหารและคุณครูควรยอมรับว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ที่มีความรักความผูกพันและปรารถนาดีต่อโรงเรียนของเขา จึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นตัดสินใจร่วมวางแผน จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนภายใต้การแนะนำของผู้บริหารและครูอาจารย์

2. สภาพแวดล้อมทางวิชาการ ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนการจัดบริการเพื่อส่งเสริม สนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ให้มากที่สุด ภายใต้บรรยากาศที่มีชีวิตชีวา แจ่มใส น่าเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ครูรักเด็ก เด็กรักครู รักเพื่อน ไม่มีบรรยากาศแห่งความกลัว หวาดผวา วิดกกังวล ทุกคนพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า "อยากมาโรงเรียน" การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการ ที่ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคล ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน แล้วดำเนินกิจกรรมด้วยความเป็นกันเอง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ช่วยกันคิด ช่วยกันทำระหว่างผู้สอนและผู้เรียน สภาพแวดล้อมเช่นนี้จะทำให้ทุกคนมีความสุข มีความมั่นใจ และตระหนักในคุณค่าของตนเอง

3. สภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการ ได้แก่ การดำเนินการใด ๆ ภายในโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ซึ่งสังเกตได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบุคลากร ทุกคนในโรงเรียนยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรต่อกัน รักใคร่กลมเกลียวกัน ฯลฯ ลักษณะการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีนั้น เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย ควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม มีการนำข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันมากำหนดเป็นนโยบายในการแก้ปัญหาและพัฒนางานของโรงเรียน การมอบหมายงานหรือการสั่งการก็เป็นไปตามสายการบังคับบัญชา แจ่มชัด เหมาะสมกับความสามารถ ไม่เกินกำลัง มอบหมายงานแล้วติดตามดูแล ช่วยเหลือ ถามไถ่ดูแลความเหน็ดเหนื่อย ยกย่องชมเชย มีการสร้างขวัญกำลังใจ การจัดสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ วิชาการ และการบริหารจัดการ ต่างเอื้อซึ่งกันและกัน ซึ่งโรงเรียนควรตระหนักและสร้างเสริมให้เกิดขึ้นเพื่อให้โรงเรียนเป็นวิมานที่น่าอยู่ น่าเรียน แล้วทุกคนจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศที่ดีในโรงเรียนมีกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ มากมายที่โรงเรียนจำนวนมาก อาจดำเนินการอยู่แล้วด้วยการให้บุคลากรในโรงเรียนได้ ร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งจะมีผลให้เกิดบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน เช่น การสร้างคุณภาพงาน (คิวซี) การวางแผนเป็นทีม (Team Planning) กิจกรรม 5S กิจกรรมข้อเสนอแนะ (Suggestion System) การนิเทศภายในโรงเรียน การพัฒนาองค์กร (organization Development) กระบวนการกลุ่ม เป็นต้น กิจกรรมและกระบวนการดังกล่าว หรือกิจกรรมอื่นใดก็ตามที่โรงเรียนจะนำมาส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่ดี ควรอยู่ภายใต้หลักการ 5 ประการ คือ

1. หลักการมีส่วนร่วม
2. หลักความเสมอภาค
3. หลักเสียงส่วนมากเป็นครรอง
4. หลักความถูกต้องเป็นเกณฑ์
5. หลักความจำเป็นเป็นที่พึง

สรุป โรงเรียนทุกแห่งย่อมปรารถนาให้นักเรียนของตนมีความสุขทั้งอยู่ที่บ้านและที่โรงเรียน ทุกข์หรือสุขที่บ้าน บางครั้งโรงเรียนก็ไม่สามารถเข้าไปช่วยผ่อนคลายได้ แต่ทุกข์หรือสุขที่โรงเรียน น่าจะเป็นความรับผิดชอบของทุกฝ่ายในโรงเรียน การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียนจะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจ และคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ได้ โรงเรียนที่สะอาด สดชื่น ร่มรื่น เรียบง่าย สงบ แจ่มใส มีชีวิตชีวา วัสดุอาคารสถานที่ที่ได้รับการดูแล ความเป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้ครูและนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา ย่อมจะทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพลทำให้เป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใส รักสวยรักงาม รักความสะอาด รักความสงบ เรียบง่าย ทำให้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นไปด้วยจึงเป็นการสมควรที่โรงเรียนจะต้องพยายามจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียน เพื่อประโยชน์และความสุขของนักเรียนโดยถ้วนหน้า

ความหมายของสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2550: 95) สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวมนุษย์ประกอบสิ่งที่มีชีวิตหรือสิ่งที่ไม่มีชีวิตบางชนิดมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า และบางชนิดต้องใช้แว่นขยาย

ไพบูรณ์ โสสุนทร์ (2544: 21) สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ได้

กองระบาดวิทยา (2548: 9) สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวมนุษย์อาจเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ได้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดโรค

จากความหมายของสิ่งแวดล้อมดังกล่าว สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวมนุษย์อาจเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ได้ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องส่งผลกระทบต่อโรคในมนุษย์ ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมกับการเกิดโรคในมนุษย์

การที่มนุษย์จะเกิดโรคนั้น มนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดโรคจะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยอยู่ในกรอบของสิ่งแวดล้อมและทั้งสิ่งที่ทำให้เกิดโรคมนุษย์ต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทั้งสามจะเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันโดยสิ่งที่ทำให้เกิดโรค เช่น เชื้อโรคจะมีการหมุนเวียนแลกเปลี่ยนอยู่ในมนุษย์และสิ่งแวดล้อมความหมายของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน จากความหมายของสิ่งแวดล้อม สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ในการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนได้ดังนี้ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวนักเรียน หรือ บุคลากรในโรงเรียนอาจเป็นสิ่งที่มีความมีชีวิต หรือไม่มีชีวิตก็ได้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องส่งผลกระทบต่อโรคของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะหมายถึงการจัดการควบคุมดูแลการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดีและถูกสุขลักษณะเพื่อช่วยให้สามารถป้องกันโรคติดต่อและช่วยลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพดี ตลอดจนเกิดสุขนิสัยที่ดี จรินทร์ ธานีรัตน์ (2547: 6) จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2545: 28) การจัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ หมายถึง การจัดการควบคุมดูแลปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่สามารถป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและช่วยลดอุบัติเหตุ เพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยดีตลอดจนเกิดสุขนิสัยที่ดีประสิทธิ์ สาระสันต์ (2549: 11) การจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นการทำให้โรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ได้แก่สถานที่ตั้งโรงเรียนอาคารเรียนแสงสว่างและการทาสี การจัดระบบเสียง การระบายอากาศ โต๊ะเรียนและม้านั่ง อุปกรณ์และครุภัณฑ์การศึกษา อาคารประกอบ น้ำดื่มน้ำใช้ การกำจัดขยะและน้ำโสโครก สนามและรั้วโรงเรียนการปลูกต้นไม้โครงการสวัสดิการในโรงเรียนและกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนความสำคัญและความจำเป็นในการจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียน

1. โรงเรียนเป็นที่รวมของเยาวชนวัยต่างๆ ตั้งแต่เด็กเล็กจนเด็กโตการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่สุกสะอาดมีอิทธิพลต่อสุขภาพของเด็กเป็นอันมาก

2. เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติที่ว่า ไม่ว่าพลเมืองระดับใดก็สุขภาพดี

3. นักเรียนจะมีประสบการณ์การเรียนรู้จากเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมได้ตลอดเวลาการจัดการสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ต่าง ๆ ในโรงเรียนได้ถูกสุขลักษณะจัดเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญมากในการจัดการศึกษาให้เด็ก

4. โรงเรียนสามารถช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพดีได้มากเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถมีบทบาทสำคัญเช่นนี้ได้

5. ครูจัดเป็นสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่สำคัญที่สุดสำหรับเด็กเพราะครูเป็นสิ่งแวดล้อมทางด้านวัตถุ จิตใจ และสังคมสำหรับเด็ก โดยเด็กจะเรียนรู้และเลียนแบบจากครูเสมอ

ความมุ่งหมายของการจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียน

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งในร่างกายและจิตใจ
2. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีสวัสดิภาพที่ดีปลอดภัยจากอุบัติเหตุและโรคภัยต่าง ๆ
3. เพื่อเป็นการปลูกฝังสุนทรีย์ที่ดี
4. เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เป็นการพัฒนาสุขภาพ

ชุมชนด้วย

หลักการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ

1. จัดให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อต่าง ๆ และอุบัติเหตุต่าง ๆ ด้วย
2. จัดให้มีความสะดวกสบายในการออกกำลังกายและมีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม
3. จัดให้เหมาะกับสภาพกายภาพของนักเรียนที่กำลังเจริญเติบโต

กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข (2554: 3) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับหลักการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไว้ดังนี้

- (1) ต้องจัดให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุและภัยอันตราย
- (2) ต้องจัดให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อ
- (3) ต้องจัดให้เป็นที่น่าสบายใจเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตและอารมณ์ในวัยที่เด็ก

ได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่

- (4) ต้องจัดให้เหมาะสมกับสภาพทางสรีระวิทยาของร่างกายเด็กที่กำลัง

เจริญเติบโต

การจัดสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนกำหนดไว้ว่าโรงเรียนควรมีแผนงานการก่อสร้างปรับปรุงและกากระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนรอบ ๆ ตัวนักเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เรียนอันก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแลประสบการณ์ที่ดีช่วยให้ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ กองสุขาภิบาล กรมอนามัย (2554)

1. การรักษาความสะอาดควรมีคณะกรรมการควบคุมความสะอาดซึ่งประกอบด้วยครูภารโรงและนักเรียนกำหนดหน้าที่และเวรในการทำความสะอาดแก่ภารโรงกำหนดให้ครูรับผิดชอบควบคุมดูแลแบ่งตามอาคารเรียนและห้องเรียน

2. สนามควรมีพื้นที่อย่างน้อยขนาดสนามฟุตบอลเป็นสนามที่นักเรียนใช้เล่นได้อย่างปลอดภัยจากอุบัติเหตุพื้นสนามเรียบ สะอาด ปราศจากก้อนหิน อิฐ หรือ ต่อไม้ รอบสนามปลูกไม้ยืนต้นจัดให้มีอุปกรณ์การเล่นที่นั่งพักและมีถังขยะมีทางระบายน้ำกันน้ำท่วมนอกจากนี้ควรมีครูควบคุมดูแลการเล่นเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

3. ห้องเรียนควรจัดให้มีแสงสว่างเพียงพอโดยสังเกตว่าถ้าสามารถอ่านหนังสือพิมพ์ขนาดตัวเล็กได้โดยที่ไม่ต้องเพ่งสายตาก็ใช้ได้หากแสงสว่างไม่พอควรหาทางแก้ไขเท่าที่สามารถทำได้ เช่น ติดตั้งไฟฟ้าตัดกิ่งไม้ที่บังแสงออก

4. โต๊ะม้านั่งต้องมีขนาดพอเหมาะกับส่วนสูงของนักเรียน โต๊ะ ม้านั่ง จัดวางให้เป็นระเบียบ โต๊ะเรียนแถวหน้าสุดควรห่างกระดานดำอย่างน้อย 2 เมตร เพราะถ้านั่งชิดกระดานดำเกินไปสายตาของเด็กอาจเกิดความผิดปกติได้

5. กระดานชอล์คควรใช้สีดำหรือสีเขียวไม่สะท้อนแสงอยู่ในสภาพที่ใช้ได้ดีอยู่เสมอ

6. น้ำดื่มควรจัดหาน้ำดื่มที่สะอาดให้แก่นักเรียนอย่างเพียงพอตลอดทั้งมีการจัดหาภาชนะสำหรับรองรับน้ำดื่มเช่นแท่งน้ำคูลเลอร์เป็นต้นให้นักเรียนจัดหาภาชนะที่รองน้ำดื่มประจำตัวทุกคน

7. สวมจัดสวมให้นักเรียนใช้ในอัตราส่วนดังต่อไปนี้ สวมหญิง 1 ที่ ต่อนักเรียนหญิง 35 คน สวมชาย 1 ที่ ต่อนักเรียนชาย 40 คนที่ปัสสาวะ 1 ที่ ต่อนักเรียนชาย 50 คนภายในส้วมต้องจัดให้มีภาชนะใส่น้ำ ภาชนะตักน้ำและควรมีที่สำหรับล้างมือ เช่น ก๊อกน้ำ นอกจากนี้ครูต้องให้ความรู้ในการใช้ส้วมรวมทั้งการดูแลรักษาความสะอาดภายหลังการใช้

8. การกำจัดขยะมูลฝอยจัดให้มีที่รองรับขยะมูลฝอยไว้ในห้องเรียนและในบริเวณโรงเรียนเป็นระยะๆ มีการกำจัดขยะทุกวันต้องเก็บกวาดทันทีเมื่อมีเศษขยะบนพื้น

9. สุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนจัดให้มีการควบคุมความสะอาดของอาหาร ภาชนะอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ผู้ขาย การเสิร์ฟ การล้างภาชนะ ภาชนะปกปิด เป็นต้น ไม่มีสารที่อาจเป็นพิษและไม่ปลอดภัยจำหน่ายในโรงเรียน เช่น อาหารที่ผสมสีผสมสีสังเคราะห์ที่ไม่มีทะเบียนอาหารหรือน้ำส้มสายชูบรรจุในภาชนะพลาสติก ขามพลาสติก ใส่อาหารร้อน ๆ เป็นต้น จัดให้มีสถานที่สำหรับจำหน่ายอาหาร เช่น ในโรงอาหารควรจัดที่จำหน่ายให้เป็นสัดส่วนและจัดที่สำหรับนักเรียนรับประทานอาหาร เช่น ในโรงอาหารบริเวณระเบียงหรือในห้องเรียน เป็นต้น

10. การป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียนสนามต้องสะอาดและปลอดภัยจากอุบัติเหตุอุปกรณ์การเล่นควรตรวจให้อยู่ในสภาพดีแข็งแรงและมั่นคงเสมอเพื่อป้องกันอันตรายแก่นักเรียนหน้าต่างและประตูมีขอสับมีนกงพื้นห้องควรเรียบ ไม่ชำรุด หรือลื่น บริเวณระเบียงอาคารเรียนชั้นบนหรือตามบันไดห้ามนักเรียนเล่นบริเวณที่อาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายควรมีเครื่องหมายเตือนไว้อย่างเด่นชัดหรือปิดประกาศไว้ในที่ที่เหมาะสม

สถาบันการจัดทรัพยากรบุคคลเพื่อการผลิต (2549: 1-23) ได้เสนอแนะแนวทางเบื้องต้นในการนำกิจกรรม 5 ส ไปใช้ในหน่วยงานซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานอนามัยโรงเรียนได้เป็นอย่างดีประกอบด้วย

1. สะสางคือการแยกให้ชัดเจนระหว่างของที่จำเป็นกับของที่ไม่จำเป็นต้องใช้ของที่ไม่จำเป็นให้ขจัดออกไป กล่าวคือ มีของไม่จำเป็นปะปนอยู่ในห้องเรียน อาคารเรียน สนามโรงเรียน โรงอาหาร ห้องครัวและมีวัสดุอุปกรณ์มากเกินไปจนความจำเป็นหรือไม่

2. สะดวกคือการจัดวางของที่จำเป็นให้ง่ายต่อการนำไปใช้การเก็บของต้องคำนึงถึงความปลอดภัย คุณภาพและประสิทธิภาพกำหนดจำนวนของใช้มีการจัดแยกประเภทเครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ชั้นมีป้ายกำหนดชัดเจน

3. สะอาดคือการทำความสะอาดสถานที่อุปกรณ์เครื่องใช้ให้สะอาดอยู่เป็นนิจทุกซอกมุมตลอดจนการมอบหมายให้นักเรียนทำโดยรอบๆ บริเวณโรงเรียนต้องปราศจากความเสี่ยง

4. สุขลักษณะ คือ สภาพแวดล้อมสะอาดตา โดยรักษา “3 ส” แรก ให้คงสภาพหรือทำให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ควรจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อสุขภาพกายและจิตเพื่อเป็นการรักษามาตรฐานความเป็นระเบียบในโรงเรียน

5. สร้างนิสัย คือ การปฏิบัติถูกต้องและติดเป็นนิสัย ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่สุดของกิจกรรม 5 ส เพราะกิจกรรมนี้จะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับคนนำกิจกรรมไปใช้อย่างต่อเนื่องตลอดจนการสร้างเจตคติที่ดีในการรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบในโรงเรียน

สรุปว่าการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะเป็นวิธีการควบคุมดูแลและปรับปรุงสภาพแวดล้อม ตลอดทั้งสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ให้สะอาดเรียบร้อยอยู่ในสภาพดี ไม่มีส่วนใดก่อให้เกิดอันตรายหรือเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ อาคารสถานที่ควรทำสีอ่อนเย็นตา มีแสงสว่างและทางระบายอากาศที่ดี บรรยากาศส่งเสริมจิตวิทยาการเรียนรู้ ไม่มีมลภาวะจากสิ่งปฏิกูลหรือเสียงรบกวน พื้นที่สนามควรจัดให้กว้างขวางเพียงพอสำหรับให้นักเรียนออกกำลังกาย น้ำดื่มน้ำใช้ตลอดทั้งห้องส้วมมีเพียงพอ นอกจากนี้ควรจัดให้มีที่นั่งพักผ่อนตามไต้ต้นไม้บริเวณขอบสนามเป็นระยะและมีรั้วล้อมรอบโรงเรียน

4.2 การบริการสุขภาพในโรงเรียน

การบริการสุขภาพในโรงเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการจัดการอนามัยโรงเรียนที่ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน โดยแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูและนักเรียนเพื่อประเมินภาวะสุขภาพของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนด้วยการทดสอบเพื่อเฝ้าระวังโรคกับเด็กในวัยเรียนโดยให้การระมัดระวังเบื้องต้นเพื่อความเหมาะสม มีการติดตามผลการรักษา มีการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในโรงเรียน มีการแนะแนวและการส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนให้การสังคมสงเคราะห์ในโรงเรียน ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการให้บริการสุขภาพในโรงเรียนจึงจัดเพื่อประเมินสุขภาพแล้วให้การรักษาที่เหมาะสมตลอดจนป้องกันและส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจการบริการสุขภาพใน

โรงเรียนเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการต่อนักเรียนโดยตรงเพื่อให้เด็กนักเรียนมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงสมบูรณ์ เรียนรู้การป้องกันโรค รับการพยาบาลรักษาเบื้องต้น เมื่อเจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุ มีการส่งต่อแพทย์และฟื้นฟูสภาพตามความเหมาะสม มีการติดตามผลการรักษา ซึ่งเป็นการกระตุ้นผู้ป่วยตลอดทั้งผู้ปกครองให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์นอกจากนี้ต้องมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่พยาบาลสาธารณสุขร่วมดำเนินการให้นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพและรับการฉีดวัคซีนตามกำหนดช่วงอายุการบริการสุขภาพในโรงเรียนต้องให้บริการครอบคลุมถึงบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียนด้วย เมื่อการปฏิบัติงานสิ้นสุดลงควรสรุปและบันทึกไว้เพื่อเก็บเป็นข้อมูลในการพัฒนางานต่อไปสำหรับการบริการสุขภาพในโรงเรียนได้มีผู้รู้ได้กล่าวให้ความหมายหลักการ แนวคิดและข้อเสนอแนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนไว้ ดังต่อไปนี้

ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2548: 33) ได้กล่าวว่า การบริการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสาธารณสุข ได้แก่ แพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรอื่น ๆ ดำเนินการเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสุขภาพ เพื่อป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและบุคลากรต่างๆในโรงเรียน

พรณี พันมา (2548: 8) กล่าวว่า การบริการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่มีความมุ่งหมายเพื่อดำรงรักษาไว้และปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและทุกคนในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 4) ได้ให้หลักการการบริการอนามัยโรงเรียน (School Health Program) ไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการต่อนักเรียนโดยตรงในอันที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาลและฟื้นฟูสภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้รับการบริการตามกิจกรรมอนามัยโรงเรียน ได้แก่ การจัดให้นักเรียนทุกคนมีบัตรบันทึกสุขภาพการสร้างภูมิคุ้มกันโรค การตรวจสุขภาพ การรักษานักเรียนที่เจ็บป่วย การติดตามผลการรักษา การส่งเสริมโภชนาการในโรงเรียน และการส่งเสริมการออกกำลังกาย เป็นต้นกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ตามแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริการสุขภาพในโรงเรียนสรุปได้ดังนี้ นักเรียนระดับก่อนประถม และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการตรวจสุขภาพโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาดำเนินการที่โรงเรียนมีการเจาะเลือดในรายที่มีภาวะโลหิตจางและได้รับการบำบัดโรคหนองพยาธิลำไส้ ตามแผนดำเนินงานของกรมควบคุมโรคติดต่อมีการบริการฉีดวัคซีนขึ้นพื้นฐานครบตามเกณฑ์ของกองควบคุมโรคติดต่อ โดยโรงเรียนต้องทำหนังสือแจ้งผู้ปกครองเพื่อชี้แจงและขออนุญาต นอกจากนี้นักเรียนทุกคนต้องได้รับการตรวจตาปีละ 1 ครั้ง โดยโรงเรียนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมดำเนินการ ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ได้รับการตรวจและทดสอบการได้ยินปีละ 1 ครั้ง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป โรงเรียนจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพวัยรุ่นแก่นักเรียนและผู้ปกครองทางด้านทันตสุขภาพ มีการเฝ้าระวังและส่งเสริมทันตสุขภาพ โดยครูดำเนินการตรวจสุขภาพในช่องปากนักเรียน และบันทึกในแบบบันทึกทส001 และ ทส002 รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหาทุกระดับ ในกรณีที่มีปัญหาโรงเรียนต้องแจ้งผู้ปกครองและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้รับการรักษาและติดตามผลต่อไป

สำหรับนักเรียนที่เจ็บป่วยได้รับอุบัติเหตุหรือมีปัญหาด้านสุขภาพต้องได้รับการปฐมพยาบาลและส่งต่อศูนย์บริการสาธารณสุขหรือโรงพยาบาลตามความจำเป็นนอกจากนี้ต้องจัดบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริมนมแก่นักเรียนทุกคนส่งเสริมให้นักเรียนออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอย่างน้อยวันละ 20 นาที นักเรียนทุกคนได้รับการวัดน้ำหนัก ส่วนสูง ภาวการณ์ละ 1 ครั้ง และเทียบตามเกณฑ์มาตรฐาน เมื่อพบว่านักเรียนมีน้ำหนักส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์หรือเกินเกณฑ์ มีแนวโน้มจะเป็นโรคอ้วนหรืออ้วน ต้องขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา

บาวทรี (Bowntree. 1981: 267) กล่าวว่า การบริการสุขภาพในโรงเรียน (SchoolHealth Service) ในอังกฤษและเวลส์การบริการสุขภาพในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการบริการสุขภาพระดับชาติ โดยการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและเจ้าหน้าที่การศึกษาในท้องถิ่น โดยปกตินักเรียนจะได้รับการตรวจสุขภาพที่โรงเรียนและนอกเวลาเรียนหากมีความประสงค์ การตรวจสุขภาพนั้นได้ปฏิบัติมากกว่างานอื่นๆ หากจำเป็นต้องรักษาอาจดำเนินการโดยแพทย์ คลินิกทันตแพทย์ในโรงเรียน ศูนย์บริการสาธารณสุขในชุมชนหรือโรงพยาบาล

ฮิลล์ (Hills. 1982: 242) ได้อธิบายเกี่ยวกับการบริการสุขภาพในโรงเรียน (SchoolHealth Service) ว่าเมื่อ ค.ศ. 1974 ได้มีการจัดวางนโยบายการบริการสุขภาพในโรงเรียนขึ้นใหม่โดยโอนความรับผิดชอบและบริการสุขภาพในโรงเรียนจากบุคลากรทางการศึกษาในท้องถิ่นไปให้เจ้าหน้าที่อนามัยเขต จุดมุ่งหมาย คือ จัดเตรียมการบริการที่สมบูรณ์แบบสำหรับการบริการสุขภาพในโรงเรียน ดำเนินการโดยโรงเรียนบูรณาการกับโรงพยาบาล ผู้ชำนาญการพิเศษและแพทย์เจ้าหน้าที่อนามัยเขตดูแลครอบคลุมทุกปัจจัยในการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนเช่นเดียวกับบุคลากรด้านการศึกษาในท้องถิ่น กลจักรที่สำคัญคือกุมารแพทย์ ผู้ชำนาญการประจำท้องถิ่นทันตแพทย์และพยาบาลเหล่านี้รับผิดชอบทั้งดำเนินงานบริการสุขภาพในโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา การบริการรวมทั้งการเตรียมแพทย์พยาบาลและนักกายวิภาคบำบัด รวมทั้งการฝึกพูดให้เด็กที่มีปัญหาการพูดไม่ชัดทุกโรงเรียนจัดให้มีการตรวจสุขภาพร่างกายพร้อมทั้งให้ภูมิคุ้มกันโรค วัคซีนและทดสอบการได้ยินตรวจหาโรคติดเชื้อและการระบาดของภาพรวมเป็นการดูแลสุขภาพเด็กรวมถึงการดูแลทันตสุขภาพในโรงเรียนยิ่งกว่านั้นได้มีการให้คำแนะนำแก่นักเรียนที่มีความต้องการดูแลพิเศษในบรรดาโรงเรียนการศึกษาพิเศษอีกสี่แห่งด้วยความสำคัญของการจัดบริการสุขภาพ

พัชรา กาญจารัตน์ (2549: 395) ได้ศึกษาถึงความสำคัญ ความสำคัญและความจำเป็นเกี่ยวกับการบริการสุขภาพในโรงเรียน มีดังนี้

1. การศึกษาเล่าเรียนจะได้ผลดี ถ้าเด็กนักเรียนมีสุขภาพดี มีสายตาและหูที่เป็นปกติย่อมมีความสำคัญต่อการศึกษาล่าเรียนมาก
2. การจัดบริการสุขภาพยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนให้มีสุขภาพดีอยู่เสมอ

3. การจัดบริการสุขภาพยังช่วยให้ผู้ปกครองและครูได้รู้ปัญหาและภาวะสุขภาพของนักเรียน
4. ช่วยให้ครูได้จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของนักเรียน
5. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเจตคติทางสุขภาพและสุขนิสัยดียิ่งขึ้น

หน่วยศึกษานิเทศ กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป: 76) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนไว้ว่า เป็นงานอนามัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของนักเรียนเพื่อการมีสุขภาพที่ดีโดยความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา รวมทั้งผู้ที่สนับสนุนเกี่ยวกับงานนี้ทุกฝ่ายซึ่งทุกฝ่ายจำเป็นจะต้องให้ความร่วมมือต่อกันในการจัดดำเนินงานบริการสุขภาพนักเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันมิให้เกิดปัญหาสุขภาพ การดูแลรักษานักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพเบื้องต้น และการแนะนำช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพ

ความมุ่งหมายของการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมพลศึกษา (2551: 17) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดบริการสุขภาพให้แก่แก่นักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างเจตคติที่ดีทางสุขภาพให้แก่แก่นักเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความต้องการและสนใจในเรื่องสุขภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อให้นักเรียนนำสิ่งที่ได้เห็นหรือได้กระทำที่โรงเรียนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
4. เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้การสอนสุขศึกษาได้ผลดียิ่งขึ้น
5. เพื่อเป็นการเร้าให้ครูและผู้ปกครองมองเห็นความสำคัญในเรื่องสุขภาพของเด็กมากยิ่งขึ้น

สุชาติ ตันติบาล (2551: 35) ได้อธิบายถึงความสำคัญว่าความมุ่งหมายของการบริการสุขภาพในโรงเรียนว่าเพื่อดำรงรักษาไว้และการปรับปรุงส่งเสริมสุขอนามัยนักเรียนให้อยู่ในสภาพดีที่สุดในที่จะเป็นไปได้โดยอาศัยกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ เช่น การตรวจสุขภาพ การป้องกันอุบัติเหตุ การปฐมพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ การแนะแนวทางสุขภาพและการติดตามผล

นอกจากนี้หน่วยศึกษานิเทศ กระทรวงสาธารณสุข(ม.ป.ป)ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน ดังนี้ เพื่อเป็นการตรวจค้นเมื่อพบแล้วก็ดำเนินการช่วยเหลือ เพื่อติดตามเด็กที่มีปัญหาด้านสุขภาพและติดต่อประสานกับผู้ปกครอง ในขณะเดียวกันก็จัดให้มีการปฐมพยาบาลเอป้องกันและควบคุมโรคติดต่อเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนให้ได้อยู่เสมอ

ปราณี ศรีสรรพางค์ (2550: 394) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนว่า เป็นการปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิภาพของนักเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยอาศัยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ตรวจค้นหาความบกพร่องทางด้านสุขภาพของนักเรียนเมื่อพบแล้วก็หาทางช่วยเหลือแก้ไข

2. การติดตามเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสุขภาพให้ได้รับความช่วยเหลือที่ถูกต้องดดยการติดต่อกับตัวเด็กผู้ปกครอง และหน่วยบริการสุขภาพที่เกี่ยวข้อง

3. การจัดให้มีการป้องกันอุบัติเหตุการปฐมพยาบาลนักเรียนที่ประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บไข้ได้ป่วยเล็กน้อยการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ การแนะนำดักเห็บหรือแนะแนวทางสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ

นอกจากนี้ กองอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2545: 9) ได้อธิบายว่า การจัดบริการสุขภาพว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้รับการบริการตามกิจกรรมอนามัยโรงเรียนได้แก่ การจัดให้นักเรียนทุกคนมีบัตรบันทึกสุขภาพ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค การตรวจสุขภาพ การรักษานักเรียนที่เจ็บป่วย การติดตามผลการรักษา การส่งเสริมด้านโภชนาการในโรงเรียน และการส่งเสริมการออกกำลังกาย

จากความมุ่งหมายของการจัดบริการทางสุขภาพในโรงเรียนทำให้ทราบว่างานจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนเป็นงานที่ช่วยให้ให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ป้องกันโรค การรักษาพยาบาลให้มีสุขภาพดีทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพและในส่วนของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

1. นักเรียนทุกคนมีบัตรบันทึกสุขภาพประจำตัว

บัตรบันทึกสุขภาพประจำตัวนักเรียนใช้สำหรับบันทึกประวัติข้อมูลสุขภาพและบริการสาธารณสุขต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับ เพื่อใช้เป็นหลักฐานด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนทั้งในอดีตและปัจจุบันทำให้เกิดความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครูที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการให้บริการสุขภาพอย่างเหมาะสมบัตรบันทึกสุขภาพประจำตัวนักเรียนนั้น เป็นหน้าที่ของฝ่ายการศึกษาเป็นผู้จัดทำไว้ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา ตามจำนวนนักเรียนเข้าใหม่ของปีการศึกษาแต่ละปี โดยเริ่มใช้เมื่อนักเรียนเข้าเรียนในชั้นต้นและมอบให้นักเรียนเมื่อจบชั้นเรียนหรือย้ายโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนนำไปมอบให้ครูประจำชั้นใหม่ หรือครูอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนใหม่ที่นักเรียนเข้าศึกษาต่อจนจบระดับมัธยมศึกษาโดยไม่ต้องมีการจัดทำบัตรบันทึกสุขภาพใหม่

2. จัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ

การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งที่ครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรร่วมกันดำเนินการเพื่อให้เด็กนักเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างปลอดภัยจากโรคและอุบัติเหตุรวมทั้งเป็นการส่งเสริมสุขภาพกายและจิตตลอดจนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนและชุมชนการดำเนินงานเพื่อจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ

- การจัดหาหรือจัดสร้างเช่นการสร้างอาคารเรียนและสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ การจัดหาสิ่งของเครื่องใช้ให้ห้องเรียนให้ถูกต้องสวยงาม

- การควบคุมดูแลและปรับปรุง เช่น การปรับปรุงบริเวณโรงเรียนให้สะอาดปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามการรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยการควบคุมดูแลการใช้ส้วมให้สะอาดและถูกต้อง

การดำเนินงานทั้งสองอย่างดังกล่าวเป็นบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนโดยตรงเช่นการจัดหาจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆของโรงเรียนหน่วยงานต้นสังกัดได้ให้การสนับสนุนอยู่แล้ว ส่วนการควบคุม ดูแลปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนซึ่งไม่ต้องใช้งบประมาณผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

3. นักเรียนได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคเป็นการดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อให้ นักเรียนได้รับวัคซีนป้องกันโรคที่จำเป็นและเหมาะสมกับช่วงอายุตามนโยบายของกรมควบคุมโรคติดต่อกระทรวงสาธารณสุข

4. ส่งเสริมสุขศึกษา

การส่งเสริมสุขศึกษาคือการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านอนามัยเห็นความสำคัญยอมรับและปฏิบัติตามจนเป็นนิสัยก่อให้เกิดพฤติกรรมอนามัยที่ดี

5. นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพ

การตรวจสุขภาพเป็นกิจกรรมเพื่อค้นหาความบกพร่องของสุขภาพในระยะเริ่มแรกเพื่อดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขหรือส่งต่อเพื่อขอคำแนะนำหรือบำบัดรักษาป้องกันมิให้ความบกพร่องนั้นลุกลามเป็นผลร้ายแรงป้องกันการแพร่กระจายของโรคช่วยจูงใจนักเรียนให้เกิดความสนใจที่จะดูแลสุขภาพตนเองซึ่งเป็นการสร้างสุขนิสัยที่ดี

6. นักเรียนที่เจ็บป่วยได้รับการรักษา

การรักษาเป็นกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้การรักษาแก้ไขปัญหาสุขภาพของนักเรียนที่ตรวจสุขภาพพบโรคหรือความบกพร่องของสุขภาพภายในขอบเขตความสามารถของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและถ้าเกินขอบเขตความสามารถให้ใช้ระบบการส่งต่อเพื่อรับการบำบัดรักษาหรือช่วยเหลือแก้ไข

7. มีการติดตามผลการรักษา

การติดตามการรักษาเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการรักษาเพื่อติดตามดูผลการรักษาความเปลี่ยนแปลงของโรคหรือปัญหาสุขภาพของนักเรียนภายหลังจากที่ได้รับการรักษาหรือแก้ไขไปแล้วไม่เกิน1เดือนระหว่างนั้นครูจะเป็นผู้ทำหน้าที่ติดตามเมื่อพบความผิดปกติใดๆ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

8. มีการจัดหาน้ำดื่มมาใช้

การจัดหาน้ำดื่มมาใช้เป็นการดำเนินการเพื่อให้ นักเรียนมีน้ำดื่มมาใช้ที่สะอาดอย่างเพียงพอตลอดปีซึ่งจะช่วยป้องกันโรคที่เกิดจากน้ำเป็นสื่อรวมทั้งช่วยให้การดูแลรักษาความสะอาดสิ่งต่างๆภายในโรงเรียนดีขึ้นนอกจากนั้นโรงเรียนควรดูแลให้นักเรียนได้ดื่มน้ำอย่างถูกสุขลักษณะเช่นการมีภาชนะดื่มน้ำประจำตัวซึ่งเป็นการปลูกฝังสุขนิสัยที่ดีให้แก่ นักเรียน

9. โภชนาการโรงเรียน

เป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายเพื่อให้นักเรียนมีภาวะการเจริญเติบโตที่เหมาะสมวัยโดยมีหลักในการดำเนินงานที่สำคัญคือนักเรียนทุกคนควรได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการทุกวันให้โภชนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมบริโภคนิสัยและมีการประเมินภาวะการเจริญเติบโต

สรุปว่าการบริการสุขภาพในโรงเรียนเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยมีผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนให้การสนับสนุน การบริการนี้จัดให้กับนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนในภาพรวมนักเรียนจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้โดยตรงเพราะมีการตรวจสุขภาพและให้ภูมิคุ้มกันโรคตามกำหนดเน้นการป้องกันโรคตลอดทั้งดูแลด้านทันตสุขภาพส่งเสริมการออกกำลังกาย รับประทานอาหารกลางวันและดื่มนม เพื่อการเจริญเติบโตสมวัย มีการเฝ้าระวังติดตามประเมินผล นักเรียนที่มีน้ำหนัก ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ และนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกิน (โรคอ้วน) สำหรับนักเรียนที่เกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย จะได้รับการปฐมพยาบาล หรือส่งไปรักษาตามความจำเป็น นอกจากนี้ยังมีบริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและผู้ปกครองและมีการติดตามประเมินผลการรักษาตลอดทั้งการแก้ปัญหาสุขภาพห้องพยาบาลและมุมพยาบาล การบริการด้านสุขภาพอนามัยในโรงเรียนนั้น จำเป็นต้องมีห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาลที่เหมาะสมเพื่อให้การปฐมพยาบาลแก่นักเรียนเจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุอย่างมากประสิทธิภาพ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 23-25)

กล่าวว่า “ห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาล เป็นสถานที่สำหรับให้การปฐมพยาบาลแก่นักเรียนเจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุ ซึ่งมีเกิดขึ้นเสมอ ดังนั้นโรงเรียนต้องมีแผนงานดำเนินการจัดเตรียมสถานที่เพื่อให้บริการด้านสุขภาพในโรงเรียน เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม” และมีข้อเสนอแนะในการจัดห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาล ดังนี้

การจัดห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาลของโรงเรียนย่อมขึ้นอยู่กับข้อจำกัดด้านอาคารสถานที่แต่หากไม่มีข้อจำกัดดังกล่าวควรถือจำนวนนักเรียนแต่ละโรงเรียนเป็นสำคัญคือ

1. มุมพยาบาล โรงเรียนมีนักเรียนจำนวนไม่เกิน 450 คน จะต้องมียุยมุมนพยาบาล 1 แห่งมีขนาด 1.5 X 3.5 เมตร เป็นอย่างต่ำ ประกอบด้วยอุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นดังนี้ เติงพยาบาลพร้อมเครื่องนอน 1 ชุด , โต๊ะหัวเตียง 1 ชุด , อ่างล้างมือแบบง่าย ๆ 1 ใบ , เครื่องชั่งน้ำหนักและสายวัดระยะหรือเครื่องวัดความสูง 1 ชุด , กระโถนหัวเตียงคนไข้ 1 ใบ , แผ่นป้ายวัดสายตา 1 แผ่น , ตู้ยา (ขนาดกว้าง 60 ซม. สูง 107 ซม. ลึก 45 ซม. แบ่งเป็น 3 ชั้น 1 ตู้ และมีตู้ทึบชั้นล่าง) , เก้าอี้นั่งทำแผล 1 ตัว , ถังน้ำพร้อมไม้พาด (สำหรับนักเรียนวางเท้า เวลาทำแผลบริเวณเท้า) 1 ใบ , กรรไกร 1 อัน , คีมโลหะ 1 อัน , ตลับหรือกล่องอลูมิเนียมเล็ก ๆ สำหรับใส่สำลี 1 ใบ, ขามรูปไต หรือขามเคลือบ หรืออะลูมิเนียมขนาดเล็ก 1 ใบ, พรอทวัดไข้ 1 อัน, กระเป๋าน้ำร้อน 1 ใบ, กระเป๋าน้ำแข็ง 1 ใบ, แก้วล้างตา 1 ใบ, แก้วกินยา, ผ้าพันแผล, พลาสเตอร์, สำลี, แอลกอฮอล์ 70 % ยาตำราหลวง หรือยาสามัญประจำบ้านเพื่อใช้ในการปฐมพยาบาล, ฉากหรือแผ่นกันห้องเป็นมุมนพยาบาล, สมุดบันทึกรายชื่อเด็กนักเรียนเจ็บป่วยและให้การรักษายาพยาบาล

2. ห้องพยาบาล ในโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวน 450 คน ขึ้นไปอย่างน้อยควรมีห้องต่าง ๆ ดังนี้

พยาบาลขนาด 3.5 X 6 เมตร โดยกันเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่วางเตียงพยาบาล มีขนาด 2.5 X 3.5 เมตรและอีกส่วนใช้เป็นที่ทำการปฐมพยาบาลอุปกรณ์ประจำห้องพยาบาลเหมือนมุมพยาบาลเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมจากมุมพยาบาล ดังนี้

เตียงพยาบาลพร้อมเครื่องนอน 2 ชุด, ตู้ยาขนาดกว้าง 105 ซม. สูง 150 ซม. ลึก 40 ซม. 1 ตู้, อุปกรณ์ประจำตู้ยาเพิ่มจากมุมพยาบาล คือ กระเป๋าน้ำร้อน 1 ใบ, กระเป๋าน้ำเย็น 1 ใบ

สำหรับอุปกรณ์เครื่องใช้ในห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาลนั้นเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะตู้ยาที่มีความสำคัญมากเพราะการเก็บอุปกรณ์เครื่องใช้และเวชภัณฑ์ต่าง ๆ โดยปกติเก็บในตู้ยาซึ่ง ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2548: 198-201) ได้เสนอแนะเรื่องตู้ยา, การจัดตู้ยาและการใช้ยาปฐมพยาบาลประจำโรงเรียน ดังนี้

ตู้ยา ปกติควรเป็นตู้ไม้ 4 ชั้น สามชั้นบนเป็นกระจก ชั้นล่างสุดเป็นตู้ไม้ ทึบปิดเปิดได้ขนาดของตู้ยาใช้เกณฑ์จำนวนนักเรียนในโรงเรียนมี 3 ขนาด ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 1,000 คน ควรมีตู้ยาขนาดกว้าง 60 เซนติเมตร ลึก 35 เซนติเมตร และสูง 115 เซนติเมตร
2. โรงเรียนที่มีนักเรียนเกิน 1,000 คน ควรใช้ตู้ยาขนาดกว้าง 100 เซนติเมตร ลึก 45 เซนติเมตร สูง 150 เซนติเมตร
3. โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยประมาณ 100–300 คนควรลดขนาดของตู้ยาตามกำลังงบประมาณของโรงเรียน

การจัดตู้ยา ควรมีการจัดดังนี้

1. ชั้นบน เป็นที่ไว้ยารับประทานและติดป้ายสีขาว เขียนว่า “ยารับประทาน” ไว้ในที่เห็นชัดเจน
2. ชั้นกลาง เป็นที่วางเครื่องมือปัจจุบันพยาบาล เช่น กรรไกร ปากคีบ (forceps) แก้วยา เป็นต้น
3. ชั้นล่าง เป็นที่ไว้ยาใช้ภายนอกห้ามรับประทานและติดป้ายสีแดง “ยาใช้ภายนอกเก็บไว้ในที่เห็นชัดเจน
4. ชั้นล่างสุด ซึ่งเป็นตู้ทึบ ใช้เก็บวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ผ้าปูที่นอน ม้วนสำลี กระเป๋าน้ำร้อน กระเป๋าน้ำแข็ง ฯลฯ การใช้ยาปฐมพยาบาลประจำโรงเรียนการเจ็บป่วยเล็กน้อยหรือเจ็บป่วยอย่างกะทันหันของนักเรียนอาจมีขึ้นได้ ดังนั้นครูควรทราบอาการของโรค และการติดต่อของโรคบางอย่าง เพื่อให้การปฐมพยาบาลถูกต้องและแนะนำผู้ปกครองถึงวิธีปฏิบัติต่อเด็กในรายที่มีอาการรุนแรงควรปรึกษาแพทย์นอกจากนี้ในห้องพยาบาลควรระมัดระวังในเรื่องต่อไปนี้

1. ครูหรือพยาบาลประจำโรงเรียนควรเป็นผู้หยิบยาให้นักเรียน เมื่อหยิบยาอ่านฉลากยาและวิธีใช้ให้เข้าใจและแน่ใจว่าเป็นยาที่ต้องการ เมื่อจะเก็บยาเข้าที่ต้องอ่านฉลากยาซ้ำอีกครั้ง

2. ยาบางอย่างเมื่อใช้แล้วบางรายอาจมีอาการแพ้ได้จะนั้นต้องสังเกตอาการภายหลังใช้ยาแล้วด้วย หากมีอาการผิดปกติต้องหยุดใช้ยาทันทีและปรึกษาแพทย์

3. พึงระลึกเสมอว่ายาเหล่านี้ช่วยบำบัดอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยๆและจะใช้ในการพยาบาลเบื้องต้นเท่านั้น ในกรณีที่ผู้ป่วยอาการไม่ดีขึ้นหรือเรื้อรังควรปรึกษาแพทย์

4.3 การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน

สุขศึกษาเป็นกระบวนการที่จะนำมาซึ่งในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสุขภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติทางด้านสุขภาพที่ถูกต้อง สุขศึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์ต่อชีวิต ทั้งนี้เพราะการมีสุขภาพดีย่อมเป็นที่ปรารถนาของทุกเพศที่วัย สุขภาพมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลทุกคนตลอดเวลา

ด้านการศึกษาเน้นถือว่า สุขภาพเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาทุก ๆ ด้านในตัวบุคคลจากความหมายของการศึกษาคือการเจริญงอกงาม ดังนั้นเมื่อบุคคลใดได้รับการศึกษาก็ควรจะเจริญและพัฒนาในทุก ๆ ด้านแต่บุคคลจะเจริญพัฒนาไม่ได้ถ้าหากสุขภาพของบุคคลนั้นไม่สมบูรณ์สำหรับการแก้ไขและส่งเสริมสุขภาพให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนจัดเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของโรงเรียน การที่โรงเรียนจะเสริมสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ให้กับเด็กได้นั้น โดยทั่วไปมีโอกาสทำได้สามทางคือ การจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ การบริการสุขภาพ และการสอนสุขศึกษาตามหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษา (อัญชลี แจ่มเจริญ, 2550: 20)

เนื่องจากโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นที่รวมของเด็กนักเรียนที่มาจากครอบครัวต่าง ๆ และกลุ่มอายุและเพศที่แตกต่างกันโอกาสที่จะมีการติดต่อและแพร่กระจายของโรคติดต่อต่าง ๆ ได้หรือการที่อยู่รวมกันมาก ๆ อาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุอันตรายได้การสอนสุขศึกษาในโรงเรียนจะช่วยป้องกันปัญหาสุขภาพดังกล่าวได้และยังช่วยสร้างพฤติกรรมอนามัยที่ถูกต้องให้แก่เด็กนักเรียนตั้งแต่เยาว์วัยซึ่งคาดหวังว่าเด็กนักเรียนเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อครอบครัวและชุมชนของเขาเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพในอนาคตงานการสอนสุขศึกษานี้จะต้องรวมถึงการสอนสุขศึกษาการบริหารสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะและเป็นที่น่าอยู่อาศัยของนักเรียน ครู และบุคลากรของโรงเรียนอื่นๆ

สุขศึกษาในโรงเรียนนั้นประกอบด้วย การสอนสุขศึกษาและการให้สุขศึกษาในโรงเรียน (School Health Education) การให้สุขศึกษาในโรงเรียน มีความหมายค่อนข้างกว้าง คือ ไม่เพียงแต่หมายถึงการสอนสุขศึกษาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่หมายถึง การจัดโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพให้แก่เด็กนักเรียนทุกคน โดยให้นักเรียนแต่ละคนเกิดความรู้ ทักษะและการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม (สุชาติ โสมประยูร, 2545: 10) จันทรสุดา ชินประสาทศักดิ์ (2548: 27) กล่าวว่า การให้สุขศึกษาในโรงเรียน (School Health Education) ควรเน้นที่

- พฤติกรรมสำคัญและภาวะที่จะส่งเสริมสุขภาพหรือป้องกันความเสี่ยงของโรค
- ทักษะในการปฏิบัติพฤติกรรม
- ความรู้ทัศนคติความเชื่อและค่านิยมต่อพฤติกรรมและสถานการณ์
- เรียนรู้จากประสบการณ์โดยให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะการดำเนินงาน

สุขภาพควรดำเนินการอย่างมากในเวลาเรียนและห้องเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุน ครูควรมีการเตรียมการสอนและชักจูงให้เกิดการปฏิบัติ ผู้บริหารควรพัฒนาหลักสูตร ข้อกำหนดของการให้บริการ ทำให้สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนดีขึ้นและจัดให้มีการฝึกอบรมครู

นยา กาญจนบุรานนท์ (2547: 924) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพนักเรียนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนหรือหลักสูตรการสอนเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม พฤติกรรมสุขภาพและพันธุกรรมของนักเรียนอีกด้วย

สมศักดิ์ อัมพรต (2547: 25) กล่าวว่า การจัดการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียน กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดประสบการณ์อันจะมีผลทำให้บุคคลหรือชุมชนได้รับความรู้มีเจตคติและการปฏิบัติการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของตนเองและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องได้ถูกต้องและเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 4) ได้กล่าวว่า สุขศึกษาในโรงเรียนเป็นการถ่ายทอดความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยไปสู่นักเรียนโดยกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์มีเจตคติที่ดี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่จะนำไปสู่สุขภาพที่ดี นิเมอร์ อัลมา (Nemir Alma. 1970: 268) กล่าวว่า การให้สุขศึกษา (HealthEducation) เป็นการพัฒนาความนึกคิดด้านสุขภาพโดยการวางแผนการสอนให้ตรงกับเนื้อหาในหลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการและความสนใจของนักเรียน เป็นที่ต้องการของชุมชนและกลุ่มคนที่หลากหลาย จัดให้เข้าเรียนในห้องวิทยาศาสตร์สุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ใช้สื่อการสอนห้องสมุด และเครื่องอำนวยความสะดวกในชุมชนให้เกิดประโยชน์

สรุปว่า การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องสุขภาพอนามัย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่นักเรียนตามความต้องการและความสนใจของนักเรียนโดยผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม สนับสนุนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติได้ มีเจตคติที่ดีและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพโดยนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองตลอดทั้งผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน

สุขศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลหรือชุมชนได้รู้ทัศนคติและการปฏิบัติที่ดีที่ถูกต้องทางด้านสุขภาพจึงได้มีการนำเอาวิชาสุขศึกษาเข้าในหลักสูตรการเรียนในระดับการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสุขภาพในทางที่ดีนอกจากนี้เนื่องจากโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นพี่เลี้ยงของเด็กนักเรียนที่มาจากครอบครัวต่างๆ และกลุ่มและเพศที่แตกต่างกันโอกาสที่จะมีการติดต่อและแพร่กระจายของโรคติดต่อต่างๆ ได้หรือการที่อยู่ร่วมกัน

มาก ๆ อาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุอันตรายได้งานการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนจะช่วยป้องกันปัญหาสุขภาพดังกล่าวและยังช่วยสร้างพฤติกรรมอนามัยที่ถูกต้องให้แก่นักเรียนตั้งแต่เยาว์วัยซึ่งคาดหวังว่าเด็กเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อครอบครัวและชุมชนงานสุขศึกษาในโรงเรียนนี้จะต้องรวมถึงการสอนสุขศึกษาการบริหารการศึกษาและการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะและเป็นที่น่าอยู่ของนักเรียน ครู และบุคลากรของโรงเรียน ในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่าแพทย์เปื้อนฝ่ายป้องกัน เช่น การกำจัดโรคติดต่อของโรคด้วยวิธีการต่าง ๆ การก่อให้เกิดความนิยมเลื่อมใสและความสนใจตลอดจนการอบรมสั่งสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยเรียนให้รู้จักการสร้างเสริมสุขภาพอนามัยและดำรงชีวิตอย่างปกติสุขซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยและเจตนารมณ์อันสำคัญของงานอนามัยโรงเรียน

กรมพลศึกษา (2550: 42- 43) กล่าวถึง สุขศึกษาในโรงเรียนควรคำนึงถึงวิธีการสอนโดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 ประเภท

1. วิธีการสอนประเภทให้ครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher – Centered Method) ได้แก่ การบรรยาย การถามตอบ การให้การบ้าน การจดบันทึก และท่องจำ วิธีการสอนแบบนี้ เหมาะสมสำหรับถ่ายทอดวิชา ครูมีบทบาทมาก นักเรียนมีส่วนร่วมในบทเรียนน้อย

2. วิธีการสอนประเภทให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered Method) ได้แก่ การอภิปราย การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า รายงาน วิธีการสอนประเภทนี้

นักเรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด เด็กมีโอกาสดูแสดงออกและได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้บรรยายภาคในห้องเรียนน่าสนใจ ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยดีและเสริมความรู้ การสอนวิธีนี้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ

เรื่องวิธีการสอน เกอร์ทิส และพาเพนฟัส (Gurtis; & Papenfuss. 1980: 129) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกวิธีการสอนไว้ดังนี้

1. กระบวนการสอนต้องเป็นเครื่องมือทางการศึกษา ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้มิใช่เพื่อเพียงความสนุกสนาน

2. วิธีการสอนควรคำนึงถึงความพร้อม ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

3. วิธีการสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา จุดประสงค์ของโรงเรียนและปรัชญาการศึกษาสากล

4. วิธีการสอนต้องมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับเวลา สถานที่และอุปกรณ์ที่มีอยู่

5. ครูควรต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนและการใช้สื่อนวัตกรรม

6. วิธีการสอนที่ดีต้องทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ

ชาอุชัย ศรีไชยเพชร (2542: 256) ได้เสนอแนะถึงคุณสมบัติของครูผู้สอนสุขศึกษาว่าควรเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมหรือจบหลักสูตรสุขศึกษามาโดยตรง และผู้บริหารโรงเรียนไม่ควรจัดให้ครูที่สอนอะไรไม่ได้ทำการสอนวิชาสุขศึกษาเป็นอันขาด เพราะจะทำให้เกิดผลเสียตามมา

ทวีสิทธิ์ สิทธิกร (2548: 316-317) ได้กล่าวถึง หลักการในการสอนสุขศึกษาที่ถูกต้อง และเหมาะสม ดังต่อไปนี้

1. การสอนสุขศึกษา เป็นกระบวนการต่อเนื่องและสัมพันธ์กันเนื่องจากสุขภาพมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและชีวิตความเป็นอยู่ของเราตลอดเวลา ดังนั้น เด็ก ๆ จึงควรได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิชาสุขศึกษาให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กันตลอดชีวิต การเรียน การจัดหลักสูตรหรือเนื้อหาที่สอนเด็กก็ควรจัดให้เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี เข้าใจง่ายและสะดวกในการนำไปปฏิบัติ

2. การสอนสุขศึกษาควรเน้นถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพให้ครบทุก ๆ ด้าน คือ ด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติและทักษะ

3. ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอเพราะความรู้และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในวิชาสุขศึกษาจะต้องได้มาจากการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือวิเคราะห์วิจัยของนักเรียนและนักวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ

4. การสอนสุขศึกษา ครูจะต้องเน้นเกี่ยวกับประสบการณ์ของชีวิตจริงในปัจจุบัน ซึ่งมีความหมายต่อตัวนักเรียน เมื่อนักเรียนได้เรียนแล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที

5. กิจกรรมในห้องเรียนบางอย่างครูควรละเว้นหรือนำไปใช้น้อยที่สุด เพราะนอกจากจะเกิดประโยชน์น้อยแล้วบางครั้งยังอาจให้โทษอีกด้วย เช่น การยกตัวอย่างนักเรียนที่พิการในห้องเรียนประกอบการสอน การสอนโดยยกตัวอย่างมาตรฐานที่ไม่เป็นความจริงและไม่มีทางเป็นไปได้สอนเรื่องยากที่เกินความรู้ความสามารถของนักเรียน การสอนที่เคร่งขรึมหรือตลกจนขันจนเกินไปการลงโทษนักเรียนโดยให้ปฏิบัติในสิ่งที่ผิดสุขลักษณะ เช่น ยืนกางแขนเป็นเวลานาน ๆ หรือให้คาบไม้บรรทัด เป็นต้น รวมทั้งครูไม่ควรแสดงสุขนิสัยที่ผิดสุขลักษณะให้นักเรียนเห็น เช่น สูบบุหรี่ กัดเล็บคาบดินสอ และการวางท่าทางที่ผิดสุขลักษณะ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2540: 44) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสุขศึกษาไว้ดังนี้

1. สอนให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของรายวิชาและเนื้อหาที่สอนโดยศึกษาเนื้อหาว่าต้องการพัฒนานักเรียนในเรื่องใดและต้องหาวิธีสอนที่จะทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์

2. คำนึงถึงธรรมชาติของแต่ละวิชา และเนื้อหาธรรมชาติของวิชาสุขศึกษา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อม เน้นด้านวิทยาศาสตร์ ดังนั้น กิจกรรมที่จะจัดจะต้องจัดกระบวนการเรียนให้นักเรียนรู้จักสังเกต คิดและกระทำอย่างมีเหตุผล

3. ต้องสอนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักทำ รู้จักพัฒนาและมีค่านิยมที่ดี งามความสามารถให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักทำ เป็นความสามารถที่ครูจะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและติดตัวไป เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สำหรับครูสอนสุขศึกษา นอกจากมีความรู้ความสามารถสอนเนื้อหาตามหลักสูตรแล้ว ควรเป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพอนามัยและเรียนรู้วิธีป้องกันและการรักษาโรค สำหรับครูสอนสุขศึกษา นอกจากมีความรู้ความสามารถสอนเนื้อหาตามหลักสูตรแล้ว ควรเป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพอนามัยและเรียนรู้วิธีป้องกันและการรักษาโรค บราวน์ เพลิร์มัทเธอร์ และแม็คเดอร์มอต (Brown, PerlMutte; & McDermott. 2000: 355) เสนอบทความเรื่องสิ่งที่ครูอนามัยควรรู้: “วัยรุ่นกับการสักผิว”

ปัจจุบันศิลปะการสักผิวได้ย่นยุคมามากครั้งหนึ่งและได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เรื่องนี้สร้างความวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการติดเชื้อ กลยุทธ์ในเรื่องนี้ คือ ผู้ที่สักให้เพื่อนต้องได้รับการสอนสุขศึกษา และครูอนามัยโรงเรียนต้องแสดงบทบาทหน้าที่ของตนแม็คเกอร์ (McGuire. 1996: 191) ได้นำเสนอเทคนิคการสอน หน่วยการสอนสภาพของโลก แผนการสอนประกอบด้วย เรื่อง สิ่งแวดล้อมที่ดี

จุดประสงค์ของการเรียนรู้

1. การมีวัน “คัมครองโลก” (Eart Day) และทำไมจึงจัดตั้งวันนี้ขึ้น
2. ความก้าวหน้าตั้งแต่เริ่มจัดตั้งวันคัมครองโลก
3. ทราบสาเหตุใหญ่ ๆ ของปัญหาสิ่งแวดล้อม
4. เสนอทางเลือก การเป็นนักรักษ์สิ่งแวดล้อม

เกณฑ์การประเมิน คือ ผลของการอภิปรายเรื่องสิ่งแวดล้อม และการสร้างแนวทางเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมกิจกรรมและยุทธศาสตร์การสอน มีดังนี้

1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน
2. เขียนวันสำคัญที่เป็นวันหยุดในรอบ 1 ปี เริ่ม 15 มกราคม, 14 กุมภาพันธ์,

13 มีนาคม

3. กระตุ้นให้นักเรียนอภิปรายว่าทำไมจึงจัดให้วันนั้นเป็นวันสำคัญ
4. ภายหลังได้คำตอบที่ถูกต้องจากนักเรียน ครูเขียนคำว่า 22 เมษายน บน

กระดานแล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มตอบว่าเป็นวันอะไร

5. หากนักเรียนตอบไม่ได้ ให้เฉลยว่า “วันคัมครองโลก”

6. ให้ความรู้พื้นฐาน ประวัติ “วันคัมครองโลก” และสถานการณ์ปัญหาของ ประเทศสหรัฐอเมริกา ออกกฎหมายมากกว่า 40 ข้อ ที่เจาะจงเรื่องความสะอาดของอากาศ อนุรักษ์พลังงาน การกำจัดของเสียที่เต็มไปด้วยอันตราย การขยายสวนสาธารณะแห่งชีวิตและพื้นที่ป่า

7. ให้แต่ละกลุ่มอภิปราย สรุปและให้เหตุผลว่าทำไมสิ่งแวดล้อมเกิดปัญหา

ภายหลัง

จากนั้นสรุปและจดบันทึกว่าขณะนี้โลกมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากสาเหตุ 3

ประการ คือ

1. ประชากรโลกเพิ่ม เป็นปัญหาคับอันดับแรก
2. เกิดจากน้ำมือของมนุษย์

3. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

เมื่อการอภิปรายสิ้นสุดให้นักเรียนแต่ละกลุ่มจัดอันดับกิจกรรม 10 อย่างที่ตัวเองสามารถปฏิบัติได้แบบนักอนุรักษ์ธรรมชาติ โครงการนี้อยู่นอกเหนือบทเรียน เช่น การนำของมาใช้ซ้ำ การซ่อมแซมของใช้ การจำกัดน้ำใช้ในครัวเรือนและส่วนตัว ปิดไฟ ใช้ผ้าเช็ดจาน แทนกระดาษใช้ผงซักฟอกที่ไม่ผสมเกลือฟอสเฟส รับประทานอาหารสดที่ไม่ต้องผ่านกระบวนการมากมาย ฯลฯ ขณะที่นักเรียนเลือกเรื่องที่ตนเองสนใจ ครูนัดแนะนักเรียนแต่ละกลุ่มนอกเวลาเรียน เพื่อซักถามปัญหาที่ถกเถียงกันถึงเรื่องดังกล่าว รวมถึงเรื่องที่เรียน เช่น น้ำเสีย ของเสียจากโรงงาน อุตสาหกรรม ฯลฯ

ซินโนวิทส์ (Synovitz. 1999: 145) ได้เขียนบทความเรื่องการใช้ศิลปะเชิดหุ่นในงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนสหศึกษานักการศึกษาและบุคลากรในคลินิกสุขภาพกำลังพิจารณาพิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง สำหรับวิธีการเปลี่ยนแปลงและสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ดีตามอายุและความเหมาะสมในการพัฒนาและกิจกรรมเหล่านั้นควรเป็นสิ่งสนุกสนาน ศิลปะการเชิดหุ่นอยู่ในเกณฑ์เหล่านี้ การใช้ศิลปะการเชิดหุ่นเป็นการสร้างสรรค์ วิธีการเรียนรู้ชี้ชัดว่ามีผลสะท้อนจากการเล่นไปสู่การเรียนรู้ หุ่นมีหลากหลายชนิด บางชนิดเป็นที่กล่าวขวัญถึง และเป็นหนทางที่สรุปได้ว่าหุ่นเชิดชนิดต่าง ๆ เป็นประโยชน์เหมาะที่จะนำมาใช้ในงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนสหศึกษา การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพโดยใช้ศิลปะการเชิดหุ่น ได้ถูกแนะนำในขณะที่แต่ละคนได้พิสูจน์คุณค่า การใช้หุ่นเชิดชนิดต่าง ๆ การวิจัยควรประเมินผลสำเร็จการใช้ศิลปะการเชิดหุ่นในการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยอย่างจริงจัง

โรงเรียนวัดหนึ่ง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้สำรวจพบว่านักเรียนมีน้ำหนักส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 4.4 มีภาวะโภชนาการเกิน (โรคอ้วน) ร้อยละ 10.02 (วรารณ ศิริลักษณ์. 2554: 62) ซึ่งในเรื่องนี้ มาโลเนีย (Maloney. 2000: 18) มีข้อเสนอแนะกลยุทธ์ในการป้องกันการบริโภคอาหารที่นำไปสู่ปัญหาในเด็กและวัยรุ่นโดยใช้กรอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนอย่างได้ผลและปลอดภัย แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. หลักสูตรการเรียนการสอน
2. ทศนคติของสมาชิกในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมและการจัดการ
3. ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนรวมทั้งการให้บริการต่าง ๆ

จากการศึกษาเรื่องสุขศึกษาในโรงเรียนจากหลากหลายแหล่งข้อมูลรวมทั้งข้อมูลจากต่างประเทศ สรุปได้ว่าสุขศึกษาในโรงเรียนจะบังเกิดผลดีได้นั้นต้องคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน บุคลิกภาพของครู วิธีการสอน เทคนิคการสอน สื่อทัศนอุปกรณ์ ต้องดึงดูดความสนใจและมีทักษะการใช้ สำหรับเนื้อหาควรเหมาะสมกับวัยของนักเรียนและทันต่อเหตุการณ์ ไม่ยากเกินไปและควรฝึกปฏิบัติ เช่น การทำอาหารตามหลักโภชนาการ อนามัยส่วนบุคคลรักษาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์พลังงาน การกำจัดของเสีย ฯลฯ แต่ถึงอย่างไรก็ตามสถานภาพทางครอบครัว ตลอดจนพันธุกรรมของนักเรียนยังเป็นตัวแปรสำคัญต่อการสอนสุขศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือ นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ

4.4 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

การบริหารการศึกษา เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ แต่การที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้นจึงควรดำเนินการบริหารการศึกษาทั้ง 5 ด้านให้เท่าเทียมกันจึงจะแก้ปัญหาที่กล่าวมาแล้วได้ขอยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเช่น การบริหารงานวิชาการ เป็นการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีความคิดและเป็นคนดี หรือพัฒนาคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพได้นั้น จะต้องมีการบริหารงานอีก 4 ด้านมาช่วยด้วย เช่น การบริหารงานธุรการ คือจัดหาพัสดุครุภัณฑ์ จัดอาคารสถานที่ และอื่น ๆ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนคล่องตัวขึ้น การบริหารงานบุคคล ก็ต้องสรรหาครูที่มีคุณภาพมาสอน ต้องพัฒนาครูให้มีคุณภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพราะครูต้องมีคุณภาพ จึงจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้ ส่วนการบริหารกิจการนักเรียน ก็คือการปกครองนักเรียนให้เป็นคนดีมีวินัย มีการจัดกิจกรรมเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถและเป็นคนดียิ่งขึ้น สำหรับการบริหารงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ก็มีส่วนช่วยพัฒนาคนเช่นกัน เช่น การสอนให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ที่บ้าน และชุมชน การให้นักเรียนฝึกวิชาชีพในชุมชน การช่วยแก้ปัญหาในชุมชน การเชิญบุคลากรในชุมชนมาให้ความรู้แก่นักเรียน การประสานงานกับผู้ปกครองให้สนใจการศึกษาของนักเรียนและช่วยอบรมนักเรียนที่บ้าน เป็นต้น ดังนั้นการบริหารงานทั้ง 5 ด้านต้องสัมพันธ์กัน ต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันและเท่าเทียมกัน การพัฒนาคนจึงจะมีคุณภาพ ในที่สุดก็จะช่วยแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้

โรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของชุมชนและจัดได้ว่าโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นในการจัดกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนนั้นจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยความร่วมมือจากบ้านและชุมชนดังนั้นการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ การบริการด้านสุขภาพในโรงเรียน การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ทำให้ปัญหาสุขภาพของนักเรียนได้รับการป้องกันและแก้ไขเฉพาะเมื่ออยู่ในโรงเรียน เมื่อเด็กกลับบ้านหรือเข้าสู่ชุมชน โรคและปัญหาสุขภาพกลับไม่ได้รับการแก้ไขหรือป้องกันอย่างต่อเนื่องจากบ้านและชุมชนดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านโรงเรียนและชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานอนามัยโรงเรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนอกจากนี้ยังนำมาซึ่งความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน คือ ความผูกพันที่โรงเรียนและชุมชนมีต่อกันโดยมีความเอื้ออาทรสนับสนุนในกิจการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเยาวชนและชุมชนธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม คุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะโรงเรียนรับผิดชอบเยาวชนมากมายหลากหลายสถานภาพ จำเป็นต้องมีกฎระเบียบที่ใช้ร่วมกัน มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 4) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นกระบวนการสองทาง ในอันที่จะสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็ก เพื่อมุ่งให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานสุขภาพ รับรู้ปัญหาและร่วมมือแก้ไข โดยมีครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ประสานงานให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านและโรงเรียน

วิมลศรี อปรมัย และคณะ (2548: 138) ให้ความหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า เป็นการสร้างสัมพันธภาพอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้โรงเรียนรู้จักชุมชนดีขึ้นในแง่ที่สามารถค้นหา และใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา ในเวลาเดียวกันก็ให้ชุมชนมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน ถ้าจะให้ถึงจุดสูงสุดของการสร้างความสัมพันธ์ก็คือ “ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นสมบัติของชุมชน” ผู้คนในชุมชนย่อมจะได้ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียนตลอดจนเอื้ออำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ช่วยสละทรัพย์สินซื้ออุปกรณ์ที่โรงเรียนยังขาดแคลน ช่วยซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์อาคารเรียน โดยไม่คิดค่าตอบแทน ช่วยออกเงินจ้างครูช่วยสอนให้กับโรงเรียน รวมถช่วยวางแผนในการพัฒนาโรงเรียน

พัชรี ศรีสังข์ (2549: 287) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธระหว่างบ้าน โรงเรียน กับชุมชน หมายถึงการบริหารหรือดำเนินงานและหารติดต่อสื่อสาร การให้ความร่วมมือ การให้ความช่วยเหลือ การร่วมงานตลอดจนการประสานระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชนได้จัดทำขึ้นด้วยความนิยม พอใจ เต็มใจ เข้าใจนโยบายให้การสนับสนุนร่วมมือกันและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

องค์การอนามัยโลก (ฉัตรสุตา ชินประสาทศักดิ์. 2540: 28; อ้างอิงจาก องค์การอนามัยโลก. 1996) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของโครงการ คือ การประเมินผลเพื่อเป็นการเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนจุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

พินิจดา วีระชาติ (2549: 51-52) กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้คือ

1. เพื่อสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพราะสัมพันธภาพจะเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้มาร่วมมือกันปฏิบัติการต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้บรรลุจุดมุ่งหมายอันเดียวกันตามที่กำหนด

2. เพื่อสร้างเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสาธารณสมบัติที่ชุมชนเป็นเจ้าของอยู่แล้ว หากแต่มอบหมายให้คณะครูเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการซึ่งมีครูใหญ่เป็นหัวหน้า

3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน กิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน อาจแบ่งเป็นหลายประเภท เช่น การกำหนดความมุ่งหมาย และนโยบาย กิจการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนกิจการเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่ ตลอดจนการพัฒนาด้านวิชาการ เช่น หลักสูตร เป็นต้น ทั้งนี้ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ในอันที่จะพัฒนาบุตรหลานของเขา

4. เพื่อฟื้นฟูและรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ในชุมชนมีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ทั้งที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนาวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ความดีของชุมชนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นศูนย์รวมทางจิตใจและเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน ชุมชนจะรักษาและหวงแหนอย่างยิ่ง หากโรงเรียนทำการฟื้นฟูและถ่ายทอดให้แก่เยาวชน ชุมชนจะให้ความร่วมมือทุกประการเพราะชุมชนมองเห็นว่าโรงเรียนกระทำการเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

5. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน เป็นที่ยอมรับว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานของชุมชน ดำเนินงานพัฒนาคนสำหรับชุมชน โรงเรียนกับชุมชน จึงมีการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันในทุกกรณี การดำรงชีพในชุมชนควรจะเป็นหลักสูตรของโรงเรียน ปฏิบัติการต่าง ๆ ควรเป็นของชุมชน โรงเรียนเป็นเพียงสถานฝึกหัดให้เท่านั้นจากการที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับชีวิตจริงของชุมชนหรือเป็น “การศึกษาเพื่อชีวิต” แต่วิธีดำเนินการนั้นย่อมแตกต่างกัน เรืองชัย หมื่นชนะ (2549: 91) ได้กล่าวถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. สนับสนุนและหาทางให้ผู้ปกครองร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมครูและ
ผู้ปกครอง

2. พยายามประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นอยู่เสมอเป็นระยะ

3. รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ผู้ปกครองและพร้อมที่จะปรับปรุงอย่างมี

หลักการ

4. เข้าใจความต้องการของชุมชนและสังคม

5. มีความตื่นตัวที่จะพัฒนาโรงเรียนและพัฒนาท้องถิ่นอยู่เสมอ

6. พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอยู่เสมอ

7. พยายามใช้ทรัพยากรที่อยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียน

8. ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมลดความขัดแย้งระหว่าง

บ้านวัดและโรงเรียน

พินิจดา วีระชาติ (2549: 55–56) มีแนวดำเนินการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีการประชุมพิเศษผู้ปกครองของนักเรียนในวันเปิดภาคเรียนโดยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และดำเนินงานของโรงเรียนทั้งด้านการสอน การอบรมปณิธาน และการพัฒนาต่าง ๆ

2. วิธีการที่โรงเรียนจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น มีอยู่หลายขั้นตอนโดยอาจเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้านหรือผู้ปกครอง แล้วจึงขยายความร่วมมือไปสู่หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนั้นโรงเรียนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

2.1 จัดให้มีการประชุมพิเศษผู้ปกครองของนักเรียน โดยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งด้านการสอน การอบรมปณิธาน และการพัฒนาต่าง ๆ

2.2 เชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมชมโรงเรียน เช่น มาชมการเรียนการสอนชมการแสดงของนักเรียนและชมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นต้น

2.3 เชิญผู้ปกครองมาร่วมแก้ไขปัญหาบางอย่างเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น เด็กก้าวร้าว เด็กติดยาเสพติด ฯลฯ

2.4 ให้ครูไปเยี่ยมผู้ปกครองและนักเรียนที่บ้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและมีความสนิสนมซึ่งกันและกัน

2.5 ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เชิญมาเป็นวิทยากรในเรื่องที่เขามีความถนัดและชำนาญการ เชิญมาเป็นกรรมการในงานที่โรงเรียนจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬา การจัดงานประเพณีหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนใจร่วมกัน ถ้าเป็นไปได้อาจเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานของโรงเรียนทั้งในด้านหลักสูตร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน

2.6 จัดตั้งสมาคมครูและผู้ปกครองขึ้น เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

สรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน คือ ความผูกพันที่โรงเรียนและชุมชนมีต่อกัน โดยมีความเอื้ออาทรสนับสนุนในกิจการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเยาวชนและชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งเพราะโรงเรียนมีนักเรียนมากมายหลากหลายสถานภาพที่อยู่ในความรับผิดชอบ รวมทั้งด้านสุขภาพอนามัยจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนให้เข้ามาสนับสนุนกิจการของโรงเรียนทางด้านวิชาการ ทุนทรัพย์และการสอดส่องดูแล เอื้ออาทรต่อนักเรียนตามสมควร โดยเฉพาะงานอนามัยโรงเรียนซึ่งต้องทำงานประสานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เมื่อให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและให้สุขศึกษาแล้ว นักเรียนต้องนำไปปฏิบัติจึงสามารถแก้ปัญหาสุขภาพได้และผู้ที่สามารถกระตุ้นให้เขาปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง นอกจากตัวนักเรียนเองแล้ว ผู้ปกครองนักเรียนซึ่งรับรู้ในเรื่องนั้นเป็นแรงเสริมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติตนตามหลักสุขอนามัยส่วนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่องบรรลุวัตถุประสงค์ของงานอนามัยโรงเรียนสำหรับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนครูอนามัยโรงเรียนและบุคลากรซึ่งทำหน้าที่บริการด้านสุขภาพ ควรสร้างมนุษยสัมพันธ์กับนักเรียนผู้ปกครองและชุมชนให้ความเอื้ออาทรและดูแลรักษาอย่างเหมาะสม ตลอดจนการแสดงออกในความรักในเพื่อนมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้การปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ความจำเป็นและความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์โรงเรียนและชุมชน

ในการจัดกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนนั้นจำเป็นต้องพึงพาอาศัยความร่วมมือจากบ้านหรือชุมชนสำหรับในด้านสุขภาพของนักเรียนนั้นบางครั้งพบว่าสิ่งที่มีอิทธิพลมากสำหรับครูในการที่จะเสริมสุขภาพอนามัยให้แก่นักเรียน คือ ความร่วมมือช่วยเหลือและความเอาใจใส่จากบ้านและชุมชน บิดมารดา ผู้ปกครองควรจะมีการติดต่อกับทางโรงเรียนสม่ำเสมอถ้าหากขาดความร่วมมือช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ การบริการด้านสุขภาพในโรงเรียน การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน อาจจะได้ผลน้อยตรงกันข้ามหากโรงเรียนได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากชุมชนในเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดียิ่งงานบริหารอนามัยก็จะได้ผลสมบูรณ์อย่างเต็มที่การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การดำเนินงานในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจะดำเนินงานได้หลากหลายดังนี้

1. การสอนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในครอบครัวและชุมชน เช่น การละเว้นจากยาเสพติด การลดละเลิกอบายมุข การลดละเลิกใช้ยาฆ่าแมลง การใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า การปลูกผักปลอดสารพิษ การปลูกปารักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เนื้อหาวิชาเหล่านี้เมื่อผู้เรียนเรียนในสถานศึกษาแล้ว ผู้สอนจะย้าให้ผู้เรียนนำไปใช้ในครอบครัวและชุมชน และติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองให้อบรมดูแลผู้เรียนว่านำความรู้ไปใช้หรือไม่อย่างไรอีกด้วย

2. สถานศึกษาขอความร่วมมือจากชุมชนซึ่งจะขอความร่วมมือจากชุมชนในด้านต่างๆ ได้ คือ

2.1 ขอความร่วมมือในด้านการเป็นวิทยากรหรือเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ เช่น ในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ศิลปินพื้นบ้าน ช่างทอผ้า ช่างจักสาน ช่างแกะสลัก ช่างปั้น และช่างตัดผม เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้อย่างยิ่ง จะดำเนินการได้โดยเชิญมาเป็นวิทยากรหรือให้ผู้เรียนไปศึกษาไปฝึกงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้

2.2 ขอความร่วมมือในด้านทุนทรัพย์ วัสดุครุภัณฑ์จากชุมชน เช่น ขอบริจาคเงินจากธนาคาร บริษัทห้างร้าน ในชุมชนเพื่อนำมาใช้จ่ายในสถานศึกษา หรือเป็นเงินทุนสำหรับผู้เรียนที่ยากจน ขอบริจาคหนังสือเครื่องเขียนจากสำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ ร้านจำหน่ายเครื่องเขียนแบบเรียน ขอบริจาคข้าวสาร ผัก ผลไม้ ไข่ไก่ จากประชาชนในชุมชนเพื่อนำมาทำอาหารกลางวันแก่ผู้เรียนในสถานศึกษา เป็นต้น

3. สถานศึกษาให้ความช่วยเหลือหรือบริการชุมชน ซึ่งอาจจะดำเนินการได้หลากหลาย เช่น

3.1 จัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับวิชาชีพให้กับประชาชนในชุมชน เช่น การตอนติดตาต่อกิ่งต้นไม้ การเกษตรผสมผสาน การเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ การตัดเย็บเสื้อผ้า การทำอาหารทำขนม การใช้คอมพิวเตอร์ การแก้และซ่อมเครื่องยนต์ เป็นต้น

3.2 ให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้และเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ แก่ประชาชนในชุมชน เช่น ความรู้เกี่ยวกับอาหาร ยารักษาโรค (ยาชุด ยาแก้ปวดต่างๆ) โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ การรักษาโรคแบบธรรมชาติบำบัด อันตรายจากยาฆ่าแมลงในผักผลไม้ การเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรรมทางเลือก เป็นต้น

3.3 จัดบริการข้าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เช่น สถานศึกษาทำห่อกระจายข้าว แล้วถ่ายทอดเสียงจากรายการวิทยุที่เป็นความรู้เพื่อประชาชนจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรืออ่านข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น

3.4 การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน สถานศึกษาจะดำเนินการได้โดยจัดโครงการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนสนับสนุนด้านบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ เช่น ขุดลอกคูคลอง ที่ดินเขิน ขุดคูระบายน้ำ ซ่อมสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน ทำความสะอาดวัดและตลาด เป็นต้น

4. บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของสถานศึกษาแก่ประชาชนในชุมชน เช่น ให้ประชาชนในชุมชนใช้หอประชุม ใช้ห้องสมุด ใช้ห้องพยาบาล ใช้โรงอาหาร และใช้สนามกีฬา เป็นต้น

5. การออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง และผู้เรียนตามบ้าน เช่น เมื่อผู้เรียนเจ็บป่วย หรือผู้สอนไปแนะนำผู้เรียนทำแปลงเกษตรที่บ้าน รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น ร่วมงานการทอดกฐินที่วัด ร่วมงานมงคลในชุมชน เป็นต้น

6. การประชาสัมพันธ์สถานศึกษา เช่น จัดให้มีสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของสถานศึกษา อาจทำในรูปของจดหมายข่าว วารสาร จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้มาติดต่อสอบถามหรือให้ความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อสถานศึกษา

7. การเชิญผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนมาประชุม เช่น ในวันปฐมนิเทศนักเรียนใหม่วันเปิดเรียนในภาคเรียนแรกของปีการศึกษา เป็นต้น

8. การรายงานผลการเรียนและอื่นๆให้ผู้ปกครองทราบ เช่น การรายงานเป็นประจำวันหรือการทำสมุดพกประจำตัวนักเรียน ซึ่งจะมีทั้งผลการเรียน ความประพฤติ สุขภาพ และอื่นๆ

9. การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ แบ่งออกได้เป็น 4 ข้อย่อย ดังนี้

9.1 ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ นักวิชาการ ครูอาจารย์จากสถานศึกษาอื่น ศิลปินพื้นบ้าน ผู้อาวุโส ผู้เป็นปูชนียบุคคลในหมู่บ้าน ผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งนำมาใช้ในลักษณะขอคำปรึกษาและข้อเสนอแนะ หรือเชิญเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เรียน เป็นต้น

9.2 ทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โสตทัศนูปกรณ์ สถานศึกษาอื่น นำมาใช้ในลักษณะของการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การศึกษา การร่วมมือทางวิชาการ เป็นต้น

9.3 ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ภูเขา ทะเล ปะการัง หิน แร่ธาตุ สัตว์ป่า สมุนไพร ซึ่งจะนำมาใช้ในลักษณะเป็นสื่อการเรียนการสอน การไปทัศนศึกษา การช่วยกันอนุรักษ์ไว้ เป็นต้น

9.4 ทรัพยากรสังคม ได้แก่ วันสำคัญ ศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้าน โบราณวัตถุสถาน ประเพณีต่างๆ ซึ่งจะนำมาใช้ได้ทันลักษณะให้ครูอาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง, จัดนิทรรศการ, การศึกษาหาข้อมูลเพื่อจะได้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ เป็นต้น

4.5 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ประเวศ วะสี (2543: 29) ได้กล่าวไว้ว่าจิตสำนึกนี้จะเปรียบเหมือนเข็มทิศชี้หนำให้เด็กมีความคิดความรู้สึกรักและห่วงใยในสิ่งแวดล้อม

อรุณี แสงเพ็ญ (2547: 7) กล่าวว่า จิตสำนึก หมายถึง ความรู้สึกตระหนัก รัก ห่วงเห้นเห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

วราพร ศรีสุพรรณ (การจัดการสอนสิ่งแวดล้อม) จิตสำนึก หมายถึง ลักษณะของจิตที่มีทั้งความตระหนัก และความรับผิดชอบ

วันชัย วัฒนศัพท์ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม) กล่าวว่าจิตสำนึกหมายถึง การรับรู้ที่ได้จากการปฏิบัติด้วยความตระหนักในการกิจหน้าที่ จนเห็นประโยชน์และยอมรับที่จะจัดการและ/หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ ด้วยความสำนึกถึงผลกระทบต่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อม ชุมชน ครอบครัว และตนเอง สรุปได้ว่า บุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ควรเป็นบุคคลที่เข้าใจธรรมชาติตามความเป็นจริง เข้าใจตนเอง และเข้าใจสังคม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า จิตสำนึกเป็นสิ่งที่กำหนดการรับรู้ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของมนุษย์ที่ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

ความหมายของสิ่งแวดล้อม

สุจิต บัญญัติ (2549: 11) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งที่เป็นสิ่งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต หรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นหรือทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมหรือเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวเรา ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นซึ่งเมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจะเกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2548: 30) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมว่าหมายถึง การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้วยความชาญฉลาดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ให้มากที่สุดมีระยะเวลาในการใช้งานยาวนานที่สุด

นิวัติ เรืองพานิช (2553: 7) กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาดและประหยัด โดยใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และสูญเสียให้น้อยที่สุด รวมทั้งกระจายการใช้ประโยชน์ให้แก่มหาชนโดยทั่วถึงกันด้วยทั้งนี้จะต้องเข้าใจว่าการอนุรักษ์ไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆ แต่จะต้องทะนุบำรุงและนำทรัพยากรมาใช้ได้ถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ และพยายามให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

จากความหมายของการอนุรักษ์ที่มีผู้กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การอนุรักษ์หมายถึง การใช้อย่างชาญฉลาด คำนึงถึงผลได้ผลเสีย และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า มีการทะนุบำรุง ไม่ทำลายให้สูญเสียเสื่อมสภาพไป รวมทั้งหาวิธีปรับปรุงสิ่งที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้น ความหมายของการพัฒนานักจิตวิทยาการศึกษา มีความเห็นพ้องต้องกันว่าจิตสำนึกเป็นคุณลักษณะทางจิตพิสัยที่ปรากฏหรือก่อรูปขึ้นในจิตใจของมนุษย์แต่ละคนภายหลังได้รับรู้ปรากฏการณ์หรือได้รับสิ่งเร้าจากภายนอกในเชิงสะสม การก่อรูปที่มีความต่อเนื่องกันจึงยากที่จะกำหนดแยกแยะหรือการจัดลำดับขั้น เพื่อบ่งชี้ว่าบุคคลมีความรู้สึกอยู่ที่ใดได้ชัดเจน แน่นนอน การก่อรูปของจิตสำนึกยังเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางด้านสติปัญญาและการกระทำของมนุษย์อีกด้วยหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าจิตสำนึกเป็นผลลัพธ์เชิงคุณลักษณะทางจิตใจของมนุษย์ที่ก่อรูปขึ้นผ่านกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล

สมพงษ์ สิงหะพล (2547: 16) กล่าวว่า จิตสำนึกเป็นความรู้สึกนึกคิดภายในบุคคลและเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยการเรียนรู้จิตสำนึกเมื่อเกิดขึ้นแล้วยากนักที่จะหยุดหรือหมดหายไปคนที่มีจิตสำนึกที่ดีจะประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับจิตสำนึกนั้น และใช้จิตสำนึกของตน เพื่อประโยชน์ต่อสิ่งต่างๆ ตามมา เช่น บุคคลที่มีจิตสำนึกด้านระเบียบวินัยจะไม่ขับรถผิดกฎจราจรบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะจะไม่ขีดเขียนในสถานที่สาธารณะ

จากความหมายและความสำคัญของการมีจิตสำนึกดังกล่าวสรุปได้ว่า การจะพัฒนาจิตสำนึกของผู้เรียนนั้นกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญการได้รับรู้หรือการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่างๆ ผ่านประสาทสัมผัส จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์และประเมินคุณค่าสิ่งต่างๆ ได้อันจะนำไปสู่ความรู้สึทางจิตใจในการเห็นคุณค่า สร้างเป็นคุณลักษณะนิสัยแสดงออกในรูปพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ชัดเจน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ประจวบจิตร คำจตุรัส (2548: 25) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จะต้องอนุรักษ์ ได้แก่ อาคารเรียน อาคารประกอบการ เช่น หอประชุม โรงอาหาร โรงฝึกงาน ห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ สนาม ดิน น้ำ อากาศ ต้นไม้ฯลฯ และให้ความหมายของการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนว่า หมายถึง การใช้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่มีอยู่ในโรงเรียนอย่างเหมาะสม ไม่ทำลายให้สูญเสยเสื่อมสภาพไป พยายามแก้ไขปรับปรุงรักษาให้คงสภาพเดิมไว้เพื่อจะได้ใช้ ประโยชน์ต่อไปนานๆ และกล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ ได้แก่

1. การสร้างจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมให้เกิดแก่เด็กและบุคคลทั่วไป โดยการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความเป็นระเบียบ และสะอาด สวยงาม เพื่อสร้างเสริม ลักษณะนิสัยที่ดีแก่เด็กในการรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ อันจะนำไปสู่การมีสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนต่อสิ่งแวดล้อม ในสังคมต่อไป

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โรงเรียนควรจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติสร้างความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นมรดกล้ำค่าของชาติให้มีจิตสำนึกในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีทักษะในการแก้ปัญหาและปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพ การจัดกิจกรรมการสอนในห้องเรียน ให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเรา

ภาสินี เปี่ยมพงศ์สานต์ (2551: 16) ได้กล่าวถึงเป้าหมายการสอนของครูว่า ในการสอนวิชาใดๆ สิ่งแรกที่ต้องคิด คือ เป้าหมายว่าจะสอนไปเพื่ออะไร เป้าหมายในการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษามีหลักใหญ่อยู่ 5 ประการคือ

1. ความตระหนัก (Awareness) ควรช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและมีการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย

2. ความรู้ (Knowledge) ควรช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายในเรื่องสิ่งแวดล้อม และได้รับพื้นฐานความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม

3. เจตคติหรือทัศนคติ (Attitudes) ช่วยให้ผู้เรียนมีค่านิยมและรู้สึกห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมมีแรงจูงใจที่จะร่วมกันปรับปรุงและปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

4. ทักษะ (Skills) ช่วยให้ผู้เรียนได้รับทักษะในการพิสูจน์และเข้าใจเรื่องราวของสิ่งแวดล้อมและเข้าร่วมปรับปรุงและปกป้องสิ่งแวดล้อม

5. การมีส่วนร่วม (Participation) จัดหาโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าไปช่วยปรับปรุงปกป้องสิ่งแวดล้อมในทุกระดับอย่างกระตือรือร้น

นอกจากนี้ครูควรจะได้เน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมและมนุษยธรรม ในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในระบบนิเวศของโลก และเน้นให้เยาวชน เห็นคุณค่าของการดำรงชีวิต แบบเรียบง่าย ซึ่งจะเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนควรเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ปลุกฝังให้มีจิตสำนึกในการรักสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และพัฒนาการสังเกต การจำแนกประเภทการตั้งสมมติฐาน การบันทึกข้อมูล การสื่อความหมายให้ เกิดความชำนาญ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ ผูกมัดให้รู้จักในการวางแผน การ ตัดสินใจในการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อม และจัดการกับสิ่งแวดล้อมได้อันจะส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดค่านิยมในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมตามมา

จากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การจะสร้างให้ผู้เรียนเกิด จิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้นั้นควรต้องจัดกิจกรรมโดยเริ่มต้นด้วยการสร้าง ความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อม พัฒนาการสังเกต การบันทึกข้อมูล การให้ ความรู้ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ให้ผู้เรียนรู้จักวางแผน ร่วมกัน ตัดสินใจในการแก้ปัญหา และ จัดการกับ สิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้จะส่งผล ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิด ค่านิยมในการมี ส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมตามมา

5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพของผู้ตอบ แบบสอบถามถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ขนาดโรงเรียน และ ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว

5.1 ขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียนเป็นตัวแปรที่สำคัญ ที่ส่งผลต่อการบริหารงานอนามัยในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนบุคลากร ปริมาณ งานและทรัพยากรในการทำงานที่แตกต่างกัน ดังที่สนิท เห่งสุสิทธิ์ (2550: 98) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดโรงเรียน ต่างกันมีปัญหาด้านครู การเรียนการสอน การสนับสนุนการเรียนการสอน การบริการสุขภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และจากการวิจัยของงามทรัพย์ เทศะบำรุง (2547: 79) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการการจัดบริการ สุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กมีการจัดบริการ สุขภาพในโรงเรียนทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของอเนก ธรรมนิตย์ (2549: 88-89) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา ระหว่างทัศนะของข้าราชการครูซึ่งปฏิบัติงานโรงเรียนขนาดเล็กกับข้าราชการครูที่

ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกัน และสุริยา มนตรี (2550: 73) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้อบังคับคุรุสภา 2548 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกัน สอดคล้องกับสมศักดิ์ สมมาคุณ (2552: 85) กล่าวว่า ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่องานอนามัยโรงเรียนโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .01 กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ด้านขนาดโรงเรียน พบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการตลอดจนในเรื่องการพัฒนาและความสำเร็จของโรงเรียน

5.2 ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู

จารุวรรณ เพียรบุญ (2554: บทคัดย่อ) การศึกษาสมรรถนะการบริหารจัดการห้องเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่าเมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารจัดการห้องเรียนของครู จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าครูที่อยู่ในสาระการเรียนรู้ต่างกันสมรรถนะการบริหารจัดการห้องเรียนไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาไฉนา สิงห์สนั่น (2558) คุณลักษณะทางชีวสังคมและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่ส่งผล ต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร.ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ พบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามการสอนของครูพบว่าโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และเจนพินิจ บุญเทศ (2554: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามตำแหน่งของครูทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ ดลฤดี เนตรเจริญ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินบริบทของการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไปปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูระดับประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครพบว่าครูที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไปปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ และเมื่อจำแนกตามการสอนของครูพบว่าโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ อำนวย นิธิรัชศิลป์ (2549: 115) ได้ศึกษาค่านิยมทางสุขภาพของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดอ่างทองพบว่าครูที่สอนวิชาต่างกันมีค่านิยมทางสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูวิชาเอกสุขศึกษาพลศึกษามีค่านิยมทางสุขภาพสูงกว่าครูวิชาเอกอื่นๆ กล่าวโดยสรุปคือ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ด้านตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู พบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ต่างกันส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการตลอดจนในเรื่องการพัฒนาและความสำเร็จของโรงเรียน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

สุมิตรา ชิตามร (2546: 70) ศึกษาทัศนคติของนิสิตที่มีต่อสภาพแวดล้อมใน 5 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการเรียนการสอน ด้านสังคมกลุ่มเพื่อน ด้านการให้บริการนิสิต และด้านกิจกรรมนิสิต ผลการวิจัยพบว่าทัศนคติของนิสิตที่มีต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่จะมีกลุ่มนิสิตที่ศึกษาต่างคณะกันมีทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ต่างกัน

ทรัสดี สุขโต (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบการบริหารสุขภาพอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภออัมพวา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานสุขภาพอนามัยโรงเรียน พบว่า มีปัญหาด้านครูที่ทำหน้าที่สอนสุขศึกษาไม่มีวุฒิสุขศึกษา ปัญหาด้านอาคารสถานที่ขาดห้องพยาบาลและสภาพแวดล้อมมีเสียงดัง กลิ่น และน้ำไม่สะอาด และด้านงบประมาณไม่เพียงพอ 2) การสร้างรูปแบบการบริหารงานสุขภาพอนามัยโรงเรียนได้สร้างขึ้นจากงานบริการสุขภาพ 4 ด้านได้แก่ (1) การจัดอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ (2) การจัดบริการสุขภาพอนามัย (3) การจัดการเรียนการสอนสุขศึกษา (4) การสร้างความสัมพันธ์ ระหว่าง บ้าน ชุมชน และโรงเรียน โดยแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบหรืองาน ประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานสุขภาพอนามัยโรงเรียนและงานสุขภาพอนามัยโรงเรียน 4 ด้าน 2) อำนาจหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ บริหารงานสุขภาพอนามัยโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรภายในโรงเรียนและ ภายนอกโรงเรียน 3) วิธีดำเนินการตามขั้นตอนการปฏิบัติงานบริการสุขภาพอนามัยโรงเรียน 4 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ องค์ประกอบหรืองาน และอำนาจหน้าที่ 4) การศึกษาความเป็นไปได้ ผู้เข้าร่วมกลุ่ม สนทนา มีความเห็นว่าการบริหารงานสุขภาพอนามัยโรงเรียนที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้กับโรงเรียนประถมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภออัมพวา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามได้

สมศักดิ์ อัมพรต (2547: 176-177; 193) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานสุขภาพอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด นนทบุรีผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าการจัดสภาพของอาคารเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับกลาง คือ ขาดแคลนบ่อน้ำบาดน้ำเสีย ความไม่เพียงพอของอาคารและห้องเรียน ความคับแคบของเนื้อที่และบริเวณโรงเรียน ความทรุดโทรมของอาคารเรียนและอาคารประกอบ และมีสภาพบางเรื่องที่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐานขั้นต่ำคือขาดแคลนรั้วโรงเรียน บริเวณโรงเรียนมีน้ำท่วมขังตามฤดูกาล มีฝุ่นและเสียง รบกวนสภาพสนามไม่ดีพอสนามเด็กเล่นขาดแคลนเครื่องเล่นประจำสนาม

พระราชล โมสิกะ (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพ เขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ด้านสภาวะแวดล้อม ผลการประเมินโดย ผู้บริหารและครูผ่านเกณฑ์ทุกรายการ และมีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี คือ โครงการมี ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติด้านปัจจัยเบื้องต้น ผลการประเมินโดยผู้บริหารและครูไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และมีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านบุคลากรยังขาดบุคลากรที่มีความเหมาะสม ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ยาและเวชภัณฑ์ และสื่อมีไม่เพียงพอ ด้านกระบวนการ ผลการประเมินโดยผู้บริหารผ่านเกณฑ์และครูไม่ผ่านเกณฑ์ มีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีนโยบายการส่งเสริมสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพของนักเรียนแต่การสนับสนุนและการจัดกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพภายในชุมชน/อำเภอ ส่วนผลประเมินโดยผู้ปกครองไม่ผ่านเกณฑ์ คือ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในด้านการส่งเสริมสุขภาพและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้เรียน ด้านผลผลิต ผลการประเมินโดยผู้บริหารและครูไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และมีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีกิจกรรมพัฒนาครูอนามัยอย่างหลากหลายและต่อเนื่องการให้บริการและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ขาดการนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน ส่วนผลการประเมินโดยนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมิน และมีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี คือ นักเรียนได้รับการฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นจากโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่จัดขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

พรณี พันมา (2548: 139) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอนามัยโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการบริหารงานอนามัยโรงเรียนด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมยังทำได้ไม่เต็มที่ รองลงมา คือ การจัดสวัสดิการแก่บุคลากรยังทำได้ไม่เต็มที่และบางส่วนของแผนงานซึ่งวางไว้ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง

ฉัตรสุตา ชินประสานศักดิ์ (2548: 117) ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับบทบาทครูอนามัยโรงเรียนในโครงการสุขภาพของผู้บริหาร ครูประจำชั้นและครูอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นที่พบมากที่สุดในการบริหารโรงเรียน คือ โรงเรียนควรจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน ในครูทุกคน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมและให้นักเรียนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วย

สุพล อนามัย (2549) ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ด้านกายภาพ และด้านวิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำแนกตามโรงเรียนเอกชนพบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน

พบว่า ในภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน มีการปฏิบัติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 การรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า ปัญหาการจัดสภาพแวดล้อมที่สำคัญที่สุดคือมีจำนวนนักเรียนมากเกินไป มีพื้นที่และอุปกรณ์การเล่นน้อยกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ครูเสนอแนะว่าควรพิจารณาปรับนักเรียนในปริมาณพอเหมาะจัดมุมสนามหญ้าให้นักเรียนได้พักผ่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออกและควรมีกิจกรรมที่พานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่

วรารักษ์ วารี (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่องสภาพการบริหารงานโครงการอนามัยโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานโครงการอนามัย โรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลกเขต 1 โดยสมมุติฐานในการวิจัยคือผู้บริหารสถานศึกษาและคณาจารย์สภาพการบริหารงานโครงการอนามัยโรงเรียนสังกัดพื้นที่การศึกษา พิษณุโลกเขต 1 แตกต่างกัน วิธีดำเนินการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 173 คน คณาจารย์จำนวน 1,176 คน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 รวมทั้งสิ้น 1,889 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง ของเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 อำเภอเมืองและอำเภอบางระกำและมากำหนดสัดส่วนร้อยละ 70 ของโรงเรียนทั้งหมดรวมทั้งสถานศึกษาเอกชน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Multi Random Sampling) ค่าความคลาดเคลื่อน 95% จากนั้นทำการสุ่มแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้บริหารจากคณาจารย์ในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 405 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 121 คน คณาจารย์จำนวน 284 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานโครงการอนามัยโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลกเขต 1 ใน 5 ด้าน ด้านบุคลากร (Man) ด้านการดำเนินการ (Management) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ด้านงบประมาณ (Money) และสภาพปัจจุบันของโครงการอนามัยปรากฏผลการวิจัยดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารโครงการอนามัยโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ใน 5 ด้าน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานโครงการอนามัยโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ทำงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันทั้ง 2 ด้าน

รัตนา ดีศาลา (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอนามัยโรงเรียนวัดกก ผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอนามัยนักเรียน โรงเรียนวัดกก การประเมินด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสุขภาพอนามัยนักเรียน และการสอนสุขศึกษามีผลการประเมินอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อประเมินด้านผลกระทบพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนตามสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ พบว่า โดยภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

2) การประเมินกิจกรรมตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอนามัยนักเรียน โรงเรียนวัดกก จำนวน 18 กิจกรรม สรุปได้ว่า กิจกรรมที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากที่สุด มี 14 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 3 สุขอนามัย กิจกรรมที่ 4 โรงอาหารถูกสุขลักษณะ กิจกรรมที่ 5 งานกีฬาต้านภัยยาเสพติด กิจกรรมที่ 6 การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมที่ 7 ขยับกายสบายชีวา กิจกรรมที่ 9 ตรวจ สุขภาพนักเรียน กิจกรรมที่ 10 โรงอาหารปลอดภัย กิจกรรมที่ 11 ดื่มนมเพื่อสุขภาพ กิจกรรมที่ 12 โรงเรียนปลอดภัยยาเสพติด กิจกรรมที่ 13 ล้างมือปราศจากโรค กิจกรรมที่ 14 ดูแลใส่ใจห่วงใยสุขภาพ ช่องปาก และฟัน กิจกรรมที่ 15 เยาวชนอาสาป้องกันภัยสารเสพติด กิจกรรมที่ 16 จัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการ กิจกรรมที่ 18 นิทรรศการส่งเสริมสุขภาพอนามัย 3) การเปรียบเทียบผลการประเมิน โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอนามัย ระหว่างก่อนและหลังดำเนินโครงการ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการดำเนินโครงการทุกด้านหลังการดำเนินโครงการสูง กว่าก่อนการดำเนินโครงการ 4) การประเมินความพึงพอใจ สรุปได้ว่าทั้งครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

รัตติยา พงษ์ปลัด (2556: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ 1) ด้านการป้องกันอัคคีภัย 2) ด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และ 3) ด้านการป้องกันโรคติดต่อ 2. ผลการเปรียบเทียบการจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเมื่อจำแนกตาม ตำแหน่ง เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อรอนงค์ นวลมณี และกล้า ทองขาว (2558: 1378) ศึกษาเรื่องการจัดทำนันทนาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่าการดำเนินงานนันทนาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านพบว่าการทำนันทนาการในโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีการดำเนินงานนันทนาการในโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการบริการสุขภาพโรงเรียน รองลงมาคือด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียน และด้านการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนเป็นลำดับที่ 3 การดำเนินงานนันทนาการในโรงเรียนตามขนาดและประเภทของโรงเรียนในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การดำเนินงานนันทนาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนนทบุรีตามที่ตั้งของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัญหาของการดำเนินงานนันทนาการในโรงเรียน งานบริการสุขภาพครูอนามัยโรงเรียนไม่ได้จบวุฒิปริญญาโดยตรง งานนันทนาการสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนมีสัตว์เลี้ยงและไม่มีการจัดการเรื่องแยกขยะ สื่อการเรียนการสอนสุขศึกษามีน้อย ข้อเสนอแนะคือควรรับบรรจุครูที่จบวุฒิปริญญาโดยตรง ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อมรอบบริเวณโรงเรียน ควรพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ทางสุขศึกษาเพิ่มมากขึ้น

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

กริฟฟิธ และอิวชเชอร์ (Griffith; & Whicker. 1981: 428-432) วิจัยเรื่อง “การสังเกตสุขภาพนักเรียน โดยครู” ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่มอบหมายให้ตนเป็นผู้ตรวจสอบสุขภาพการตรวจสุขภาพนักเรียนและผู้บริหารโรงเรียนก็ไม่เห็นด้วยเช่นกัน จึงทำให้บรรดาครูไม่ต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตรวจสุขภาพนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของฉัตรสุดา ชินประ สารทศศักดิ์ (2540: 111) วิจัยเรื่อง การรับรู้บทบาทครูอนามัยโรงเรียนในโครงการสุขภาพของผู้บริหาร ครูประจำชั้นและครูอนามัยโรงเรียนส่วนหนึ่งมีความเห็นว่างานหลักของครูคือหน้าที่การสอนซึ่งเป็น ภาระหลักอยู่แล้วงานโครงการสุขภาพจึงควรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ต้องมาให้บริการแก่นักเรียนโดยตรง

มาเกนด้า (Maghenda. 1986: 1172-1173A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นของสิ่งแวดล้อม การสงวนรักษา และการจัดการ โดยศึกษา ความห่วงกังวลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในระดับ 4 ในเคนยา โดยได้ทำการวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบที่ได้ 8 องค์ประกอบ คือ การใช้ที่ดินและประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพ อันตรายของสิ่งแวดล้อมในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับชาติการใช้ที่ดินอย่างไม่ระมัดระวังในระดับชุมชน องค์ประกอบเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การใช้ที่ดินอย่างไม่ระมัดระวังระดับชาติและแรงกดดันทางประชากรเบื้องต้น ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่อยู่ในเขตต่างกันมีความห่วงกังวลต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกันมีความห่วงกังวลต่อสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน และโดยทั่วไปนักเรียนทุกคนมีความห่วงกังวลเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม

เมอร์เรย์ โรเนลด์ โทมัส (Murray, Ronald Ythomas. 1997: 173) ได้ทำการวิจัยเรื่องการรับรู้ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่าวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย สังคมและการเรียนรู้ดีขึ้น การให้สุขศึกษาแก่พวกเขาเกิดความล้มเหลวหลายปัจจัย เช่น ความสามารถของครู เวลาที่ใช้สอน สภาพครอบครัว ความเข้าใจในงานอนามัยโรงเรียน

คิง และเคิท (King; & Keith. 1998: 248) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้ของครูอนามัยโรงเรียนและครูแนะแนว เรื่องการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ศึกษาโดยการสุ่มตัวอย่างจากครูอนามัยโรงเรียนและครูแนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามแนวคิดที่ว่า หากวัยรุ่นเข้าใจว่าการฆ่าตัวตายเป็นอันตรายและน่าอดสูใจ การฆ่าตัวตายคงลดลงและเชื่อว่าครูอนามัยโรงเรียนและครูแนะแนวเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งที่ป้องกันปัญหานี้ได้ ผลการวิจัยพบว่า ครูอนามัยโรงเรียนร้อยละ 9 เห็นด้วยครูแนะแนวในโรงเรียนร้อยละ 39 เห็นด้วย จากการวิเคราะห์ที่หลากหลายในปัญหานี้ สรุปว่า มีการสอนถึงเรื่องดังกล่าวให้กับนักเรียนแล้ว โดยสอดคล้องอยู่ในหลักสูตรเรื่อง การป้องกันการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น มีการเฝ้าระวังและเอาอกเอาใจกันมากอยู่แล้วแต่ไม่ประสบผลสำเร็จและมีข้อเสนอแนะว่า การศึกษาอย่างเดียวไม่สามารถลดจำนวนการฆ่าตัวตายของนักเรียนวัยรุ่นได้อาจเกิดประโยชน์หากจัดหลักสูตรเพื่อให้ความรู้แก่ครูอนามัยโรงเรียนและครูแนะแนวเวลาในการพัฒนาความรู้เพื่อความสันติการณ์ในการแก้ปัญหาเรื่องนี้นอกจากนี้เพื่อเห็นแก่สาธารณประโยชน์ โครงการนี้ควรจัดชักชวนให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทุกโรงเรียนให้การสนับสนุน

ไครคูฟเฟอร์ ฟไรซ์ และเทิลโจฮาล (Kirchofer, Price; & Telkljohnn. 2001: 448) ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้และการรับรู้ของครูประถมศึกษาเรื่องเหาบนศีรษะ การศึกษาครั้งนี้ เพื่อตรวจสอบความรู้ของครูประถมศึกษาเรื่องเหาบนศีรษะ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เรื่องเหาและ แหล่งข้อมูลที่ครูมีความประสงค์มากที่สุดที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มผลการวิจัยพบว่าครูต้องการมีความรู้เรื่องการตรวจเหามากและมีนัยว่าประสบการณ์การสอนมากยิ่งขึ้นร้อยละ 46 คาดการณ์ว่าหากครูช่วยกันระวังจะช่วยควบคุมโรคเหาร้อยละ 71 รายงานว่าได้รับข่าวสารจากครูอนามัยโรงเรียนร้อยละ 63 ต้องการวิธีทัศนร้อยละ 51 ต้องการแผ่นพับและร้อยละ 23 ให้มีการตรวจเหาทุกปี

ฟาลแมน ซิงเกิลตัน และคลิบเบอร์ (Fahlman, Singleton; & Kliiber. 2002: 19) วิจัยเรื่องผลการสอนสุขศึกษาในชั้นเรียนต่างๆ โดยครูมีการเตรียมการสอนดี ผลการวิจัย พบว่า วิชาสุขศึกษาได้มีการเตรียมการสอนมากกว่าวิชาเอกหรือโทอื่นๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามวิชาเอกและโทในโรงเรียนประถมศึกษาทำคะแนนได้น้อยกว่าชั้นมัธยมศึกษาในด้านความสามารถทางการสอน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว โดยผ่านการแสดงความคิดเห็นของครู ซึ่งมีแนวทางในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้ากลุ่มสาระและครูในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 6 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 226 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางการสุ่มของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 144 คน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นและ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ออกตามขนาดของโรงเรียน ได้สถานศึกษาขนาดใหญ่ 2 แห่ง ขนาดกลาง 4 แห่ง

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ตามสัดส่วนได้ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 96 คนและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 48 คน รวมทั้งสิ้น 144 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว

ขนาด โรงเรียน	ที่	ชื่อโรงเรียน	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
			หัวหน้า กลุ่มสาระ	ครู	รวม	หัวหน้า กลุ่มสาระ	ครู	รวม
ใหญ่ กลาง	1	เพชรเกษม	8	34	42	8	21	29
	2	วัดลาดพร้าว	8	38	46	8	23	31
	3	ลอยสายอนุสรณ์	8	28	36	8	16	24
	4	เทพวิทยา	8	31	39	8	18	26
	5	ทรงกระเทียม	8	24	32	8	9	17
	6	ลาดปลาเค้า	8	23	31	8	9	17
		รวม	48	178	226	48	96	144

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ซึ่งมีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2554) ประกอบกับแนวคิดที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาขอบข่ายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ในด้าน 1) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ 2) การบริการสุขภาพในโรงเรียน 3) การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน 4) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 5) การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.

2. ศึกษาแบบสอบถามงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานอนามัยโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) วิเคราะห์ผลคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการ แจกแจงความถี่และร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานอนามัยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ใน 5 ด้าน คือ 1) การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ 2) การบริการสุขภาพในโรงเรียน 3) การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน 4) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 5) การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับการบริหารงานอนามัยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้ค่าคะแนนแต่ละระดับดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับน้อยที่สุด

วิธีการสร้างเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีรายละเอียดของวิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว
2. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ตามที่กำหนดในกรอบและแนวความคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเขียนนิยามตามลักษณะที่ต้องการวัด
4. ร่างแบบสอบถาม โดยทำการเขียนข้อความให้มีความครอบคลุมตามโครงสร้างของนิยามศัพท์เฉพาะและเป็นไปตามสัดส่วนของผังออกข้อคำถาม
 - 4.1 ร่างข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 4.2 ร่างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว
5. นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และกรรมการควบคุมสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
6. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เกณฑ์ความคิดเห็นสอดคล้องต้องกัน (Index of Item-Objective congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ได้ที่มีเกณฑ์ค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00
7. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง
8. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์ และมีความเหมาะสมไปทดลอง (Try out) กับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจให้คะแนนหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .963

9. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ปีการศึกษา 2559 จำนวน 6 โรงเรียน จำนวน 144 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษานั้น
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจำนวน 144 ชุด พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถาม
3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จำนวน 139 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 96.52

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณค่าสถิติพื้นฐานและสถิติอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทั้งในตอนต้นที่ 1 และตอนต้นที่ 2
2. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้การคำนวณการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์การศึกษาการบริหารงานอนามัยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวในภาพรวมและรายด้านโดยใช้ค่าเฉลี่ย(X)และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD)แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน ดังนี้
 - คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับมากที่สุด
 - คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับมาก
 - คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับปานกลาง
 - คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับน้อย
 - คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง การบริหารงานอนามัยในโรงเรียนในระดับน้อยที่สุด
4. เปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวจำแนก ขนาดโรงเรียน และ ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test for independent samples)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าร้อยละ

1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

1.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence, IOC)

2.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู โดยทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test for independent samples)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู การนำเสนอข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน และตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว

2.1 วิเคราะห์การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวม รายด้าน และรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test for independent samples)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน และตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ(Percentage) ผลปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ขนาดโรงเรียน และตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู

สภาพภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดโรงเรียน		
1. ขนาดกลาง	86	61.90
2. ขนาดใหญ่	53	38.10
รวม	139	100.00
ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู		
1. หัวหน้ากลุ่มสาระ	47	33.80
2. ครู	92	66.20
รวม	139	100.00

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลางจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 61.90 ขนาดใหญ่จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 38.10 และมีตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู เป็นครู จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 66.20 และหัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 33.80 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว

2.1 วิเคราะห์การบริหารงานอนามัยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวม และรายด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ปรากฏผลดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียน
ในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวม และรายด้าน

ด้านที่	การบริหารงานอนามัยโรงเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ	4.18	0.62	มาก
2	ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน	4.42	0.53	มาก
3	ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน	4.40	0.45	มาก
4	ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	4.25	0.42	มาก
5	ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.24	0.39	มาก
รวม		4.33	0.37	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, $SD = 0.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.53$) ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.45$) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.42$) ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.39$) และด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.62$)

วิเคราะห์การบริหารงานอนามัยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวม และรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ปรากฏผลดังตาราง 4-8

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียน
ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
ให้ถูกสุขลักษณะโดยรวม และรายข้อ

ข้อที่	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	สภาพโรงเรียนอยู่ห่างไกลจากแหล่งอบายมุข แหล่งเสื่อมโทรม สิ่งปฏิกูล รวมทั้งมลพิษ	4.00	0.68	มาก
2	โรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสภาพการ ดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน	4.07	0.67	มาก
3	โรงเรียนมีสถานที่สำหรับนั่งพักผ่อนอย่างเพียงพอ	4.12	0.70	มาก
4	โรงเรียนมีการจัดสถานที่สำหรับการออกกำลังกาย การเล่นกีฬาอย่างเหมาะสมและปลอดภัย	4.14	0.68	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
5	โรงเรียนมีการจัดสภาพห้องเรียนให้มีแสงสว่างที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน	4.23	0.72	มาก
6	โรงเรียนมีการจัดห้องสุขาที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ	4.29	0.74	มาก
7	โรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรได้จัดอาคารสถานที่ภายในให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้กับนักเรียนทุกคน	4.25	0.63	มาก
8	โรงเรียนมีการจัดสถานที่ในการรับประทานอาหารอย่างเพียงพอ	4.35	0.66	มาก
รวม		4.18	0.62	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.62$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือโรงเรียนมีการจัดสถานที่ในการรับประทานอาหารอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.66$) โรงเรียนมีการจัดห้องสุขาที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ ($\bar{X} = 4.29$, $SD = 0.74$) และโรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรได้จัดอาคารสถานที่ภายในให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้กับนักเรียนทุกคน ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.63$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน โดยรวม และรายข้อ

ข้อที่	ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	โรงเรียนมีการจัดการอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับคณะครูในโรงเรียนเกี่ยวกับหลักการจัดบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน	4.47	0.62	มาก
2	โรงเรียนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการตรวจสุขภาพประจำปีของนักเรียน	4.48	0.65	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
3	โรงเรียนจัดให้มีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นอย่างถูกวิธีเมื่อนักเรียนหรือบุคลากรเกิดการเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุ	4.43	0.66	มาก
4	โรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีโภชนาการที่ดี	4.35	0.58	มาก
5	โรงเรียนจัดให้มีการตรวจสุขภาพในช่องปากและส่งเสริมการแปรงฟันอย่างต่อเนื่อง	4.45	0.62	มาก
6	นักเรียนได้รับการตรวจวัดสายตาจากครูหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอยู่เป็นประจำ	4.37	0.71	มาก
7	โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้จัดทำบัตรบันทึกสุขภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง	4.42	0.65	มาก
8	โรงเรียนจัดให้มีการสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนตามที่กำหนดในแผนการดำเนินงาน	4.44	0.63	มาก
รวม		4.42	0.53	มาก

จากตาราง 5 พบว่า ระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.53$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือโรงเรียนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการตรวจสุขภาพประจำปีของนักเรียน ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.65$) โรงเรียนมีการจัดการอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับคณะครูในโรงเรียนเกี่ยวกับหลักการจัดบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.47$, $SD = 0.62$) และโรงเรียนจัดให้มีการตรวจสุขภาพในช่องปากและส่งเสริมการแปรงฟันอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.62$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน โดยรวม และรายข้อ

ข้อที่	ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	โรงเรียนมีสื่อการสอนและเอกสารทางด้านสุขศึกษาให้ครูและนักเรียนได้ใช้อย่างเพียงพอ	4.45	0.72	มาก
2	โรงเรียนได้มีการอบรมให้ความรู้กับนักเรียนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง	4.42	0.73	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
3	โรงเรียนมีการเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยให้กับครูและนักเรียนอยู่เป็นประจำ	4.47	0.65	มาก
4	โรงเรียนมีครูสอนสุขศึกษาที่มีความรู้เป็นการเฉพาะอย่างพอเพียง	4.44	0.72	มาก
5	ครูสอนสุขศึกษาในโรงเรียนมีการจัดทำแผนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.38	0.74	มาก
6	โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับงานสุขศึกษาในโรงเรียนให้กับครูและนักเรียน	4.40	0.73	มาก
7	โรงเรียนได้มีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านสุขอนามัยมาให้ความรู้กับนักเรียนอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง	4.35	0.75	มาก
8	โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูและนักเรียนเพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่องานอนามัยของโรงเรียน	4.30	0.71	มาก
รวม		4.40	0.45	มาก

จากตาราง 6 พบว่า ระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.45$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือโรงเรียนมีการเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยให้กับครูและนักเรียนอยู่เป็นประจำ ($\bar{X} = 4.47$, $SD = 0.65$) โรงเรียนมีสื่อการสอนและเอกสารทางด้านสุขศึกษาให้ครูและนักเรียนได้ใช้อย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.72$) และโรงเรียนมีครูสอนสุขศึกษาที่มีความรู้เป็นการเฉพาะอย่างพอเพียง ($\bar{X} = 4.44$, $SD = 0.72$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียน

ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวม และรายข้อ

ข้อที่	ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์เรื่องการบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียนให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4.42	0.63	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อที่	ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
2	ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเรื่องสุขภาพอนามัยของนักเรียน	3.67	0.60	มาก
3	ผู้ปกครองในโรงเรียนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้านสุขภาพอนามัยในโรงเรียน	3.73	0.72	มาก
4	โรงเรียนทำหนังสือขออนุญาตและให้ผู้ปกครองตอบรับก่อนที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะมาให้บริการฉีดวัคซีน	4.48	0.58	มาก
5	โรงเรียนมีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ปกครองเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัยเมื่อมีการระบาดของโรคเสมอ	4.41	0.76	มาก
6	โรงเรียนมีการติดตามผลการรักษานักเรียนที่เจ็บป่วยหรือมีปัญหาสุขภาพอนามัยอย่างต่อเนื่อง	4.46	0.71	มาก
7	นักเรียนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีการวางแผนร่วมกันในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียน	4.40	0.70	มาก
8	โรงเรียนและชุมชนมีการวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของนักเรียน	4.45	0.63	มาก
รวม		4.25	0.42	มาก

จากตาราง 7 พบว่า ระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, $SD = 0.42$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ โรงเรียนทำหนังสือขออนุญาตและให้ผู้ปกครองตอบรับก่อนที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะมาให้บริการฉีดวัคซีน ($\bar{X} = 4.48$, $SD = 0.58$) โรงเรียนมีการติดตามผลการรักษานักเรียนที่เจ็บป่วยหรือมีปัญหาสุขภาพอนามัยอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.46$, $SD = 0.71$) และโรงเรียนและชุมชนมีการวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของนักเรียน ($\bar{X} = 4.45$, $SD = 0.63$)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียน
ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม โดยรวม และรายข้อ

ข้อที่	ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้นักเรียนช่วยกันปลูกต้นไม้	4.46	0.68	มาก
2	โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้นักเรียนใช้ผ้าเช็ดหน้าแทน กระดาษเช็ดปากเพื่อเป็นการลดจำนวนขยะ	4.37	0.67	มาก
3	โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้นำขยะประเภทเศษอาหาร และผักผลไม้มาหมักทำปุ๋ย	4.02	0.55	มาก
4	โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้นำน้ำที่เหลือจากการซัก ล้างนำไปรดน้ำต้นไม้	3.90	0.62	มาก
5	โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพในการดูแล รักษาต้นไม้แทนการใช้สารเคมี	4.01	0.71	มาก
6	โรงเรียนมีการบริหารจัดการให้นักเรียนบ้วนปากหรือแปรง ฟันโดยใช้ภาชนะรองน้ำ	4.36	0.84	มาก
7	โรงเรียนมีการรณรงค์ให้นักเรียนคัดแยกขยะก่อนทิ้ง	4.42	0.76	มาก
8	โรงเรียนมีการรณรงค์ให้นักเรียนรู้จักการประหยัดไฟโดย การปิดไฟในช่วงเวลาพักกลางวันและปิดไฟเมื่อเลิกใช้	4.40	0.78	มาก
รวม		4.24	0.39	มาก

จากตาราง 8 พบว่า ระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 4.24, SD = 0.39$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับ
ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้นักเรียนช่วยกันปลูกต้นไม้
($\bar{X} = 4.46, SD = 0.68$) โรงเรียนมีการรณรงค์ให้นักเรียนคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ($\bar{X} = 4.42, SD =$
0.76) และโรงเรียนมีการรณรงค์ให้นักเรียนรู้จักการประหยัดไฟโดยการปิดไฟในช่วงเวลาพัก
กลางวันและปิดไฟเมื่อเลิกใช้ ($\bar{X} = 4.40, SD = 0.78$)

2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าวจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้สถิติ
ทดสอบค่าที (t-test for independent samples) ปรากฏผลดังตาราง 9

ตาราง 9 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขต ลาดพร้าวโดยจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานอนามัยของโรงเรียน	ขนาดกลาง (n = 86)		ขนาดใหญ่ (n = 53)		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูก สุขลักษณะ	3.98	.64	4.50	.43	5.24*	.00
ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน	4.26	.54	4.68	.39	5.30*	.00
ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน	4.41	.46	4.37	.44	.43	.66
ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน	4.17	.45	4.37	.35	2.99*	.00
ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.21	.35	4.29	.44	1.06	.28
รวม	4.23	.38	4.48	.29	4.26*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานหน้าทีในโรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต ลาดพร้าวโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน และด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน และด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว โดยจำแนกตามตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานอนามัยของโรงเรียน	หัวหน้ากลุ่มสาระ		ครูผู้สอน			
	(n = 47)		(n = 92)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูก สุขลักษณะ	4.23	.62	4.15	.62	79	.43
ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน	4.4	.53	4.39	.52	1.01	.31
ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน	4.4	.48	4.35	.43	1.53	.12
ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน	4.29	.43	4.23	.42	.84	.40
ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	4.4	.35	4.16	.38	3.69*	.00
รวม	4.4	.39	4.29	.35	1.90	.06

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีตำแหน่งในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต
ลาดพร้าว ผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต
ลาดพร้าวใน 5 ด้าน คือ 1. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ 2. การบริการด้านสุขภาพ
3. การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน 4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 5. การสร้าง
จิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าวจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียน
ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวแตกต่างกัน

2. ครูที่มีตำแหน่งในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัย
ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นครูผู้สอนของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว จำนวน 226 คน จาก 6 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2559

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้สอนของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าวกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางการสุ่มของเครจซี่ และมอแกน
(Crejcie; & Morgan. 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน แล้วทำ
การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดโรงเรียน แล้วทำการสุ่มแบบง่าย

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ

1.1 ขนาดของโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ขนาด

1.1.1 ขนาดกลาง

1.1.2 ขนาดใหญ่

1.2 ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย

1.2.1 หัวหน้ากลุ่มสาระ

1.2.2 ครู

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารงานอำนวยการใน 5 ด้าน

1. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
2. การบริการสุขภาพในโรงเรียน
3. การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน
4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
5. การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ขนาดโรงเรียน และ ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จำนวน 40 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษานั้น

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถาม จำนวน 144 ชุด ได้รับกลับมา 139 ชุด

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองจากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ซึ่งได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จำนวน 139 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 96.52

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้การคำนวณการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์การศึกษาการบริหารงานอำนวยการของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวในภาพรวมและรายด้านโดยใช้ค่าเฉลี่ย(X) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว สรุปผลโดยรวมและรายด้าน ได้ดังนี้

1. ระดับการบริหารงานอนามัยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ

1.1 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือโรงเรียนมีการจัดสถานที่ในการรับประทานอาหารอย่างเพียงพอ โรงเรียนมีการจัดห้องสุขาที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ และโรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรได้จัดอาคารสถานที่ภายในให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้กับนักเรียนทุกคน

1.2 ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือโรงเรียนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการตรวจสุขภาพประจำปีของนักเรียน โรงเรียนมีการจัดการอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับคณะครูในโรงเรียนเกี่ยวกับหลักการจัดบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน และโรงเรียนจัดให้มีการตรวจสุขภาพในช่องปากและส่งเสริมการแปรงฟันอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือโรงเรียนมีการเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยให้กับครูและนักเรียนอยู่เป็นประจำ โรงเรียนมีสื่อการสอนและเอกสารทางด้านสุขศึกษาให้ครูและนักเรียนได้ใช้อย่างเพียงพอ และโรงเรียนมีครูสอนสุขศึกษาที่มีความรู้เป็นการเฉพาะอย่างพอเพียง

1.4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ โรงเรียนทำหนังสือขออนุญาตและให้ผู้ปกครองตอบรับก่อนที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะมาให้บริการฉีดวัคซีน โรงเรียนมีการติดตามผลการรักษานักเรียนที่เจ็บป่วยหรือมีสุขภาพอนามัยอย่างต่อเนื่อง และโรงเรียนและชุมชนมีการวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของนักเรียน

1.5 ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ โรงเรียนมีการจัดการณรงค์ให้นักเรียนช่วยกันปลูกต้นไม้ โรงเรียนมีการณรงค์ให้นักเรียนคัดแยกขยะก่อนทิ้ง และโรงเรียนมีการรณรงค์ให้นักเรียนรู้จักการประหยัดไฟโดยการปิดไฟในช่วงเวลาพักกลางวันและปิดไฟเมื่อเลิกใช้

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าว โดยจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู พบว่า

2.1 บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าว โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียนและด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนและด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่าไม่แตกต่างกัน

2.2 บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีตำแหน่งในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าว โดยรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลวิจัยครั้งนี้สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวผู้วิจัยได้นำประเด็นต่างๆ ที่สำคัญมาอภิปรายโดยรวมและรายด้านดังนี้

1. ระดับการบริหารงานอนามัยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตลาดพร้าว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนเป็นสถานที่รวมของเด็กในชุมชนจำนวนมากซึ่งเด็กเหล่านี้กำลังอยู่ในวัยกำลังเจริญเติบโตและจะเป็นพลเมืองอันเป็นกำลังของชาติ สมควรที่โรงเรียนจะต้องให้ความคุ้มครองต่อเด็กเพื่อให้ปลอดภัยจากการเจ็บป่วยและอุบัติเหตุต่างๆ (ทวิสิทธิ์ สิทธิกร. 2548: 15) เป็นการให้การศึกษาที่มีคุณค่าโดยการทำให้สุขภาพของนักเรียนดีขึ้น การดำเนินโครงการอนามัยโรงเรียนต้องมีการประสานงานทั้งภายนอกและภายใน เพื่อเตรียมปัจจัยหลายปัจจัยในการส่งเสริมสุขภาพ โครงการสุขภาพในโรงเรียนหรืองานอนามัยโรงเรียนนั้นมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้ นักเรียนและบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมีสุขภาพและพละอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะศึกษาเล่าเรียนได้จนจบหลักสูตรหรือปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ อัมพรต. 2547: 15) สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา ดีศาลา (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอนามัยโรงเรียนวัดกก ผลการวิจัยพบว่าการประเมินโครงการ

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอนามัยนักเรียน โรงเรียนวัดกก การประเมินด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสุขภาพอนามัยนักเรียน และการสอนสุขศึกษา มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากทุกด้านและงานวิจัยของวราภรณ์ ศิริลักษณ์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.1 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะพบว่าอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะเป็นวิธีการควบคุมดูแลและปรับปรุงสภาพแวดล้อม ตลอดทั้งสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้สะอาดเรียบร้อยอยู่ในสภาพดี ไม่มีส่วนใดก่อให้เกิดอันตรายหรือเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ มีแสงสว่างและทางระบายอากาศที่ดี บรรยากาศส่งเสริมจิตวิทยาการเรียนรู้ ไม่มีมลภาวะจากสิ่งปฏิกูลหรือเสียงรบกวน ห้องส้วมมีเพียงพอ มีที่นั่งพักผ่อนตามไต้ต้นไม้บริเวณขอบสนามเป็นระยะและมีรั้วล้อมรอบโรงเรียนสอดคล้องกับประสิทธิสาระสันต์ (2549: 11) ได้สรุปว่า การจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นการจัดให้โรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ได้แก่สถานที่ตั้งโรงเรียนอาคารเรียนแสงสว่างและการทาสี การจัดระบบเสียง การระบายอากาศ โต๊ะเรียนและม้านั่งอุปกรณ์และครุภัณฑ์การศึกษา อาคารประกอบ น้ำดื่มน้ำใช้ การกำจัดขยะและน้ำโสโครก สนามและรั้วโรงเรียนการปลูกต้นไม้โครงการสวัสดิการในโรงเรียนและกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนความสำคัญและความจำเป็นในการจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในโรงเรียน เช่นเดียวกับจินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2545: 28) ได้สรุปว่า การจัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะเป็นการจัดการควบคุมดูแลปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่สามารถป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและช่วยลดอุบัติเหตุ เพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยดี ตลอดจนเกิดสุขนิสัยที่ดีสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนงค์ นวลมณี และกล้าทองขาว (2558: 1378) ศึกษาเรื่องการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่าการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านพบว่า การดำเนินงานอนามัยโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการบริการสุขภาพโรงเรียน รองลงมาคือด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียน และด้านการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

1.2 ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียนพบว่าอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยมีผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนให้การสนับสนุน ซึ่งการบริการนี้จัดให้กับนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนในภาพรวมนักเรียนจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้โดยตรงเพราะมีการตรวจสุขภาพและให้ภูมิคุ้มกันโรคตามกำหนดเน้นการป้องกันโรคตลอดทั้งดูแลด้านทันตสุขภาพส่งเสริมการออกกำลังกายรับประทานอาหารกลางวันและดื่มนม เพื่อการเจริญเติบโตสมวัย มีการเฝ้าระวังติดตามประเมินผลนักเรียนที่มีน้ำหนัก ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ และนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกิน สำหรับนักเรียน

ที่เกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วย จะได้รับการปฐมพยาบาล นอกจากนี้ยังมีบริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนและผู้ปกครองและมีการติดตามประเมินผลการรักษาตลอดทั้งการแก้ปัญหาสุขภาพห้องพยาบาลและมุมพยาบาลสอดคล้องกับกองอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2545: 9) ได้สรุปว่า การจัดบริการสุขภาพเพื่อให้นักเรียนได้รับการบริการตามกิจกรรมอนามัยโรงเรียนได้แก่การจัดให้นักเรียนทุกคนมีบัตรบันทึกสุขภาพ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค การตรวจสุขภาพ การรักษานักเรียนที่เจ็บป่วย การติดตามผลการรักษา การส่งเสริมด้านโภชนาการในโรงเรียน และการส่งเสริมการออกกำลังกาย เช่นเดียวกับสุขภาพ ดันดิบ (2551: 35) ได้สรุปว่าการบริการสุขภาพในโรงเรียนเป็นการดำรงรักษาไว้และการปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพอนามัยนักเรียนให้อยู่ในสภาพดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยอาศัยกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ เช่น การตรวจสุขภาพ การป้องกันอุบัติเหตุ การปฐมพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ การแนะแนวทางสุขภาพและการติดตามผลสอดคล้องกับงานวิจัยของวารสาร ศิริลักษณ์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียนสุขภาพในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนพบว่าอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องสุขภาพอนามัย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่นักเรียนตามความต้องการและความสนใจของนักเรียนโดยผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมมือ สนับสนุนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติได้ มีเจตคติที่ดีและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพโดยนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองตลอดทั้งผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 4) ได้สรุปว่า สุขศึกษาในโรงเรียนเป็นการถ่ายทอดความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยไปสู่นักเรียนโดยกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์มีเจตคติที่ดี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่จะนำไปสู่สุขภาพที่ดี และสมศักดิ์ อัมพร (2547: 25) ได้สรุปว่า การจัดการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียน กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดประสบการณ์อันจะมีผลทำให้บุคคลหรือชุมชนได้รับความรู้มีเจตคติและการปฏิบัติการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของตนเองและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องได้ถูกต้องและเหมาะสม และนิเมอร์ อัลมา (Nemir Alma. 1970: 268) ได้สรุปว่า การให้สุขศึกษา (Health Education) เป็นการพัฒนาความนึกคิดด้านสุขภาพโดยการวางแผนการสอนให้ตรงกับเนื้อหาในหลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการและความสนใจของนักเรียน เป็นที่ต้องการของชุมชนและกลุ่มคนที่หลากหลาย จัดให้เข้าเรียนในห้องวิทยาศาสตร์สุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ใช้สื่อการสอนห้องสมุด และเครื่องอำนวยความสะดวกในชุมชนให้เกิดประโยชน์สอดคล้องกับงานวิจัยของอรอนงค์ นวลฉวี และกล้า ทองขาว (2558: 1378) ศึกษาวิจัยเรื่องการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่าการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนด้านการให้สุขศึกษาในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพบว่าอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนสร้างความผูกพันกับชุมชน โดยมีความเอื้ออาทรสนับสนุนในกิจการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเยาวชนและชุมชน รวมทั้งด้านสุขภาพอนามัยจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนให้เข้ามาสนับสนุนกิจการของโรงเรียนทางด้านวิชาการ ทุนทรัพย์และการสอดส่องดูแล เอื้ออาทรต่อนักเรียนตามสมควร โดยเฉพาะงานอนามัยโรงเรียน ซึ่งต้องทำงานประสานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เมื่อให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและให้สุขศึกษา แล้ว นักเรียนต้องนำไปปฏิบัติจึงสามารถแก้ปัญหาสุขภาพได้และผู้ที่สามารถกระตุ้นให้เขาปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง นอกจากตัวนักเรียนเองแล้ว ผู้ปกครองนักเรียนซึ่งรับรู้ในเรื่องนั้นเป็นแรงเสริมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติตนตามหลักสุขอนามัยส่วนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่องบรรลุวัตถุประสงค์ของงานอนามัยโรงเรียนสอดคล้องกับพัชรี ศรีสังข์ (2549: 287) ได้สรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียนกับชุมชน เป็นการบริหารหรือดำเนินงานและการติดต่อสื่อสาร การให้ความร่วมมือ การให้ความช่วยเหลือ การร่วมงานตลอดจนการประสานระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชนได้จัดทำขึ้นด้วยความนิยม พอใจ เต็มใจ เข้าใจนโยบายให้การสนับสนุนร่วมมือกันและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 4) ได้สรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นกระบวนการสองทาง ในอันที่จะสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็ก เพื่อมุ่งให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานสุขภาพ รับรู้ปัญหาและร่วมมือแก้ไข โดยมีครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ประสานงานให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านและโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ ศิริลักษณ์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่าอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมโดยเริ่มต้นด้วยการสร้าง ความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อม พัฒนาการสังเกต การบันทึกข้อมูล การให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวางแผน ร่วมกัน ตัดสินใจในการแก้ปัญหา และ จัดการกับสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้จะส่งผล ให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดค่านิยมในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับสมพงษ์ สิงหะพล (2547: 16) ได้สรุปว่า จิตสำนึกเป็นความรู้สึกนึกคิดภายในบุคคลและเป็นที่เกิดขึ้นได้โดยการเรียนรู้จิตสำนึกเมื่อเกิดขึ้นแล้วยากนักที่จะหยุดหรือหมดหายไปคนที่มีจิตสำนึกที่ดีจะประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับจิตสำนึกนั้น และใช้จิตสำนึกของตนเพื่อประโยชน์ต่อสิ่งต่างๆ และสอดคล้องกับภาสินี เปี่ยมพงศ์สานต์ (2551: 16) ได้สรุปว่า เป้าหมายการสอนของครูในการสอนวิชาใด ๆ สิ่งแรกที่ต้องคิด คือ เป้าหมายว่าจะสอนไปเพื่ออะไร เป้าหมายในการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษามีหลักใหญ่อยู่ 5 ประการคือ ความตระหนัก โดยช่วยให้ผู้เรียนเกิด

ความตระหนักและมีการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมทั้งหลายความรู้ โดยช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายในเรื่องสิ่งแวดล้อม และได้รับพื้นฐานความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม เจตคติหรือทัศนคติ โดยช่วยให้ผู้เรียนมีค่านิยมและรู้สึกห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมมีแรงจูงใจที่จะร่วมกันปรับปรุงและปกป้องสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ทักษะโดยช่วยให้ผู้เรียนได้รับทักษะในการพิสูจน์และเข้าใจเรื่องราวของสิ่งแวดล้อมและเข้าร่วมปรับปรุงและปกป้องสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมโดยจัดหาโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าไปช่วยปรับปรุงปกป้องสิ่งแวดล้อมในทุกระดับอย่างกระตือรือร้น

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว โดยจำแนกตาม ขนาดโรงเรียนและตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู พบว่า

2.1 บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน และด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน และด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่าไม่แตกต่างกัน เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนบุคลากร ปริมาณงานและทรัพยากรในการทำงานที่แตกต่างกัน โรงเรียนที่มีขนาดเล็กกว่าอาจขาดแคลนทรัพยากร เช่นขาดแคลนครู ในการดำเนินงานต่างๆในโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ สมมาคุณ (2552: 85) ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ผลวิจัยพบว่าครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่องานอนามัยโรงเรียนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของสุริยา มนตรี (2550: 73) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้อบังคับคุรุสภา 2548 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกัน

2.2 บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีตำแหน่งในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าวโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระ หรือครูผู้สอนต่างมีความสามารถในการปฏิบัติงานและการบริหารจัดการตลอดจนในเรื่องการพัฒนาและความสำเร็จของโรงเรียน ร่วมกันวางโครงการใช้แหล่งทรัพยากรของโรงเรียน บ้านและชุมชน เพื่อส่งเสริมสุขภาพ โดยการให้ความรู้ สร้างเจตคติและการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่นักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของจรรุวรรณ เพียรบุญ (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะการบริหารจัดการ

ห้องเรียนของครู สังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่าเมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารจัดการห้องเรียนของครู จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าครูที่อยู่ในสาระการเรียนรู้ต่างกันสมรรถนะการบริหารจัดการห้องเรียนไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของเจนพินิจ บุญเทศ (2554: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่าเมื่อเปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามตำแหน่งของครูทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ วารี (2549: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพการบริหารงานโครงการอนามัยโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลกเขต 1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานโครงการอนามัยโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพิเศษโลกเขต 1 จำแนกตามตำแหน่งโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันทั้ง 2 ด้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ควรมีการเสริมสร้างการควบคุมดูแลและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้อยู่ห่างไกลจากแหล่งอบายมุข แหล่งเสื่อมโทรมตลอดจนสิ่งปฏิกูล ทั้งนี้อาจรวมไปถึงการดูแลความปลอดภัยในเรื่องของสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้สะอาดเรียบร้อยอยู่ในสภาพที่ดูดีอยู่เสมอซึ่งต้องไม่มีส่วนใดก่อให้เกิดอันตรายหรือเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ ตลอดจนการเสริมสร้างบรรยากาศที่เป็นการส่งเสริมจิตวิทยาในการเรียนรู้รวมทั้งการที่ไม่มีมลภาวะจากสิ่งปฏิกูลหรือเสียงรบกวนซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยที่ดีตลอดจนเกิดสุขนิสัยที่ดีต่อผู้เรียนยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการเปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการสุขภาพในโรงเรียน และด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนที่มีขนาดเล็กยังขาดวิธีการควบคุมดูแลและปรับปรุงสภาพแวดล้อมตลอดทั้งสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้สะอาดเรียบร้อยอยู่ในสภาพดี ไม่มีส่วนใดก่อให้เกิดอันตรายหรือเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ อาคารสถานที่ มีแสงสว่างและทางระบายอากาศที่ดี บรรยากาศส่งเสริมจิตวิทยาการเรียนรู้ ไม่มีมลภาวะจากสิ่งปฏิกูลหรือเสียงรบกวน ควรจะมีการรณรงค์และขอความร่วมมือจากบุคคลภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในเรื่องของการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ อีกทั้งโรงเรียนที่มีขนาดเล็กอาจจะยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านงานอนามัยโดยตรงหรือไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนซึ่งปัญหาเหล่านี้ อาจทำให้การบริการสุขภาพ

ไม่เป็นไปอย่างไม่ว่าถึง ตลอดจนควรมีการให้ความรู้กับนักเรียนเมื่อเกิดภาวะโรคระบาดหรือเชิญหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้และหาวิธีป้องกันเพื่อเป็นการส่งเสริมและรักษาสุขภาพของนักเรียนไปด้วย ตลอดจนผู้ปกครองที่ไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนอาจเป็นไปได้ว่าผู้ปกครองในชุมชนยังมีอาชีพที่หาเช้ากินค่ำหรือเป็นอาชีพที่ต้องออกไปทำงานต่างจังหวัดจึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะเอาใจใส่บุตรหลานมากนักภาระหนักจึงตกอยู่กับทางโรงเรียนดังนั้นทางผู้บริหารควรจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองเดือนละครั้งหรือเดือนละครั้งเพื่อเป็นการติดตามความเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงของทางโรงเรียนที่อาจจะขอความร่วมมือกับผู้ปกครองหรือชุมชนที่จะช่วยกันวางแผนพัฒนาโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

1.3 จากผลการเปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู พบว่าการบริหารงานอนามัยในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ตามความคิดเห็นของครูมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ควรมุ่งเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะโดยให้โรงเรียนห่างไกลจากแหล่งอบายมุข แหล่งเสื่อมโทรม สิ่งปฏิกูล ทั้งนี้รวมทั้งมลพิษด้วย โดยอาจมีการขอความร่วมมือจากฝ่ายรักษาสภาพแวดล้อมของทางเขตลาดพร้าวมาปรับภูมิทัศน์ ตลอดจนมาจัดสภาพแวดล้อมต่างๆในโรงเรียนให้น่าอยู่และเหมาะกับการเรียนรู้ ตลอดจนประสานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อมาสอดส่องดูแลความปลอดภัย เพราะเนื่องจากบางโรงเรียนอาจอยู่ในแหล่งที่เสี่ยงกับอบายมุข ตลอดจนทางโรงเรียนอาจขอความร่วมมือจากชุมชนเพื่อช่วยกันแก้ไขและพัฒนาแหล่งเสื่อมโทรมให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นการพัฒนาให้ชุมชนและสภาพแวดล้อมรอบๆโรงเรียนน่าอยู่ยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานอนามัยโรงเรียนโดยใช้ตัวแปรอื่น เช่น อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนต่อไป

2.2 ควรศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนจากกลุ่มตัวอย่างในระดับมัธยม และเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอนาคตต่อไป

2.3 ควรศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนโดยใช้วิจัยในรูปแบบต่างๆ เช่น การหาความสัมพันธ์ การศึกษาเป็นรายกรณี หรือการทำวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2548). คู่มือวิทยาการอบรบงานอนามัยในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์.
- (2549). คู่มือผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมสุขภาพอนามัยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- (2554). คู่มือวิทยาการอบรบงานอนามัยโรงเรียนในเด็กวัยเรียน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์.
- กันยา กาญจนบุรานนท์. (2547). อนามัยโรงเรียน. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- ขวัญชัย แสงสุวรรณ. (2545). โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การส่งเสริมสุขภาพ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- จงใจ จิงตระกูล. (2550). การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา). นครศรีธรรมราช: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. ถ่ายเอกสาร.
- จรินทร์ ธานีรัตน์. (2539). อนามัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้ง.
- จินตนา สรายุทธพิทักษ์. (2545). การบริหารสุขภาพในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จารุวรรณ เพียรบุญ. (2554). ศึกษาสมรรถนะการบริหารจัดการห้องเรียนของครูสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จำนง มิ่งฉาย. (2554). การดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน (เอกสารประกอบคำสอน) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรสุดา ชินประสาทศักดิ์. (2548). การรับรู้บทบาทครูอนามัยโรงเรียนในโครงการสุขภาพของผู้บริหารครูประจำชั้นและครูอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เวชศาสตร์ชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ เจริญผล. (2546). แนวทางการดำเนินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ดลฤดี เนตรเจริญ. (2547). การประเมินบริบทของการนำเกณฑ์ปฏิบัติพื้นฐานไปปฏิบัติ
ในสถานศึกษาเพื่อไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนและประชาชนของครู
ระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักการศึกษา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงพร โต๊ะนา. (2533). บทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. ().
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีสิทธิ์ สิทธิกร. (2548). หลักและการจัดการโครงการสุขภาพในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- ทรัสดี สุขโต. (2547). การพัฒนารูปแบบบริหารสุขภาพอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
อำเภออัมพวา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ธีรภูมิ ประทุมพรรัตน์. (2541). ทฤษฎีการบริหารและการจัดการ. สงขลา:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีรธยา พลชา. (2545). การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของอำเภอวังสะพุงจังหวัดเลย.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์สุข มิควาฬ. (2549). การประเมินการส่งเสริมสุขภาพตามโครงการส่งเสริมสุขภาพของ
ศูนย์ส่งเสริมเขต 6 จังหวัดขอนแก่น. 85-86.
- นงรัตน์ สุขสม. (2540). การประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง)
กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สุขศึกษา) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จังหวัดนครราชสีมา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2543). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นิพนธ์ เสือก้อน. (2549). การอบรมโรงเรียนมาตรฐานอย่างเข้มข้น. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2559,
จาก <http://1drv.ms/1Jn6Ra1>
- นิวัติ เรืองพานิช. (2553). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชม บัวสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประยุทธ์ ตรีชัย. (2544). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ประเวศ สิทธิกุล. (2543). ปัญหาการปฏิบัติงานกิจการนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ประสิทธิ์ สาระสันต์. (2549). การบริหารโครงการสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ปราณี ศรีสรรพวงศ์. (2534). “อนามัยในโรงเรียน” ในการพยาบาลอนามัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3
งานผลิตพัฒนาตำรา กองงานวิद्याพยาบาล.
- พรณี พันมา. (2540). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานอนามัยโรงเรียน
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ค.ม. (การบริหารอนามัยโรงเรียน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พรชชล โมลิทะ. (2548). การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เขตพื้นที่การศึกษาสงขลา
เขต 1. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาโอชา สิงห์สนั่น. (2558). คุณลักษณะทางชีวสังคมและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2542). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
พลศึกษา, กรม. (2538). โครงการสุขภาพในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
พินิจดา วีระชาติ. (2549). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
พัชรี ศรีสังข์. (2549). การวิจัยปฏิบัติการในงานพัฒนาชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 14: 128-133.
- ไพศาล หวังพานิช. (2551). การวัดและประเมินผลการเรียน. (เอกสารประกอบการสอน).
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. ถ่ายเอกสาร.
- ภาคินัย บำรุงเชื้อ. (2548). การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน
ประถมศึกษาอำเภอหนองปรือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5.
- ภาสินี เยมพงศ์สานต์. (2551). สิ่งแวดล้อมศึกษาแนวการสอนและแบบฝึกปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุเรศ พูลศิริ, ม.ล. (2534, มกราคม). วิวัฒนาการของงานอนามัยโรงเรียน.
จุลสารอนามัยโรงเรียน. (1)1: 1.

- มณูญ ร่มแก้ว. (2553). สภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปัตตานี.
วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ยะลา: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ถ่ายเอกสาร.
- มานิช กุลนาแพง. (2555). ศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
ช่วงชั้นที่ 1- 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
(การบริหารการศึกษา). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. ถ่ายเอกสาร.
- เมธินี จิตตขานนท์. (2550). กลยุทธ์การบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความสำเร็จ.
สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2559, จาก <http://iad.dopa.go.th/subject/RBM.doc>.
- รัตนา ดีศาลา. (2543). ผลการใช้แบบฝึกเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ
สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสระบัว สำนักงานเขตปทุมวัน
สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัตติยา พงษ์ปลัด. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ตามความคิดเห็น
ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ลพบุรี:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร.
- เริงชัย หมื่นชนะ. (2549). มนุษยสัมพันธ์สำหรับครู. กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.
- วราภรณ์ ศิริลักษณ์. (2546). สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
ถ่ายเอกสาร.
- วราภรณ์ วารี. (2549). สภาพการบริหารงานโครงการอนามัยโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา).
พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. ถ่ายเอกสาร.
- วิมลศรี อุปรมย์และคณะ. (2548). การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- วิโรจน์ ตรีโกตา. (2534). หลักและการจัดโครงการสุขภาพในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- ศิริมา แสงอรุณ. (2544). สุขภาพส่วนบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน
สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตราชบุรีบูรณะ. ปรินญาณินพนธ์ คศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมเดช สีแสง. (2549). คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา. นครสวรรค์: ริมปิงการพิมพ์.
- สมศักดิ์ อัมพรต. (2538). การบริหารงานสุขภาพอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี. ปรินญาณินพนธ์ คศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

- สมศักดิ์ สมมาคุณ. (2552). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). อุบลราชธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ถ่ายเอกสาร.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). *การบริหารจัดการในห้องเรียน*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ด ดูเคชั่น.
- สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2558). *การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ปี 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร.
- (2559). *รายงานการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556 – 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร.
- สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองสระบุรี. (2551). *โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี*. สระบุรี: สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองสระบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). *คู่มือครูอนามัยโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: ศุภสภา ลาดพร้าว.
- สำนักงานเขตลาดพร้าว. (2558). *รายงานการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายการศึกษา สำนักงานเขตลาดพร้าว.
- (2558). *รายงานการประเมินสภาพแวดล้อมในเขตลาดพร้าว*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ สำนักงานเขตลาดพร้าว.
- สาธารณสุข กระทรวง. (2539). *คู่มือปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข*. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- (2544). *แผน 9 ของกระทรวงสาธารณสุข ตามแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549*. วารสารนโยบายและแผนสาธารณสุข. 4: 3-4.
- สุวรรณ รุทธานุรักษ์. (2540). *การบริหารเวลาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรียุญานินท์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ โสมประยูร. (2545). *การสอนสุขศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพล อนามัย. (2549). *การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมิตรา ชิตามร. (2546). *ทัศนะของนิสิตที่มีต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ปรียุญานินท์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุริยา มนตรีภักดิ์. (2550). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้อบังคับคุรุสภา 2548 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุดใจ บุญฤทธิ์. (2549). *การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองขาม ตำบลป่าหวาย อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมบัณฑิตวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สมาลี ทองงาม. (2555). *การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโคกนอ* สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อนามัย, กรม. (2543). *เอกสารการอบรมงานอนามัยโรงเรียนสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครู*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- อินทรา หิรัญสาย. (2553). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ออนไลน์.
- อรอนงค์ นวลมณี; และ กล้า ทองขาว. (2558). *การดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนนทบุรี*. วารสารการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 3(3): 1378-1389.
- อรุณี แสงเพ็ญ. (2547). *การสร้างแบบวัดจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การวัดและประเมินผลการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- อะหมัด หลีสันมะหมัด. (2555). *การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอำเภอสิงหนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- Bowntree Derek. (1981). *A Dictionary of Education*. London: Harper; & Row ltd Publishers.
- Bown, perlmutter; & Mcdermott. (2000). Youth and Tattoos, What School Health Personnel Should Know. *Journal of School Health*.
- Cramer, Mary W., Iveson Carol. (March, 1999). Parent expectation of the School Health Program in Nebraska. *Journal of School Health*. 69(3): 107.
- Fahlman Mariane M, Steven P. Singleton; & Amy Kliber. (March-April, 2002). The Effects of Health Education Classes on Teaching Self – Efficacy in Preaervice Teachers. *American Journal of Health Education*.

- Griffith, Betty B.; & Pansy H. Whicker. (August, 1981). Teacher observer of Student Health Problem. *Journal of School Health*.
- Griffith Jmes. (2000). School Climate as Group Evaluation and Group Consensus: Studentand Parent Perception of the Elementary School Environment. *The Elementary School Journal* 101.
- Gurtis. John D.; & Papenfuss. (1988). *Health Instruction a Task Approach*. Miniapolis Minesota. Burgess Publisging Company.
- Hill, P. J. (1982). *A Dictionary of Education*. London: Routge and Paul Ltd Publishers.
- King, Keith Allen. (1998). *Height School Health Teachers' and Height School Counselor's Perception of Adolescent Suicide*. The University of Toledo.
- Kirchofer, Gregg M., James H. Price; & Susan K. Telljhann. (November, 2001). Primary Grade Teachers' knowledge and Perception of Head Lice. *Journal of School Health*. 71(9): 448.
- McGuirc James G. (May, 1997). What is the world?. *Journal of School Health*. 66(5): 191-192.
- Nemir Alma. (1989). *The School Health Program*. 13rd ed. Philadenphia: WB Souders Company.
- Pinckney, Carole Arnold. (1996). *Analysis of the Role Perception of School Health Nurse in Maryland between School Nurses and School Administrators*. Gearge Mason University. 181.
- Synovitz Linda Baily. (April 1999). Using Puppetry in a Coordinated School Health Program. *Journal of School Health*. 69 (4): 145.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
เรื่อง การศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานอนามัยของโรงเรียน ซึ่งคาดว่าจะประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครู และผู้ที่ให้ความสนใจโดยทั่วไป คำตอบของท่านมีคุณค่าอย่างยิ่งต่องานวิจัย ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ได้รับจากท่านไว้เป็นความลับ โดยจะนำไปใช้เพื่อสรุปผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและสมบูรณ์จะช่วยให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความถูกต้อง ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นคิดเห็นของท่านอย่างรอบคอบให้ครบทุกข้อ

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีจำนวน 5 หน้า

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) มีจำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 40 ข้อ

นางสาวสุพรรณนิการ์ มากกลิ่น
 นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับคำตอบของท่าน

1.เพศ

() ชาย

() หญิง

2.ขนาดโรงเรียน

() ขนาดกลาง (มีจำนวนนักเรียน 401-800 คน)

() ขนาดใหญ่ (มีจำนวนนักเรียน 800 คนขึ้นไป)

3.ตำแหน่งในการปฏิบัติงานของครู

() หัวหน้ากลุ่มสาระ

() ครูผู้สอน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตลาดพร้าว

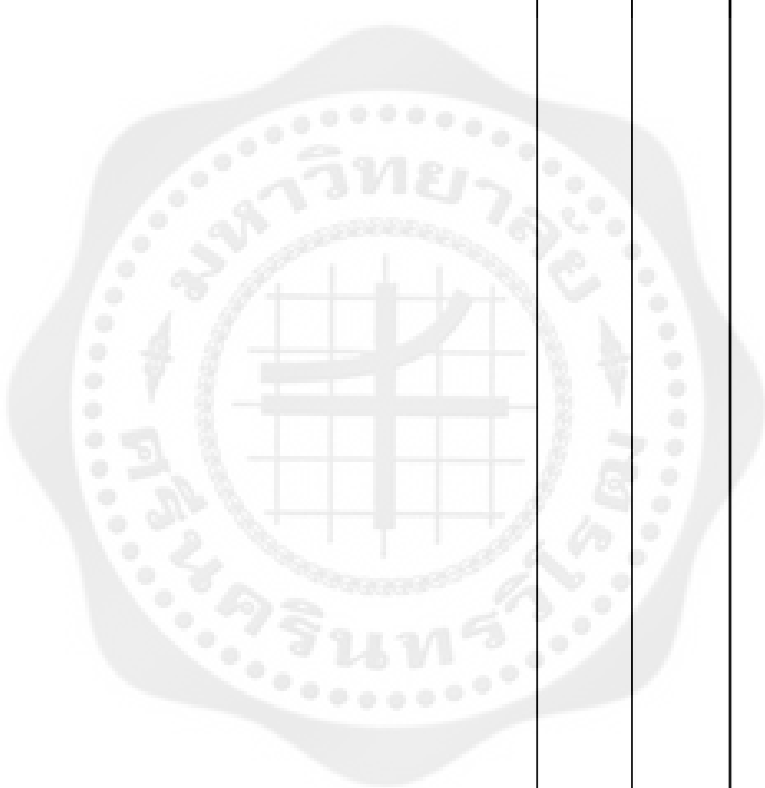
คำชี้แจง ขอให้ท่านอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วพิจารณาว่าท่านมีความคิดเห็นต่อข้อความนั้นอย่างไร
โดย

ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตัวเลือกเพียงข้อละ 1 แห่ง

ข้อ	งานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ						
1.สภาพโรงเรียนอยู่ห่างไกลจากแหล่งอบายมุขแหล่งเสื่อมโทรม สิ่งปฏิกูล รวมทั้งมลพิษ						
2.โรงเรียนมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียน						
3.โรงเรียนมีสถานที่สำหรับนั่งพักผ่อนอย่างเพียงพอ						
4.โรงเรียนมีการจัดสถานที่สำหรับการออกกำลังกายการเล่นกีฬาอย่างเหมาะสมและปลอดภัย.						
5.โรงเรียนมีการจัดสภาพห้องเรียนให้มีแสงสว่างที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน						
6.โรงเรียนมีการจัดห้องสุขาที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ						
7.โรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรได้จัดอาคารสถานที่ภายในให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้กับนักเรียนทุกคน						
8.โรงเรียนมีการจัดสถานที่ในการรับประทานอาหารอย่างเพียงพอ						
การบริการสุขภาพในโรงเรียน						
9.โรงเรียนมีการจัดการอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับคณะครูในโรงเรียนเกี่ยวกับหลักการจัดบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน						
10.โรงเรียนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการตรวจสุขภาพประจำปีของนักเรียน						
11.โรงเรียนจัดให้มีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นอย่างถูกวิธีเมื่อนักเรียนหรือบุคลากรเกิดการเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุ						
12.โรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีโภชนาการที่ดี						
13.โรงเรียนจัดให้มีการตรวจสุขภาพในช่องปากและส่งเสริม						

ข้อ	งานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การบริการสุขภาพในโรงเรียน(ต่อ)						
14.นักเรียนได้รับการตรวจวัดสายตาจากครูหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอยู่เป็นประจำ						
15.โรงเรียนจัดให้บุคลากรได้จัดทำบัตรบันทึกสุขภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง						
16.โรงเรียนจัดให้มีการสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนตามที่กำหนดในแผนการดำเนินงาน						
การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน						
17.โรงเรียนมีสื่อการสอนและเอกสารทางด้านสุขศึกษาให้ครูและนักเรียนได้ใช้อย่างเพียงพอ						
18.โรงเรียนได้มีการอบรมให้ความรู้กับนักเรียนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง						
19.โรงเรียนมีการเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพอนามัยให้กับครูและนักเรียนอยู่เป็นประจำ						
20.โรงเรียนมีครูสอนสุขศึกษาที่มีความรู้เป็นการเฉพาะอย่างพอเพียง						
21.ครูสอนสุขศึกษาในโรงเรียนมีการจัดทำแผนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง						
22.โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกี่ยวกับงานสุขศึกษาในโรงเรียนให้กับครูและนักเรียน						
23.โรงเรียนได้มีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านสุขอนามัยมาให้ความรู้กับนักเรียนอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง						
24.โรงเรียนจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูและนักเรียนเพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่องานอนามัยของโรงเรียน						
การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน						
25.โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์เรื่องการบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียนให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง						

	งานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว					
	การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (ต่อ)	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	26.ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเรื่อง สุขภาพอนามัยของนักเรียน					
	27.ผู้ปกครองในโรงเรียนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้าน สุขภาพอนามัยในโรงเรียน					
	28.โรงเรียนทำหนังสือขออนุญาตและให้ผู้ปกครองตอบรับกั อนที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะมาให้บริการฉีดวัคซีน.					
	29.โรงเรียนมีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างควม รู้ ความเข้าใจให้กับผู้ปกครองเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ อนามัยเมื่อมีการระบาดของโรคเสมอ					
	30.โรงเรียนมีการติดตามผลการรักษานักเรียนที่เจ็บป่วยหรือมี ปัญหาสุขภาพอนามัยอย่างต่อเนื่อง					
	31.นักเรียนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีการวางแผนร่วมกันใน การพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียน					
	32.โรงเรียนและชุมชนมีการวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา สุขภาพอนามัยของนักเรียน					
	การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม					
	33.โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้นักเรียนช่วยกันปลูกต้นไม้					
	34.โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้นักเรียนใช้ผ้าเช็ดหน้าแทน กระดาษเช็ดปากเพื่อเป็นการลดจำนวนขยะ					
	35.โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้นำขยะประเภทเศษอาหาร และผักผลไม้มาหมักทำปุ๋ย					
	36.โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้นำน้ำที่เหลือจากการซัก ล้างนำไปรดน้ำต้นไม้					
	37.โรงเรียนมีการจัดการรณรงค์ให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพในการดูแล รักษาต้นไม้แทนการใช้สารเคมี					
	38.โรงเรียนมีการบริหารจัดการให้นักเรียนบ้วนปากหรือแปรง ฟันโดยใช้ภาชนะรองน้ำ					

งานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
39.โรงเรียนมีการรณรงค์ให้นักเรียนคัดแยกขยะก่อนทิ้ง					
40.โรงเรียนมีการรณรงค์ให้นักเรียนรู้จักการประหยัดไฟโดยการปิดไฟในช่วงเวลาพักกลางวันและปิดไฟเมื่อเลิกใช้					
					

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ชื่อ อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ศิริบุพผพงศ์
ตำแหน่ง ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร
สังกัด ภาควิชาอุตสาหกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. ชื่อ อาจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
สังกัด ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. ชื่อ อาจารย์ ดร.จันทร์ศมภ์ ภูติอริยวัฒน์
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
สังกัด ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. ชื่อ นายชัยยันต์ แจ่มมี
ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนลอยสายอนุสรณ์
สังกัด สำนักงานเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

5. ชื่อ นายผดุงศักดิ์ แจ่มดี
ตำแหน่ง นักวิชาการสุขาภิบาล ชำนาญการ
สังกัด กองสุขาภิบาลอาหาร สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ค
หนังสือราชการ

ที่ ศธ 0519.12/ ๒๖๖๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๕ ธันวาคม 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนลอยสายอนุสรณ์

เนื่องด้วย นางสาวสุพรรณนิการ์ มากกลิ่น นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว” โดยมี อาจารย์ เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย กับผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตอบแบบสอบถามในหัวข้อเรื่อง “การบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว” เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ระหว่างเดือน ธันวาคม 2559 ถึงเดือนมกราคม 2560 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 440 6885

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 0519.12/ ๖146

วันที่ ๒3 พฤศจิกายน 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ศิริบุหงศ์

เนื่องด้วย นางสาวสุพรรณนิการ์ มากกลืน นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการบริหารงานอนามัยของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตลาดพร้าว” โดยมี อาจารย์ เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 440 6885

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวสุพรรณนิการ์ มากกลืน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

พิศมัย ๑ -

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 440 6885

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวสุพรรณนิการ์ มากกลิ่น
วันเดือนปีเกิด	6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	49/186 หมู่บ้านวรารักษ์ ตำบลบึงคำพร้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12150
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	รับราชการ ตำแหน่ง ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนลอยสายอนุสรณ์ 12 ถนนอยู่เย็น แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 10230
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
พ.ศ. 2547	ระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต ศษ.บ (นาฏศิลป์ไทย) จาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
พ.ศ. 2560	ระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต กศ.ม. (การบริหารและการจัดการการศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ